

§ 1 Anmälan om ersättare

Talmannen anmälde att *Marie Granlund* (S) skulle tjänstgöra som ersättare för *Hillevi Larsson* (S) under tiden för hennes ledighet den 1 april–15 maj.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält *Marie Granlund* som suppleant i skatteutskottet under *Hillevi Larssons* ledighet.

Talmannen förklarade vald *under tiden den 1 april–15 maj* till

suppleant i skatteutskottet

Marie Granlund (S)

§ 3 Anmälan om ändrad partibeteckning

Från *Roger Richthoff* hade följande skrivelse kommit in:

Till Sveriges riksdag

Anmälan om ändrad partibeteckning

Härmed vill jag meddela att jag har utträtt ur Sverigedemokraterna och inte längre tillhör Sverigedemokraternas riksdagsgrupp.

Jag ska alltså vara riksdagsledamot utan partibeteckning.

Stockholm den 30 mars 2022

Roger Richthoff

Skrivelsen lades till handlingarna.

Talmannen anmälde att då Roger Richthoff den 30 mars meddelat att han inte längre tillhörde Sverigedemokraternas partigrupp hade ledamotens uppdrag i finansutskottet, i skatteutskottet, i justitieutskottet, i civilutskottet, i försvarsutskottet, i socialförsäkringsutskottet, i socialutskottet, i kulturutskottet, i utbildningsutskottet, i trafikutskottet, i miljö- och jordbruksutskottet, i näringsutskottet, i arbetsmarknadsutskottet, i EU-nämnden och i valberedningen upphört.

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2021/22:24 för tisdagen den 29 mars från trafikutskottet och
prot. 2021/22:30 för torsdagen den 17 mars från näringsutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:421

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:421 Taiwans deltagande i internationella samarbeten och organisationer
av Björn Söder (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 april 2022.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 30 mars 2022

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:423

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:423 Folkmord och ofrivillig organskörd i Kina
av Markus Wiechel (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 april 2022.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 30 mars 2022

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:425 Byråkratin i byggbranschen
av Mikael Eskilandersson (SD)

Interpellationen har överlämnats till sr Farmanbar och kommer att besvaras tisdagen den 19 april 2022.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 30 mars 2022

Infrastrukturdepartementet

Khshayar Farmanbar (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 6 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2021/22:203 till konstitutionsutskottet

§ 7 Luftfartsfrågor

Luftfartsfrågor

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU8

Luftfartsfrågor

föredrogs.

Anf. 1 JENS HOLM (V):

Herr talman! Vi debatterar nu luftfart. Detta är ett betänkande som innehåller en stor mängd motioner från den allmänna motionstiden och totalt sett 120 yrkanden från de olika partierna. Även vi i Vänsterpartiet har förstås varit med och bidragit i detta.

Flygandet i världen har ökat kraftigt och därmed också utsläppen från världens flygindustri. De senaste 20 åren har utsläppen från världens flygindustri mer än fördubblats. Även om vi nu har haft en pandemi under ett och ett halvt år då utsläppen har gått ned kan vi nog förvänta oss ett fortsatt ökat flygande och ökade utsläpp. Det är inte hållbart utifrån ett klimatperspektiv.

Vi i Vänsterpartiet anser att flyget, precis som alla andra transportslag, måste ta sitt klimatansvar och snabbt minska sina utsläpp. Och det behöver göras med teknikutveckling vad gäller bränsle, elektrifiering och så vidare men självklart också med ett minskat flygande. Vi behöver flyga mindre och transportera oss på andra sätt på längre sträckor, främst med tåg. Digitala möten har också fått ett stort uppsving nu under pandemin.

Vi i Vänsterpartiet anser att regeringen gör för lite för att minska utsläppen från flygbranschen. Jag vill nämna några av de förslag som vi har fört fram och som vi är alldeles övertygade om skulle bidra till kraftigt minskade utsläpp från flygindustrin. Ett exempel är att ta bort skattebefri-

elsen på flygbränsle. I dag subventionerar bara vi i Sverige flyget med drygt 8 miljarder kronor per år. Den största delen av detta består i att flyget inte betalar skatt för det bränsle som man tankar in i flygplanen.

Vi behöver också se över nedsättningen av momsen på flyg. Vi vet ju att utrikesflyget är helt och hållet momsbefriat, och inrikesflyget betalar den lägsta momsen. Det är inte riktigt hållbart. Momsen skulle kunna vara högre. Vi behöver också ta bort subventioner till flygplatser utom till de flygplatser som är motiverade av beredskapsskäl och regionalpolitiska skäl. Den största delen av de flygplatssubventioner som vi har i Sverige i dag behöver tas bort.

Vi i Vänsterpartiet välkomnade den flygskatt som den tidigare regeringen införde. Vi tror att den kan utvecklas så att vi får en progressiv flygskatt. Med detta menar vi att flygskatten ska öka med antalet flygresor. För flygresa nummer 3 blir flygskatten lite högre, och för flygresa nummer 5 och nummer 10 ökar den ännu mer. Vi vet ju att flygandet är väldigt starkt relaterat till inkomst. Rika människor flyger mycket mer än medel- och låginkomsttagare. Snittet i Sverige är en flygresa per år, men den tiondel som har de högsta inkomsterna flyger oerhört mycket mer och belastar därmed klimatet mycket mer. Med en flygskatt som är progressiv får de som belastar klimatet mest också vara med och bidra mest.

Självklart behöver vi investera i det som är alternativ till flyget, inte minst järnväg. Vi behöver bygga ut järnvägskapaciteten, och vi behöver rusta upp de järnvägar som vi har i dag.

Vi behöver satsa mer på bredband och it. Som jag nämnde tidigare kan en stor del av inrikesflyget ersättas med digitala möten. Det är någonting som vi har lärt oss, inte minst nu under pandemin.

I den mån det fungerar tycker vi också att det är bra med satsningar på hållbara biobränslen och elektrifierade flygplan. Elektrifierade flygplan ligger tyvärr långt fram i tiden och kommer aldrig någonsin, skulle jag vilja säga, att fullt ut kunna ersätta tåget när det gäller kapacitet att transportera många människor längre sträckor. Och biobränslen har ju den begränsningen att själva substratet, råvaran, finns i begränsad omfattning. Vi kan inte börja hugga ned skogar för att tillverka bränsle till flyget, så det måste vara en produktion som är helt och hållet hållbar och i linje med våra målsättningar på området biologisk mångfald.

Vi tror också att vi kan avveckla ett antal flygplatser runt om i Sverige som helt enkelt inte behövs. Vi kan börja med Bromma flygplats här i Stockholm. Där förvånas jag lite över att de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna så ihärdigt fortsätter att verka för att Bromma flygplats ska hållas öppen till varje pris.

Vi har ju utredningar och underlag som pekar på att även efter pandemin kommer Bromma inte att återhämta sig till de nivåer som var tidigare. Den återhämtning som ändå sker kan Arlanda flygplats härbärgera, och en del av de tidigare Brommaflygen kan ersättas med tåg respektive digitala möten. Men ändå har de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna vid flera tillfällen inskräpt att Bromma flygplats ska fortsätta att hållas öppen. Vilken gigantisk förlorad möjlighet är inte det för Stockholm! Här skulle man kunna bygga en helt ny hållbar stadsdel med 30 000–40 000 nya bostäder och tusentals nya arbetsplatser.

Och nu vänder jag mig särskilt till Moderaterna: Ska man hålla en flygplats öppen där det inte finns ett underlag behöver staten gå in med stora subventioner. Det behövs pengar från skattebetalarna bara för att hålla flygplatsen öppen. Det är precis detta som vi har gjort med Bromma. Gigantiska mängder pengar har gått till Bromma nu under pandemin och även före pandemin. Skattepengar kommer att fortsätta att rulla till Bromma bara för att hålla flygplatsen öppen – en flygplats som enkelt kan ersättas av Arlanda och alternativa resmönster.

Avslutningsvis, herr talman, har vi alltså sett ett kraftigt minskat flygande under pandemin. Vi har sett att flygbranschen har pressats hårt. Men det är inte bara flygbranschen som har pressats hårt under pandemin utan hela transportsektorn. Om vi tittar på regeringens agerande under pandemin ser vi klart och tydligt att flygbranschen är den bransch som har fått mest offentligt stöd från regeringen.

Sammanlagt 16 miljarder kronor har regeringen pumpat in till Swedavia, för att hålla flygplatser öppna och så vidare, under pandemin. Man kan titta på motsvarande siffra för järnvägsbranschen, om man räknar samman allt coronastöd. Det blir knappt 2 miljarder kronor. Flyget har alltså fått åtta gånger mer än tåget under pandemin, och det är något som jag anser vara skevt i regeringens coronahantering. Så kan det helt enkelt inte fortsätta.

Herr talman! Jag står förstas bakom alla Vänsterpartiets reservationer, men jag vill särskilt yrka bifall till reservation nummer 21, som handlar om minskad klimatpåverkan från flyget.

Anf. 2 ÅSA COENRAADS (M):

Herr talman! Vi samlas igen för att debattera luftfartsfrågorna, precis som vi gjorde för ett år sedan. För ett år sedan befann vi oss dock mitt i en brinnande pandemi. Världens flygplan stod mer eller mindre på plattan, och framtiden såg inte särskilt ljus ut för någon av oss men ännu mindre för flyget.

Här i Sverige befann vi oss dessutom i en situation där Socialdemokraterna precis låtit snabbtreda en nedläggning av Bromma flygplats. Och de samarbetade med ett direkt flygfientligt parti. Det var faktiskt rätt mörka framtidsutsikter, om vi ska vara helt ärliga.

Efter den här debatten förra året röstade som tur var denna kloka kammarer igenom vårt förslag om att inte lägga ned Bromma flygplats förrän vi hade utrett framtiden för Arlanda.

Nu, herr talman, börjar pandemin äntligen släppa sitt grepp om världen, och flyget har fått den återstart som det så väl behöver. Vi kan dessutom se att flygets tillbakagång går bra mycket snabbare än prognoserna visade för ett år sedan. Detta säger en hel del om att vi inte ska vara så tvärsäkra när vi dömer ut människors kraft, förmåga och vilja att göra bra saker för världen. För detta behöver vi en globaliserad värld där vi kan röra på oss, och det gör vi enklast med hjälp av flyget.

Detta tar mig osökt vidare till andra bra saker som händer just nu inom miljö- och klimatområdet. Under pandemin har nämligen inte arbetet för ett bättre flyg avstannat. Utvecklingen går framåt. För bara några veckor sedan var en del av mina partikollegor från Moderaterna i Västsverige och Göteborg och flög de första elflygplanen. För ett år sedan stod vi här och

pratade om elflyget som framtiden. I dag är elflyget redan här. Det är uppe i luften och flyger.

Sverige behöver en politik som inom ramen för beslutet om ett fossilfritt Sverige 2050 stöttar utvecklingen mot ett fossilfritt flyg genom ett hållbart flyglyft. Den tekniska utvecklingen går så snabbt just nu att regeringen inte hänger med eller har mött upp det som just nu sker inom forskning och innovation, framför allt när det gäller elflyget.

Moderaterna vill att Sverige ska ta på sig ledartröjan och stötta teknikutvecklingen genom att våga ta de beslut som är långsiktigt klimatsmarta och samhällsekonomiskt lönsamma. Moderaterna vill se ett hållbart flyglyft, vilket förutsätter politiska beslut som i förlängningen säkerställer att en marknad växer fram med god tillgång till el på våra flygplatser och med en inhemsk hållbar biodrivmedelsframställning. I dag saknas en genomarbetad strategi för flygets långsiktiga utveckling.

Herr talman! Vad som händer med regeringens Brommautredning vet vi inte ännu. Den frågan bereds, som många andra viktiga frågor, i Regeringskansliet. Något säger mig att regeringen inte riktigt vet vad de vill göra med denna utredning. Det kan vara en av anledningarna till att regeringen blixtkallade en utredare så sent som i februari för att utreda Arlandas framtid. Det kom lite som en blix från klar himmel, eftersom den här samarbetsregeringen hade glömt att samarbeta med andra partier. Vi andra fick reda på detta via ett pressmeddelande och en flash i våra telefoner. Vad det ska bli av denna utredning vet vi inte riktigt än.

Vi moderater skulle ha utrett frågan om Arlanda och Bromma först och sedan tagit ett eventuellt beslut som konsekvens av den utredningen. Men vi är ju inte socialdemokrater. Vi inom Moderaterna brukar veta vad vi gör innan vi verkställer våra beslut.

Den oreda som Socialdemokraterna och deras samarbetspartier ställt till med i Flygsverige kommer att ta år att reda ut. Det kommer även att ta år att bygga upp förtroendet för svensk flygpolitik och svensk politik generellt igen, eftersom det har varit ett sådant virrvarr när det gäller de politiska besluten de senaste åren.

Flyget är viktigt för jobb, trygghet och tillväxt i hela landet. I ett litet, glesbefolkat land som vårt, med långa avstånd och stor export, ger det en möjlighet för oss att snabbt transportera oss fram och tillbaka över vårt land men även över nationens gränser. Flyget är viktigt även för att försvara landets gränser. Om inte annat är det viktigt just nu när det faktiskt pågår ett krig i vårt närområde.

Det kostar alltid pengar att bygga infrastruktur. Det kostar fruktansvärt mycket pengar att bygga infrastruktur. Då är det inte jättesmart att riva befintlig infrastruktur innan vi vet hur vi vill ha det i framtiden och innan vi vet hur mycket vi kommer att transportera oss i framtiden. Det är ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Tyvärr har Sverige under många år haft en regering som gör tvärtemot det som är klokt, och det får vi skattebetalare betala notan för.

Om den nya Arlandautredningen kommer att hamna i samma byrålåda som Arlandaförhandlingen, den regionala flygplatsutredningen och utredningen om en snabbavveckling av Bromma vet vi faktiskt inte ännu. Men vi moderater kan lova er att vi efter höstens val kommer att ta flyget och svensk infrastruktur på största allvar. Vi kommer att värna skattebetalarnas

pengar, och vi kommer att värna människors möjligheter att utveckla sig själva och att utveckla vår gemensamma välfärd och den värld vi lever i.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 av Moderaterna om Arlanda och Bromma flygplats. Efter den här debatten ska jag ta mig till Bromma och flyga hem till Blekinge.

(Applåder)

Anf. 3 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Det går att resa till Blekinge på andra sätt än med flygplan. När det gäller Bromma flygplats tror jag att Moderaterna de senaste åren har varit med på fem tillkännagivanden om att Bromma ska finnas kvar. Ett tillkännagivande är alltså en uppmaning till regeringen att verkställa det beslutet. Så är det trots Swedavias underlag om att det går alldeles utmärkt att lägga ned Bromma. De till och med uppmanar oss i regering och riksdag att fatta ett sådant beslut.

Det man ska komma ihåg är att det kostar väldigt mycket pengar för staten ifall man upprätthåller en flygplats som det inte finns underlag för.

Jag har försökt att ta reda på ungefär hur mycket det kostar staten att subventionera öppethållandet av en flygplats som det inte finns grund för, alltså Bromma. Jag har inte hittat exakta siffror, men jag skulle säga att det handlar om hundratals miljoner kronor – väldigt mycket pengar från skattebetalarna som hade kunnat gå till en bättre skola, bättre miljöarbete, en förbättrad sjukvård eller vad det nu kan vara.

Jag trodde, herr talman, att Moderaterna var motståndare till onödiga statliga subventioner. Men hur är det egentligen, Åsa Coenraads? Hur mycket mer ska staten behöva subventionera Bromma flygplats för att hålla den öppen? Är det rimligt att fortsätta pengarullningen till Bromma?

Anf. 4 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Jens Holm! Alla vägar bär till Blekinge, men det går bra mycket snabbare att flyga från Stockholm än att ta tåget med tanke på hur infrastrukturen i det här landet under så många år har behandlats av den regering som Vänsterpartiet har stöttat.

Flyget ska stå på egna ben på sikt. Flyget ska därför ha de förutsättningar som krävs för att stå på egna ben, men då måste man också ha en politik som ger flyget möjlighet att utvecklas och stå på egna ben. Det har vi inte just nu så som politiken har drivits.

I sitt anförande pratar Jens Holm om att vi bara ska ha de flygplatser som behövs. Då undrar jag vilka flygplatser som Vänsterpartiet anser *inte* behövs i Sverige och vilka delar av landet som Vänsterpartiet anser inte behöver utvecklas eftersom de själva bor i Stockholm, tar tåget dit och har massor av fritid att göra detta.

Det har inte vi andra som försöker att utveckla Sverige och få hela Sverige att leva.

Anf. 5 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Vad gäller infrastrukturen i Sverige blir det lite märkligt när Åsa Coenraads säger att den är underutvecklad, samtidigt som Moderaterna är motståndare till att bygga nya stambanor. Med nya stambanor skulle det ju gå väsentligt mycket snabbare och smidigare att resa ned till

södra Sverige, till Skåne och till Blekinge. Men detta motsätter sig Moderaterna, och det tycker jag är ett märkligt och olyckligt resonemang.

Vad gäller nedläggning av flygplatser som inte behövs handlar det om vart man kan ta sig på ett bra sätt med tåg. Som jag sa kan vi börja med att avveckla Bromma flygplats.

Herr talman! Det är bra att Åsa Coenraads säger att flygplatserna ska stå på egna ben. Med det tror jag att hon menar att flyget ska finansiera sin egen verksamhet i form av avgifter från flygbolagen när de flyger till och från olika flygplatser.

Det är dock precis det som inte sker med Bromma. Det är det som har gjort att staten måste gå in med hundratals miljoner kronor i offentliga subventioner bara för att hålla den här flygplatsen öppen, och det är därför ägaren och förvaltaren Swedavia har kommit till oss och sagt: Snälla, ge oss ett uppdrag att avveckla den här flygplatsen! Vi kan härbärgera alla dessa flyg på Arlanda!

Då säger Moderaterna nej. De har dock inget svar på frågan om hur mycket staten ska behöva gå in och fortsätta att subventionera Bromma flygplats med. Det måste Moderaterna kunna svara på, annars tycker inte jag att man är ett särskilt ansvarstagande parti.

Anf. 6 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Vi moderater älskar infrastruktur, men infrastruktur består av flera olika delar. Flyget är en del och järnvägen är en del. Vi tycker även om järnväg. Vi tycker om snabb järnväg, vi tycker om bra järnväg och vi tycker om järnväg där tågen kommer i tid.

I dag gör de inte det. Det är ett problem, och därför vill vi prioritera våra budgetpengar till att lappa järnvägen så att tågen kommer i tid och fungerar för hela Sverige. Vi vill inte göra ett specialspår med höghastighetståg som gynnar tre storstäder i Sverige men inte resten av landet.

Tillbaka till flyget. Flyget ska stå på egna ben – på sikt. Men vi har precis gått igenom en pandemi, och just nu rasar ett krig i Europa. Flyget kommer därför inte att kunna gå med vinst direkt, just nu. Det kommer att ta tid. Infrastruktur kostar pengar och måste få kosta pengar. Men vi måste ge förutsättningarna för att man ska kunna stå för sina egna kostnader och därmed kosta staten mindre pengar.

De förutsättningarna får vi inte genom att höja biljettpreiserna för resenärerna. Priserna kan vi sänka för flyget genom att fler människor väljer att flyga miljö- och klimatsmart. Men då måste flyget också få förutsättningar att fungera över hela Sverige.

Då behöver vi våra regionala småflygplatser. Vi behöver också Bromma flygplats eftersom vi i ett land som Sverige som förhoppningsvis vill växa, även om inte Vänsterpartiet tror på marknadsekonomi, behöver både en stor utrikesflygplats och en funktionell inrikesflygplats där det går att ta sig fort fram och tillbaka till Stockholm.

Är det så att Vänsterpartiet och Stockholm inte vill ha en fungerande infrastrukturflygplats kanske vi ska flytta huvudstaden någon annanstans. Varmt välkomna till Blekinge, säger jag!

Anf. 7 PATRIK JÖNSSON (SD):

Herr talman! Vi kanske ska fundera på huvudstadens placering. Det finns ju också ett landskap som heter Skåne.

Från Sverigedemokraterna vill jag tillägga att vi står bakom samtliga våra reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 5 rörande utökat och förutsägbart stöd till de icke-statliga flygplatserna.

Herr talman! Jag vill börja med att gratulera Bromma flygplats och resenärerna i Skåne och Västra Götaland. I måndags började nämligen två nya flyglinjer att trafikera Bromma: Skåneflyg med avgångar från Kristianstad Österlen Airport och Västflyg som trafikerar Trollhättan Vänersborgs flygplats. Båda bolagen erbjuder dessutom resenären att köpa hela eller delar av resan med biobränsle.

Sverige är ett avlångt land, och behovet av effektiva transporter är stort. Det är därför glädjande att se det kraftiga stödet bland en majoritet av riksdagens partier för att bevara Bromma flygplats, som är en viktig punkt för det svenska inrikesflyget. Bromma är helt enkelt hela Sveriges flygplats.

Men det finns smolk i glädjebägaren. Samtidigt som en majoritet i riksdagen skickar ett tillkännagivande till regeringen om Bromma flygplats bevarande väljer regeringen att dra igång ytterligare en utredning om att lägga ned Bromma, mindre än ett halvår från det att den förra utredningen presenterades. Snacka om slöseri med skattemedel!

Denna utredning, med det egentliga syftet att snabbt lägga ned Bromma, leds av utredaren Peter Norman och ska presenteras den 15 juni i år. Givet att pandemisituationen upphör är det redan konstaterat att Arlanda inte kan ta emot Brommas flygtrafik utan enorma kostnader för tillbyggnad. Det finns under överskådlig tid ingen anledning att ändra på det väl fungerande konceptet med ett samspel mellan Bromma och Arlanda, varför jag helst vill förpassa utredningen till papperskorgen innan den ens har släppts.

Herr talman! Norrland behöver Bromma. Skåne behöver Bromma. Västsverige behöver Bromma. Hela landet behöver Bromma. Bromma ska inte avvecklas i förtid!

Pandemin har haft en starkt negativ påverkan på flyget. Under 2021 var passagerarantalet endast 29 procent jämfört med 2019 års passagerarantal. Dock såg vi en stark ökning under andra halvan av 2021. Om vi jämför januari 2019 med januari 2022 var det 61 procent färre flygpassagerare 2022. Jämfört med januari 2021 ökade dock flygresandet med hela 224 procent i januari 2022. Flyget kommer att återhämta sig, men i vilken takt är oklart.

Att hela landet ska leva och utvecklas är i vart fall för oss en självklarhet, och då är det viktigt att fortsätta att stödja de regionala flygplatserna. Stödet till dessa flygplatser innebär att de kommuner och regioner som äger regionala flygplatser inte behöver tära på pengar som ska gå till vård och omsorg för att täcka upp flygplatsers underskott som härrör från coronapandemin.

Men det innebär så mycket mer. Det ger bättre tillgång till kompetensförsörjning. Det ger företagen i Norrland tillgång till Stockholm på ett par timmar. Skillnaderna att resa från Luleå med flyg eller från Skövde med tåg jämnas ut. När nu norra Norrland får investeringar på över 1 000 miljarder är det viktigt att de också står med bra förbindelser till Stockholm. Flyget ska utvecklas, inte avvecklas.

Det är också av största vikt att vi ger ett större stöd till våra beredskapsflygplatser. Trafikvolymen på dessa är bara 30 procent mot den normala. De fyller inte bara en samhällsviktig funktion genom brandflyg, ambulansflyg, polisverksamhet och sjöräddning, utan de finns också där i händelse av ofred.

Med tanke på utvecklingen med Rysslands anfallskrig mot Ukraina måste vi säkra försvarets tillgång till viktiga flygplatser. Beredskapsflygplatserna behöver stärkas, och vi behöver utöka antalet. Regeringens förslag om 100 extra miljoner är otillräckligt, och dessutom är det inte alla flygplatser som innefattas av stödet. Här behöver det göras ett omtag.

Herr talman! För att flygtrafiken ska ges kortast möjliga rutt, och därmed minska såväl bränslekostnader som utsläpp, ställer sig Sverigedemokraterna positiva till Single European Sky. Detta är ett arbete inom EU som innebär ett gemensamt flygledningssystem. När det är infört beräknas vinsterna genom kortare rutter och ökad effektivitet uppgå till ungefär 10 procent – och med detta också minskade utsläpp. Det innebär också tidsvinster. Sverige ligger långt fram i planeringen, och någonstans mellan 2030 och 2035 beräknas detta projekt stå färdigt.

Vi ser också hur tekniken inom flygledning utvecklas i Sverige där nu Kirunas, Örnsköldsviks och Sundsvalls flygplatser fjärrstyrs från Arlanda. Detta sker bland annat genom ett väldigt avancerat kameraövervakningssystem, och om testerna slår väl ut kan flera mindre flygplatser få detta system, vilket kan leda till märkbara besparingar.

Det forskas mycket inom flygsektorn, och Nasa testar just nu ett nytt överljudsplan som spränger ljudvallen så tyst att man ska kunna flyga med överljuds fart över bebyggda områden. För att få ekonomi i överljudsflygningar måste möjligheten att även flyga i överljuds fart över bebodda områden finnas, och med den nio meter långa nosen på planet tror man sig kunna uppnå väldigt diskreta knallar.

Större fokus är det dock på att utveckla nya tekniker för minskad förbrukning och renare utsläpp. Svenska Vattenfall, SAS, Shell och LanzaTech ska undersöka processen för storskalig framställning av världens första hållbara syntetiska flygbränsle med något som kallas Alcohol to Jet. Försöken sker i Sverige. I stället för att använda nyproducerat material för produktionen ska det syntetiska flygbränslet framställas av fossilfri el och återvunnen koldioxid från fjärrvärme.

Svenska Heart Aerospace arbetar oförtrutet vidare med att få klart sina elflygplan för serietillverkning och fick i fjol en amerikansk stororder på 200 eldrivna flygplan från United Airlines och Mesa Air Group. Airbus menar att vätgas är framtiden för flyget och kommer snart att inleda tester med en vätgasdriven motor på sitt A380 jetflygplan. Bolaget menar att detta är det viktigaste steget som tagits på Airbus för att inleda en ny era av vätgasdrivna flygningar.

Herr talman! Med detta sagt vill jag belysa att flygindustrin tror på flygets framtid. Sverigedemokraterna tror på flygets framtid. Flyget ska utvecklas, inte avvecklas. Folket, näringslivet och landets utveckling behöver frekventa, tillgängliga, prisvärda och smidiga flyglinjer. Arbeta för, inte emot flygets utveckling!

(Applåder)

Anf. 8 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Att tro på framtiden med nya innovationer och arbetssätt stärker arbetet med flyget. Flyget är viktigt för hela Sverige. Inom en rad områden finns det utmaningar, men det finns också lösningar.

I mitt anförande kommer jag att uppehålla mig mycket vid flyget som en viktig plats och institution vid kriser, men också flygets roll för att hela landet ska fungera.

Herr talman! De regionala flygplatserna är viktiga för att knyta ihop hela landet, för pendlare, gods, turism och besöksnäring. Under pandemin har de regionala flygplatsernas betydelse också blivit ännu tydligare sett till behovet av snabba transporter då de underlättar för ambulansflyget liksom andra typer av samhällsviktiga transporter. Med det spända säkerhetspolitiska läget i Europa kommer flyget att fortsätta att spela en viktig roll för beredskapen och för snabba och effektiva transporter. Här fyller de regionala flygplatserna en viktig funktion. De regionala flygplatserna ägs i regel av de kommuner och regioner där de ligger och har under många år brottats med ekonomiska problem, och på vissa håll har de riskerat nedläggning.

För Centerpartiet är det viktigt att staten skapar långsiktiga och hållbara driftsförutsättningar för de icke-statliga flygplatserna. Sveriges stora avstånd gör att vi är helt beroende av ett fungerande flyg och möjligheten för näringslivet att lätt ta sig till andra destinationer inom landet och vidare ut i världen. De regionala flygplatserna binder samman Sverige, skapar arbetstillfällen och ökar möjligheterna till turism och besöksnäring i hela landet. När EU-kommissionen tidigare har genomfört granskningar av en rad regionala flygplatser som får statsstöd har det rått osäkerhet om hur framtiden för dessa ska bli. Mot denna bakgrund anser vi i Centerpartiet att en vinstdelningsmodell mellan statliga Swedavia och de regionala flygplatserna behöver utredas i syfte att stärka driftssäkerheten för just de regionala flygplatserna.

Den flygplatsöversyn som regeringen tillsatt som bland annat ska se över statens långsiktiga roll som stödgivare för icke-statliga flygplatser är inte slutförd. Regeringen måste slutföra denna och efter utredningen också implementera de förändringar som behöver göras för att vi ska ha ett flyg i hela landet.

Herr talman! Regeringen gav hösten 2019 i uppdrag till Trafikverket att se över systemet med beredskapsflygplatser. Systemet bygger på att en utpekad flygplats ska ha beredskap att kunna ta emot samhällsnyttiga och akuta flygtransporter året runt och när som helst på dygnet. Ersättning betalas ut från staten för att säkerställa jour vid de utpekade flygplatserna.

De regionala flygplatserna härbärgerar överlag mängder av olika samhällsnyttiga flygningar, bland annat sjöräddning, brandspaning och olika myndighetstransporter. Sedan årsskiftet 2020/21 har antalet beredskapsflygplatser temporärt utökats med anledning av pandemin efter en framställan från Sveriges Kommuner och Regioner. Det är oerhört viktigt just med beredskapsflygplatser i hela landet.

Coronapandemin har fått, och kommer även i fortsättningen att få, stora konsekvenser för transport- och flygsektorn liksom för övriga samhället i stort. Många regelverk har satts under hårt tryck, och vi kan konstatera att denna kris satt fingret på en del brister som vi nu måste arbeta med för att kunna stå starkare inför framtida allvarliga störningar. Kriser

kommer i olika former och skepnader, och allt vi kan göra är att lära oss av dem och rusta för nästa. Mot denna bakgrund vill vi framhålla vikten av att säkerställa de regionala flygplatsernas funktionalitet och robusthet i fråga om samhällskritiska funktioner även när ordinarie flygtrafik ligger nere i händelse av kris.

Herr talman! Principen att jaga utsläppen och inte transporterna gäller även flyget eftersom det inte är flygresan i sig som är problemet utan utsläppen. För att höja omställningstempot i flygbranschen behövs åtgärder för att öka användningen av biojetbränsle i kombination med en satsning på forskning och innovation för att göra flyget mer energieffektivt och elektrifierat. Centerpartiet anser också att Swedavia bör se över ökade möjligheter till rabatter för start och landning för de bästa planen och att statliga bolag och myndigheter ska ställa krav på och klimatkompensera sina tjänsteresor. För att underlätta omställningen krävs också att staten tar sitt ansvar och bidrar.

Herr talman! En del partier vill inte ha något i luften utan avskyr flyget, trots att utvecklingen går framåt när det gäller förnybart och att omställningen av flyget också bidrar till att binda samman landet. Det är tråkigt att inte alla partier i denna kammare inser detta.

Flyget spelar en viktig roll som transportmedel genom att det knyter ihop orter och länder och är en förutsättning för boende och företagande i hela landet. Centerpartiet vill även peka på att flyget står för en mindre del av Sveriges utsläpp av växthusgaser och att flygplanen blir alltmer energieffektiva.

Samtidigt anser vi i Centerpartiet att vi behöver finna system för att i likhet med övriga trafikslag göra flyget mer miljövänligt. Vi anser att flyget ska bära sina miljökostnader och på så sätt stimuleras till energieffektivisering och framställning av förnybara bränslen.

Herr talman! Centerpartiet anser att utvecklingen av elflyget har stor bäring på frågan om tillgänglighet i hela landet. Med mindre, eldrivna flygplan kommer nya resrutter att uppstå som inte varit aktuella med den traditionella flygplansflottan. Detta ger förutsättningar att göra Sverige mer tillgängligt och utveckla landsbygden i hela landet.

Vidare måste miljö- och klimatpåverkan från flyget minska för att bidra till Sveriges nationella klimatmål och internationella åtaganden utan att riskera tillgänglighetsmålet. Centerpartiet vill därför underlätta introduktionen av elflyg i Sverige. En snabb teknikutveckling sker just nu inom luftfarten. El- och hybridflyg finns redan nu, som vi hörde här tidigare, och kommer att finnas på marknaden inom några år.

Vi anser dock att det krävs ett större statligt engagemang för att tillvarata elflygets fulla potential. I den flygstrategi som regeringen antog 2017 behandlas elflyg endast summariskt. Vidare saknar Sverige i dagsläget ett politiskt mål för elflyg. Ett sådant vore önskvärt för att accelerera omställningen till elflyg.

Centerpartiet anser att alla flygresor från svenska flygplatser ska vara fossilfria senast 2040. Det är i detta syfte också angeläget att främja innovativa projekt på området såsom Elektrisk Lufttransport i Sverige, Elise. För att Sverige inte ska tappa ytterligare mark krävs det att regeringen skyndsamt agerar. Därmed anser vi att man bör införa en nationell elflygstrategi.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 6.

Prot. 2021/22:91
31 mars

Luftfartsfrågor

Anf. 9 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 3. För tids vinnande är det bara den jag yrkar bifall till. Den avser Arlanda och Bromma.

I dag kommer vi att debattera flyg- och luftfartsfrågor. Sverige är ett av Europas största länder. Därför behöver vi olika former av infrastruktur som gör det möjligt för våra medborgare och företag att bo och verka i hela Sverige.

Alla våra fem transportslag, som Centern brukar säga, det vill säga bredband, sjöfart, järnväg, väg och flyg, är viktiga för att vi ska lyckas med att utveckla landet. Enligt Kristdemokraterna kan man inte ställa olika transportslag mot varandra, utan alla behövs.

Samtidigt vill jag betona att flyget är en del av vår kollektivtrafik och betjänar samhället genom snabba transporter på långa avstånd.

Herr talman! Ska flyget fungera som ett nationellt nav för både person- och godstrafik måste det finnas ett nätverk av fungerande flygplatser. Vid ett normalår utan covid går de stora flygplatserna med vinst samtidigt som de kommunala och regionala flygplatserna ofta brottas med stora ekonomiska utmaningar, vilket innebär att kommuner och regioner tvingas stödja dem via ägartillskott.

Kristdemokraterna anser att finansieringen av de regionala flygplatserna måste ses över. Vi anser också att det ska vara möjligt för kommuner och regioner att upphandla flygtrafik på samma sätt som man får lov att upphandla annan kollektivtrafik. Det är viktigt att vi ser flyget som en del av kollektivtrafiken även om det verkar på längre avstånd. Därför bör flyget få förutsättningar som är likvärdiga med dem för övrig kollektivtrafik.

Herr talman! Från 2014 och fram till 2021 har riksdagen vid sex tillfällen fattat beslut om tillkännagivanden avseende Arlanda och Bromma. Alla dessa tillkännagivanden säger i princip samma sak, nämligen att Bromma och Arlanda ska utvecklas. Ändå har framför allt den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen gjort allt man kunnat för att försvåra för flyget samt påskynda en nedläggning av Bromma.

Om flyget ska kunna betjäna hela Sverige måste flygplatserna i Stockholmsregionen fungera och ha god kapacitet för att hantera både nationellt och internationellt flyg. Bromma kan inte läggas ned innan Arlanda har kapacitet som löser alla de behov som finns inom flyget.

Ofta handlar debatten om person- och godstrafik, men flyget handlar om så mycket mer. Våra flygplatser betjänar polisen, militären, sjukvården och brandflyget samt alla olika former av privatflyg. Vi måste därför se till att vi har ett fungerande nät av flygplatser i hela landet, och det är viktigt att fler regionala flygplatser klassas som beredskapsflygplatser samt att dessa får ett ekonomiskt stöd från staten.

Vidare måste vi ha en flygstrategi som gör att Arlanda får möjlighet att bli en nordisk hubb. För många av oss är det i dag Helsingfors, Köpenhamn, Amsterdam eller Frankfurt som är den viktigaste flygplatsen om vi ska ut i världen. Inte ens SAS, där staten är storägare, har i dag Arlanda som sin huvudbas. Det här missgynnar framför allt Stockholmsregionen och Mellansverige. Ska man attrahera olika huvudkontor eller stora konfe-

renser måste man ha en flygplats som gör att det är lätt att komma till och från Sverige.

Arlanda behöver byggas ut med en femte bana. Järnväg och annan infrastruktur som betjänar Arlanda måste utvecklas samtidigt som övrig infrastruktur i syfte att göra Stockholm och Sverige attraktivt för stora företag.

Om det norrländska näringslivet utvecklas i enlighet med de investeringsplaner som man planerar för kommer det att kräva bättre infrastruktur avseende el, bredband, järnvägar, vägar, sjöfart och flyg. Denna utveckling gör att vi på sikt kommer att behöva utreda förutsättningarna för en ny storflygplats i norra Sverige.

Herr talman! Alla är medvetna om att flyget har en negativ miljöpåverkan. Därför är det glädjande att flygbolag, researrangörer och flygindustri arbetar så hårt för att minska flygets miljöpåverkan. I Sverige ser vi hur flera företag jobbar med exempelvis el, vätgas, effektivare motorer, alternativa bränslen med mera. Vi ser också att det kommer att etableras en elektrifierad inrikeslinje mellan Bromma och Visby.

Vi bör göra allt vi kan för att uppmuntra till fortsatt utveckling av miljövänlig teknik i Sverige. Samtidigt måste vi arbeta via FN, ICAO och EU för att ytterligare minska flygets klimatpåverkan på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt.

Herr talman! Flyget kräver genomtänkta säkerhetsrutiner för att så få olyckor som möjligt ska ske. Det är därför viktigt att man fortsätter att arbeta med säkerhetskontroller av både passagerare och flygpersonal.

Tyvär har det vid ett antal tillfällen hänt att alkoholpåverkad personal anlänt till flygplatsen för att arbeta. Denna typ av risker måste minimeras. Därför anser vi att Sverige bör arbeta inom den internationella lufttransportorganisationen IATA för att skapa ett regelverk som möjliggör nykterhetskontroller av piloter och övrig personal vid flygningar.

Vi har också noterat ett antal incidenter med drönare. Dessa kan utgöra ett hot mot flyget.

Flygplatserna Heathrow och Charles de Gaulle har installerat ett holografiskt radarsystem som snabbt identifierar drönare som utgör ett hot. Brittisk lag identifierar de oauktorerade flygningarna som ett brott som kan ge en påföljd på upp till fem års fängelse.

Kristdemokraterna anser att även vi bör använda modern teknik för att skydda våra flygplatser samt att det finns anledning att se över påföljderna vid olovlig drönaraktivitet och skärpa dem utifrån brittisk förebild.

Herr talman! Kriget i Ukraina gör också att vi utifrån både ett militärt perspektiv och ett civilberedskapsperspektiv bör se över hur vi skyddar våra flygplatser mot sabotage eller rena militära angrepp.

Herr talman! Flyget är en viktig del av den svenska kollektivtrafiken. Därför är det viktigt att vi ger flyget goda förutsättningar att utvecklas.

Anf. 10 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag hörde inte riktigt i detalj hur Kristdemokraterna vill minska klimatbelastningen från flygbranschen, bara att det är viktigt att det sker. Men om jag ska ge Magnus Jacobsson ett tips kan det vara att inte bara titta på flyget i sig. Det kan faktiskt också handla om hur vi reser till och från våra flygplatser. Detta är också viktigt för flygplatsernas miljötillstånd.

Det var glädjande att Jacobsson tog upp att kollektivtrafiken till och från Arlanda flygplats måste förbättras. Nu har vi något som kallas för Arlandabanan. Det är ett privat konsortium, numera med säte i Kina, som äger merparten och driver Arlanda Express. Att det blev en sådan konstruktion kan vi kanske särskilt tacka Kristdemokraterna för. Det var den dåvarande ministern Mats Odell som såg till att det blev på det sättet.

Problemet med Arlandabanan – som egentligen inte byggts med privata pengar för man har fått statliga kreditgarantier, men det är en privat ägare – är att vi har sannolikt Europas och kanske världens dyraste biljetter för att resa till och från en flygplats. Vi har en järnväg som är helt och hållet icke-integrerad med resten av kollektivtrafiken. Tåg som stannar på Arlanda måste betala en avgift för det, och kliver du av tåget måste du betala en avgift till de kinesiska ägarna. Det blir också en väldigt stor klimatbelastning därför att oproportionerligt många åker med egen bil eller taxi till och från Arlanda.

Magnus Jacobsson! Vi skulle kunna lösa detta genom att ta tillbaka driften av Arlanda Express – helt enkelt ekonomiskt lösa ut de kinesiska ägarna och integrera Arlanda Express i det nationella järnvägsnätet. Är Kristdemokraterna beredda att göra det?

Anf. 11 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag uppfattar att ledamoten egentligen ställde två frågor. Den ena handlar om vad vi vill göra inom flyget för att förbättra miljön och den andra om kombinationen av järnväg och annan kollektivtrafik och flygplatser.

När det gäller den första frågan redogjorde jag för detta i mitt tal. Det kommer elektrifiering, vätkas och biobränslen. Här är branschen enligt min uppfattning faktiskt längre fram än politiken. Jag tror att vi kan vara med och stödja detta. Om vi möts igen om tio år tror jag att vi kommer att upptäcka att väldigt mycket av det som vi i dag upplever som ett problem är löst rent tekniskt. Där har vi kanske olika ingångsvärden när det gäller hur vi ser på teknisk utveckling.

Den andra frågan är riktigt spännande. Arlandabanan är enligt min uppfattning egentligen ett exempel på två saker. Den är ett exempel på en lyckad åtgärd. Den hade nämligen aldrig byggts om man inte gjort så som Mats Odell och regeringen gjorde vid det tillfället. Men den är också ett exempel på hur den tidigare socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen förlängde ett avtal som jag tror att de absolut flesta i riksdagen uppfattade inte borde ha förlängts.

Jag har stor respekt för Jens fråga om huruvida vi kristdemokrater är beredda att lösa in detta i förhand. Jag måste erkänna att jag inte kommer att kunna svara på det här och nu. Jag måste i så fall backa hem och ha en diskussion i partiet om vad detta kan kosta och hur det ser ut budgetmässigt.

Men när det gäller den mer principiella frågan om man bör kombinera annan infrastruktur med flyget är vi kristdemokrater oerhört positiva exempelvis till hur järnvägen kopplar ihop med Kastrup, till idéerna om att Göteborg ska kopplas ihop med Landvetter och till hur vi förstärker Arlanda.

Din sista raka fråga som gäller om vi är beredda att följa med måste jag alltså ta med mig, men när det gäller principen är vi helt överens.

Anf. 12 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att det var väldigt olyckligt att S-MP-regeringen valde att förlänga driften av Arlandabanan från 2040 till 2050. Men likväl står det i avtalet mellan staten och Arlandabanans utländska ägare att detta går att omförhandla och att staten kan lösa ut de utländska ägarna. Det kommer förstås att kosta en slant, men man ska också komma ihåg att det i dag kostar en väldigt stor slant att ha en helt autonom bana som inte alls är integrerad med resten av kollektivtrafiken. Det kostar en väldigt stor slant för dem som trots allt väljer att ta tåget till Arlanda och betalar världens kanske högsta priser för att resa till och från en flygplats. Och det blir en väldigt stor belastning på miljön när oproportionerligt många reser med bil till och från Arlanda. Det är också för att bilresandet till och från Arlanda är så omfattande som det finns så många parkeringsplatser på Arlanda, och Swedavia vill bygga ännu fler.

Jag uppmanar Magnus Jacobsson att gå hem till sitt parti och diskutera inte bara den principiella frågan i detta utan också den praktiska – hur vi konkret ska kunna få en lösning på detta. Det förslår inte att ha en helt separat järnväg där man måste betala pengar för att kliva av på perrongen. Då är det något som är i grunden fel.

Anf. 13 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Ledamoten Jens Holm är ju väl medveten om hur partiernas budgetprocesser ser ut. När det gäller frågan om vi kan lova att lösa ut blir jag dig svaret skyldig och kommer att svara likadant nu som i den förra repliken: Detta får jag ta med mig hem och ha en diskussion om internt.

Men det jag sa i anförandet om Arlanda, som vi har skrivit i vår motion och också försöker vara tydliga med externt, är att vi från kristdemokratiskt håll vill att Arlanda ska bli en hubb. Ska det bli en flyghubb måste man också satsa på alla kringåtgärder. En av de absolut viktigaste kringåtgärderna kommer att vara att se till att både lokaltrafik och mer extern järnvägstrafik kan komma in till Arlanda på ett bra sätt. Det beslut som togs där var olyckligt; det är vi överens om. Hur vi sedan ska åtgärda det kommer jag att få gräva vidare i – jag tackar för frågan. Vi måste förstärka Arlanda.

Tittar man på den kristdemokratiska järnvägspolitiken ser man att vi har pekat på att vi ska stärka Norrland, hela spåret upp mot norra Sverige, och vi har också pekat på att vi vill förstärka från Stockholm till Göteborg, framför allt från Alingsås till Göteborg. Detta hänger faktiskt ihop med flyget. Förstärker vi våra järnvägar och utvecklar det stomnät vi har redan i dag kommer det också att göra att man kan kombinera resandet. Man kanske väljer att ta tåget i stället för inrikesflyget när man ska någonstans i världen. För oss är det alltså viktigt att vi inte ställer de olika transportslagen mot varandra utan stärker vart och ett av dem.

Vid något tillfälle när jag har pratat med Mälardalsrådet och andra har jag också frågat lite hur de ser på att man skulle kunna ha ett spår som går direkt från Västerås och Enköping in mot Arlanda. Det finns sådana skisser som man har tittat på. Jag tror att det hade varit klokt även om vi inte

Anf. 14 HELENA GELLERMAN (L):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag står bakom alla mina reservationer, men jag yrkar bifall endast till Liberalernas reservation nummer 30 om nordiskt samarbete om elflyg.

Herr talman! Nu står vi här i mandatperiodens sista flygdebatt. Det är därför intressant att blicka bakåt och se vad som hänt under dessa fyra år, och kanske framför allt vad som inte har hänt.

Flygskatten har införts, djupt kritiserad eftersom den inte fokuserade på flygets utsläpp utan var till för att dämpa människors vilja att resa och få nya upplevelser och träffa släkt och vänner.

Elflyget började diskuteras 2018, och tankarna var fokuserade på hur ett billigt, fossilfritt elflyg kunde påverka levnadsvillkoren för människor och företag på landsbygden och vilka som var elflygets nya behov i fråga om flygplatser. Nu utvecklas ett svenskt elflygplan för 19 personer av Heart Aerospace utanför Göteborg. Allt fler flygplatser är fossilfria och har laddinfrastruktur installerad för elflyg. En internationell flygutbildning för bland annat elflyg, Green Flight Academy, är i startgroparna i Skellefteå. När det vänder tekniskt vänder det fort.

Pandemin skapade den värsta kris som flyget genomlevt. Flyget drabbades hårdast av alla branscher. Antalet resor minskade med 90 procent. Liberalerna drev på för omfattande stödpaket, så att flygplatser, flygledning och bolag skulle överleva. Prognosen före kriget i Ukraina var att det skulle dröja till 2027 innan flyget skulle vara uppe i 2019 års nivå på antalet flygresor. De regionala flygplatserna sliter nu för sin överlevnad. Vissa stöd, som de 900 miljonerna till Luftfartsverket, användes inte, utan de kostnader som på grund av det låga antalet flygresor inte täcktes rullas nu vidare i form av avgifter för framtida resenärer under många år framöver.

Det kanske mest häpnadsväckande i flygets värsta krissituation någonsin var när regeringen gick ut och sa att man ville lägga ned Bromma flygplats med hänvisning till det aktuella marknadsläget mitt i en pandemi. För Liberalerna var det helt oacceptabelt. Samma dag skickade jag in ett förslag till trafikutskottet om ett utskottsinitiativ för att stoppa nedläggningen. Regeringens förslag stod i direkt strid med det beslut riksdagen fattade 2016: att regeringen bör verka för en fortsatt utveckling av Bromma flygplats. Regeringens svar på det beslutet var att försöka lägga ned Bromma. När nu regeringen vägrar lyssna på riksdagen har riksdagen beslutat att regeringen måste få riksdagens godkännande för förändringar i det nationella basutbudet av flygplatser, där Bromma ingår.

Jag väntar fortfarande på att regeringen ska presentera ett förslag till en flygplatsstrategi. Utredningen om en flygplatsöversyn blev klar för fem år sedan, men har sedan fått agera hyllvärmare. Mot bakgrund av effekterna av pandemin på flygplatserna, inte minst de regionala flygplatserna, och av att elflyg är under utveckling, vilket ställer andra krav på flygplatsnätverk i Norden, är behovet av en flygplatsstrategi och en översyn av finansieringsmodellen för svenska flygplatser akut.

Herr talman! Det är tydligt att det behövs en ny liberal borgerlig regering för att ett utvecklat fossilfritt flyg och Sveriges flygplatser ska få den rättmätiga behandling de förtjänar. Utan flyget kan inte Sverige fungera.

Liberalerna vill utveckla flygets kapacitet samtidigt som flyget blir fossilfritt. Vi vill se en flygplatsstrategi som tas fram i samverkan mellan parterna och som tillgodoser de framtida behoven, där elflyg, beredskap, brandflyg och ambulansflyg är viktiga parametrar. Vi vill parallellt göra en översyn av finansieringsmodellen för flygplatserna i syfte att stärka den framtagna flygplatsstrategin. De regionala flygplatsernas strategiska betydelse för att binda ihop hela landet, för det framtida elflyget och för landets beredskap, inte minst nu i skuggan av kriget i Ukraina, ska särskilt beaktas.

Mot bakgrund av pandemin vill vi utreda hur ett statligt ansvar ska utformas under en kris för att säkerställa att flygsektorn fungerar när flygtrafiken drastiskt minskar på grund av myndighetsbeslut. Utredningen bör också se över hur en återstart kan underlättas, till exempel genom att detaljer som säkerhetskontroller vid personalrekrytering till arbeten på flygplatser, något som i dag hindrar återstarten, kan undvikas.

Vi vill att regioner och kommuner ska få upphandla och finansiera flygtrafik likt i övriga EU. Vi anser att det är marknadsbegränsande att denna möjlighet inte finns i Sverige.

På kort sikt är frågan om den ekonomiska återhämtningen det största hotet mot flygbranschen. I ett längre perspektiv är det flygets påverkan på klimatet vi behöver fokusera på och lösa för att behålla fördelarna med flyget. För Liberalerna är det utsläppen som är problemet, inte flygresan i sig.

Herr talman! Liberalerna vill driva på för ett internationellt system med en flygbränsleskatt baserad på utsläpp och ersätta dagens biljettskatt på flyget. Flygets utsläpp löser vi bäst på internationell nivå för att få effekt. För att få global påverkan måste vi använda EU som en hävstång. Ett rätt använt system för miljöbaserade start- och landningsavgifter är positivt. På sikt behöver även flygets höghöjdseffekter kompenseras.

Herr talman! Det är dock inte genom nya skatter som vi når ett fossilfritt flyg utan genom teknikutveckling och innovationer. Det är därför jag och Liberalerna som teknikoptimister tror på flyget och tror att vi kan komma till rätta med flygets klimatpåverkan, i Sverige och globalt, genom elflyg, biobränslen, vätgas och vidare optimering av flygplanskonstruktionen för att effektivisera transporten och minska höghöjdseffekterna.

I slutändan kanske det krävs viss kompensation genom koldioxidinfångning för att nå nettonoll. Det är vi öppna för, till skillnad från vissa andra partier. Vi vill stödja forskning inom alla dessa områden för att säkra flyget i en fossilfri framtid. Här bör samverkansplattformen för fossilfritt flyg fortsatt kunna verka för målet om ett fossilfritt flyg 2045.

Elflyg har en speciell plats i mitt hjärta. Befintlig teknik, som elmotorer och batterier, anpassas till ett nytt område som kan möjliggöra flygresor utan klimatpåverkan. Batterierna utvecklas genom kapplöpningen inom personbilssektorn. Sveriges omfattande flygkompetens, parad med distansarbetande global expertis, kan möjliggöra en ny industrigren i Sverige. Elflyget har potential att åter göra kortflygningar mellan olika regioner lönsamma.

Trafikanalys rekommenderar i sin utredning att flera styrmedel övervägs för elflyget. Liberalerna vill se ökad satsning på forskning och utveckling, riskavlastning vid introduktion av planen på marknaden och initialt stöd till driften. Vi vill se ett utvecklat samarbete i Norden för att skapa en nordisk flygmarknad för elflyg där regelverken samordnas.

Herr talman! Efter åtta år då regeringen har motarbetat och nedmonterat flygsektorn är det tydligt att det behövs en ny liberal borgerlig regering för att flyget ska ha en framtid i Sverige.

Anf. 15 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera flyget, den bransch som förmodligen har drabbats hårdast av pandemin. Nu har till exempel skattebetalare räddat SAS flera gånger från uppenbar konkurs. Även om framtiden för många flygbolag ser ljus ut har många av dem gått igenom rekonstruktion. Jag hoppas förstås att vi alla snart återgår till det normala. Det är inte bara pandemin som har drabbat flyget, utan även kriget som Ryssland har startat mot ett fredligt och demokratiskt land, Ukraina.

Herr talman! I betänkandet behandlas cirka 120 motionsyrkanden. Det är en rad olika ämnen som behandlas: regionala flygplatser och deras betydelse, elflyg, luftfartens klimatpåverkan och så vidare. Inget verkar dock lika viktigt som frågan om Arlanda och Bromma. Det har vi hört från den här talarstolen under dagen.

Vi har hört om Swedavia och Magnus Perssons utredning. Även Jacob Wallenberg och Stockholms handelskammare har sagt att vi behöver lägga ned Bromma för att kunna utveckla Arlanda och för att Arlanda ska kunna konkurrera med till exempel Kastrup. Vi ser att fler och fler linjer flyttas från Arlanda till Kastrup och att Arlanda blir en matarflygplats för exempelvis Köpenhamn. Det drabbar oss på många olika sätt. Varför ska företag vilja vara i Stockholm när de från Köpenhamn kan flyga direkt över hela världen? Det enda rimliga att göra är, som alla bedömare hittills har sagt, att stärka Arlanda, lägga ned Bromma och bygga bostäder på den platsen. Det är det som behövs i Stockholm.

Herr talman! Regionala flygplatser spelar en viktig roll för Sverige, inte minst för att de kopplar ihop landet på ett snabbt och effektivt sätt. I dag finns det 33 regionala flygplatser, men i hela Sverige finns det cirka 290 flygplatser. De kommer kanske att ha en avgörande betydelse för oss när vi ska ställa om. Om dessa flygplatser kan användas för drönartrafik eller som hubbar dit godset kommer för att sedan transporteras vidare är några av de saker som jag funderar över. Vilken betydelse kan alla dessa flygplatser ha i händelse av krig eller en ny pandemi?

Jag ser framför mig en verklig utmaning, och det är hur flygplatserna ska finansieras i framtiden. Vi vet att en hel del av dem finansieras av statliga medel men även av kommunala och regionala medel. Översyner som regeringen har låtit genomföra i syfte att utöka antalet beredskapsflygplatser är nu föremål för remisshantering.

Herr talman! Det går inte att prata om flyget utan att nämna miljöfrågan eller hur flygplatser ska vara klimatneutrala. Regeringen beslutade den 26 januari 2017 om en svensk flygstrategi där ett av de fokusområden som framhålls handlar om hur flygets miljö- och klimatpåverkan ska minska. I flygstrategin uttalas att flyget liksom övriga trafikslag ska bidra till målet att Sverige ska vara världens första fossilfria välfärdsland.

Sverige ska dessutom vara pådrivande i EU och ICAO för att minska flygets miljö- och klimatpåverkan. När Sverige som enda land i ICAO tog upp frågan om att beskatta fulbränsle var det inget av de övriga länderna som sa något. Nu hör man från flera länder, framför allt i Europa, att det är dags att beskatta fulbränsle till förmån för biobränsle. Detta är viktiga steg, inte bara för oss i Sverige utan också globalt. I Sverige har vi mycket att vinna på det jättestora intresse som finns för att starta fler bolag som bygger på innovationer inom flygsektorn.

Vi får dock inte glömma att även flyget är berett att ta sin del av ansvaret för vår planet. Att tro att vi kommer att sluta flyga är att vara naiv, inte minst i den globala värld vi lever i. Vad kan då göras för att flyget ska ställa om snabbare och lättare? Mer biobränsle, elflyg för kortare sträckor och bättre samordning i EU men även i världen kan ge bättre och rakare linjer för flyget, gröna flygningar och så vidare.

Regeringen har redan förlängt satsningen på forskning om hållbara bränslen för flyg, och vi får inte glömma att det nu finns satsningar på forskning om elflyg, vätgasdrift och tanknings- och laddinfrastruktur. Under 2021 startades 18 projekt med sikte på fossilfritt flyg.

Herr talman! Hur ser framtiden ut för flyg? Jag tror att flyget har sin givna plats i transportinfrastrukturen. Det har, som jag nämnde, påverkats negativt av pandemin och nu av krig, men framtiden för flyget är inte flygskam utan flygmöjligheter. När vi mer och mer trängs i städer och ändå ska ha snabba leveranser av paket, brev, mat, mediciner och allt annat kan flyget vara lösningen. Nu undrar ni om jag menar att flygplan ska landa på Storgatan, men det är inte så jag menar. Jag menar att tekniken för drönare och mindre farkoster har kommit väldigt långt. Alla dessa farkoster drivs framför allt av el men även av vätgas. Häromdagen släpptes rapporten *Morgondagens flyg* av Transportföretagen, och där konstateras att flygindustrin i Sverige har samma potential som bilindustrin hade en gång i tiden. Detta ska vi ta vara på.

Till slut vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga yrkanden.

Anf. 16 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna blandar som vanligt högt och lågt när det kommer till flygpolitiken. Det är allt från gräsplättar där segelflygplan landar till stora nationella flygplatser för våra långdistansflygningar. Detta får mig att tro att man inte riktigt har koll på läget och heller inte tar frågan på riktigt allvar när det gäller vart flyget är på väg i dag och vad nuvarande flygpolitik har gjort för svensk flygindustri och för Sveriges framtid som nation.

Det finns en anledning till att Socialdemokraternas representant nämner Kastrup och att många av våra långdistansflygningar i dag går från Kastrup och inte från Arlanda. Det är på grund av att man över tid har fört en politik som gör att flygbolagen inte längre känner säkerhet när det gäller att ha sina långflygningar från Sverige. För att vi ska kunna ändra på detta krävs en politik där man tror på framtiden, på det gröna flyglyftet och på att vi ska kunna utveckla Sverige som nation men även Arlanda som en stor nationell flygplats.

För att göra detta krävs att vi kan mata in flyg och passagerare till och från Arlanda. Kapaciteten till och från Arlanda är begränsad just nu utifrån den infrastruktur som finns runt Arlanda, och därför behöver vi mer än en flygplats. Vi behöver Bromma flygplats. Denna fråga har diskuterats både högt och lågt i denna kammare och på många olika sätt. Det finns en oklarhet i vad Socialdemokraterna egentligen vill med flyget som helhet. Vill man behålla en fungerande infrastruktur, och vill man att hela Sverige ska kunna leva?

Om man nu inte kan bygga bostäder på Bromma flygplats, som är en Stockholmsfråga, undrar jag: Vad vill Socialdemokraterna göra i praktiken för att kunna utveckla Arlanda till den stora och fullt funktionella flygplats som vi vill att den ska vara?

Anf. 17 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Tack, Åsa Coenraads, för frågorna! Jag tror att jag besvarade en del av dem i mitt inlägg och beklagar om ledamoten inte lyssnade till allt jag sa. Jag sa att det viktigaste för Sverige, inte bara för Stockholmsregionen, är Arlanda. Detta har jag en stark åsikt om. Under pandemin har det visat sig att människor från till exempel Skåne inte så lätt har kunnat ta sig till exempelvis Kastrup för att flyga därifrån, och då har Arlanda varit den nationella flygplatsen.

Vi socialdemokrater har hela tiden hävdat att enligt alla de utredningar som har kommit behövs inte Bromma, och jag hoppas att även ledamoten Coenraads har läst till exempel vad Stockholms Handelskammare kommit fram till. De har bland annat berättat att det inom flyget finns potential att spara 44 miljarder bara genom att lägga ned Bromma flygplats och flytta trafiken till Arlanda. Detta stärker Arlanda på alla möjliga sätt.

Det finns en klar och tydlig socialdemokratisk linje, och det är att Arlanda är hela Sveriges flygplats, inte Kastrup eller något annat som finns utanför våra gränser.

Anf. 18 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Jag har lyssnat väldigt noga på Socialdemokraternas tal från talarstolen om flyget och dess framtid och specifikt om Arlanda, och jag har hört att man vill utveckla Arlanda. Det som jag inte hör och heller inte förstår är hur man ska göra detta.

Hur ser Socialdemokraterna på parkeringsmöjligheterna runt Arlanda? Hur ser man på tåget fram och tillbaka mellan Arlanda och Stockholm och hur det kan göras priseffektivt för de människor som flyger inrikes? Risken med att lägga ned Bromma är att en flygresor från Norrland till Stockholm tur och retur blir dubbelt så dyr jämfört med vad den skulle kunna vara i dag därför att vi tappar konkurrensen. Det är fruktansvärt dyrt att ta tåget mellan Arlanda och Stockholm. Jag undrar också hur vi ska kunna få in fler tågoperatörer till Arlanda och hur vi ska kunna få de regionala tågen att stanna på Arlanda till vettiga priser för passagerarna men också för staten som huvudman för SJ.

Jag undrar också hur man ska göra med innovationerna runt Arlanda och Arlandastad och hur man ska få plats med de innovationer som i dag finns ute på Bromma och som i dag inte riktigt får plats på Arlanda och runt Arlanda. Jag undrar hur kommunikationen går med kommunerna runt

Arlanda i fråga om miljö tillstånd och liknande om man skulle utveckla flygplatsen.

Här finns det en hel del socialdemokratiska kommunalråd, både runt Stockholm och runt om i landet, som man ska lyssna på. Och jag tror att man ska lyssna specifikt på dem som kommer från Norrland och från södra Sverige som anser att Bromma behövs för att Bromma är hela Sveriges flygplats.

Jag saknar svar från Socialdemokraterna på dessa frågor. Denis Begic får därför jättegärna svara på *hur* vi ska utveckla Arlanda.

Anf. 19 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Nu kom det väldigt många frågor samtidigt till mig. Jag ska i alla fall försöka svara på några av dem.

En fråga gällde Swedavia. Jag minns inte om ledamoten Coenraads var på mötet med dem. De sa att vi inte behöver bygga ut nu. Det finns plats på Arlanda på alla möjliga sätt för att ta emot all trafik från Bromma. Det har sagts från dem. Det har också visats i olika utredningar.

Jag är inte heller nöjd med hur man kan ta sig till Arlanda. Vi socialdemokrater röstade 1994 mot att Arlandabanan skulle byggas i privat regi. Sedan förlängdes det. Första gången gjordes det av Reinfeldt-regeringen, och sedan förlängde bolaget detta – om jag nu ska replikera på det som har varit tidigare. Bolaget självt hade en skrivelse enligt vilken man kunde förlänga avtalet på Arlandabanan utan att regering eller riksdag behövde lägga sig i det. Det är verkligen olyckligt.

Arlanda är en viktig hubb. Och bland annat Svenskt Näringsliv har sagt till oss att det är viktigt att Arlanda har linjer som går direkt till olika destinationer i världen, annars förlorar vi just den innovationskraft som ledamoten Coenraads just nu beskriver. Detta ansvar ligger på moderater som hela tiden ihärdigt hävdar att Bromma ska vara kvar oavsett andra saker.

Anf. 20 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr talman! Swedavia har tidigare sagt att Bromma är en lönsam flygplats – inte fullt så lönsam som Arlanda men likväl lönsam. Det har funnits privata intressenter som har velat ta över Bromma men som inte har fått lov att göra det. Jag vill säga det så att det står klart.

Jag förstår mig inte riktigt på Socialdemokraterna som först vill lägga ned Bromma mer eller mindre okontrollerat, i stället för att först bygga ut Arlanda – om man ska ha någon form av konsekvenstänk – och sedan i så fall fundera på att lägga ned Bromma, för att kunna svälja den trafiken.

Det är ostridigt att Arlanda, med den trafik som fanns före pandemin, inte skulle mäkta med att ta över även Brommas trafik. Det kan vi nog vara ganska överens om. Man måste då rimligen bygga ut Arlanda innan man lägger ned Bromma. Det hade gått att lägga ned i pandemitider. Men redan nu har flyget ökat så pass mycket att det börjar bli problem.

Vi får inte heller glömma att små plan och stora plan är svåra att kombinera. Den turbulens som stora plan orsakar är inte så jättelätt för små plan att hantera. Därför blir det längre start- och landningstider. Om man skulle ha denna kombination skulle Arlanda bli mer ineffektiv. Då måste man helt enkelt bygga ut Arlanda, vilket man enligt vår uppfattning skulle ha behövt göra först.

Men det fungerar bra som det är. Bromma är en attraktiv, smidig och välplacerad flygplats som folk verkligen vill nyttja när man flyger till och från Stockholm.

Sedan har jag en fråga om flygskatten. Den är trots allt direkt kontra-produktiv. Den gör det mycket svårare för flygbolagen att ha pengar för att investera i nya, effektiva och mer bränslesnåla flygplan. Därför vill jag fråga Denis Begic vad flygskatten går till. Vilken nytta gör flygskatten?

Anf. 21 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Patrik Jönsson för frågan. Jag vet inte om frågan handlade om huruvida privata intressenter vill ta över Bromma eller inte. Vi har sett bland annat när det gäller Arlandabanan att privata intressen kanske inte alltid är bäst för Sverige. En åsikt som jag tidigare har framfört till bland andra ledamoten Coenraads är att Brommas placering i Stockholms stad betyder oerhört mycket för just Stockholms stad för att man där ska kunna bygga bostäder och fortsätta utvecklas så mycket det bara går.

När det gäller skatter försöker vi på olika sätt i det här landet främja innovation och främja olika sätt att hitta smartare lösningar och ge bidrag för att hitta smartare lösningar. Och på vissa ställen behöver vi också använda en piska för att det ska vara till hjälp i den omställning som sker. Skatten har varit en del av bland annat det, där vi försöker få bolag att börja använda biobränslen och miljövänligare sätt att färdas. Man kanske inte behöver ta flyget när man ska åka till exempel mellan Stockholm och Jönköping när det finns så pass bra tågförbindelser.

Det behövs alltså både morot och piska för att vi ska kunna ställa om, om vi ska ha denna planet kvar. Jag har inte koll på om Sverigedemokraterna tycker att vår planet är värd att försvara, eller om de tycker att vi bara ska leva som vi har gjort hittills. Många bedömare säger till oss att vi inte kan fortsätta på det sättet.

Anf. 22 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr talman! Från Socialdemokraternas sida låter det som om Stockholms utbyggnad står och faller med om Bromma existerar eller inte. Men så är det givetvis inte. Bromma är helt enkelt navet i det svenska inrikesflyget, och utan Bromma vore Sverige många förbindelser fattigare. Därmed skulle vi också få en sämre utbyggnad av i synnerhet vår norra landsända. Men det skulle också påverka flyget till och från södra Sverige. Därför är Bromma väldigt viktig.

Att man nu försöker tvinga fram en stängning på några år verkar helt ogenomtänkt så länge man inte har valt att bygga ut Arlanda, och vi har inte sett att någonting har gjorts för att det ska ske.

Beträffande flygskatten differentieras den inte i fråga om bränslet, utan det är samma flygskatt. Och den går inte till att förbättra möjligheterna för flygbolagen att utvecklas. Min konkreta fråga är: Vad går flygskatten till? Man borde kanske ha haft differentierade skatter, men det finns inte.

Anf. 23 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Jag ser Arlanda som hela Sveriges flygplats. Den har tjänat oss väl, och inte bara Stockholm utan hela Sverige. Företag har valt att etablera till exempel sina huvudkontor i Stockholmsregionen men har

kanske haft sin produktion någon annanstans i Sverige. Där har Arlanda betytt oerhört mycket. Det kan Stockholms Handelskammare, Svenskt Näringsliv och alla andra intyga.

Swedavia har redovisat för oss att Arlanda kan ta emot all trafik från Bromma utan några problem, även med 2019 års siffror och inte med de siffror som gällde under pandemin. Där finns det inga tveksamheter om vad man kan göra.

I mitt anförande sa jag några gånger att regeringen har gett bidrag bland annat till utveckling av elflyg i Sverige, till utveckling av vätgas för flyget och till utveckling av pumpstationer och av laddinfrastrukturen. När dessa pengar går in i budgeten får förmodligen även flygbranschen ta del av dem. En del av skatten går alltså in i budgeten och blir kanske en del av just de satsningar som görs för att få denna planet att överleva.

Anf. 24 LORENTZ TOVATT (MP):

Herr talman! Först och främst är det svårt att inte inleda med att säga någonting om Ukraina och det fruktansvärda krig som nu pågår. Men det finns kopplingar till debattens tema här, för över hälften av allt importerat flygbränsle till Sverige kommer från Ryssland. Därför är det beklagligt och tråkigt att sex av åtta partier här inne röstade ned Miljöpartiets förslag om att strypa all import av rysk energi. Det är ett sätt att fortsätta göda Putins krigskassa. Allt som underblåser flyget, flygandet och annan konsumtion av energi med ursprung i Ryssland är ett sätt att göda Putins krigskassa, och det är inte acceptabelt.

Låt mig dock gå över till övriga frågor gällande flygtrafik, luftfart och så vidare! Jag ska börja på en övergripande nivå.

Svenskarna flyger för mycket. Vi har ett alldeles för stort klimatavtryck från svenskt flygande. Vi flyger fem gånger mer än det globala genomsnittet, och faktum är att svenskar är en av de nationaliteter som flyger mest i hela världen. Det är inte hållbart på något sätt. Tänk er en situation där alla i världen hade flugit som svenskar; då hade vi behövt säga ett omedelbart adjö till våra globala klimatavtal, som Parisavtalet och så vidare. Det är så det ser ut, oavsett om man vill se det eller inte. Det är där vi är.

Jag går vidare på den övergripande nivån: Flyget är djupt fossilberoende. Det är det på grund av att det inte finns tekniker som här och nu kan ersätta det fossila. Det finns de som i den här kammaren fortsätter att upprepa mantrat att det inte är resorna utan utsläppen vi ska jaga. Problemet är att det i detta fall är synonymt – att flyga innebär fossil förbränning. Det innebär att vi spår på ett galopperande klimatnödläge globalt. Det är helt enkelt så det ser ut.

Det finns de som forskar på detta och som är mycket klokare än vad vi här inne är när det gäller teknikutveckling och liknande. De återkommer gång på gång till att det sedan början av 90-talet inte finns en enda teknik för att minska utsläppen från flygresandet som har slagit igenom på bred front. Det är tråkigt, men det är helt enkelt så det är.

Jag går då över till lite mer aktuella frågor och ska prata lite om olika tekniker framåt.

Vi kan väl börja med Bromma, som väldigt många här inne har lyft fram. Bromma blöder pengar och har gjort det under lång, lång tid – framför allt under pandemin, men även innan det var Bromma en stor förlustaffär.

Finansieringen av våra flygplatser fungerar så att de behöver stöttas antingen av skattebetalarnas pengar eller genom att avgifter tas ut. Jag vill bara att alla ska förstå vad detta innebär i praktiken: Antingen tar vi pengar från skattebetalarna och använder dem till vad som oftast är businesspersoners flygresor, eller också är det flyglinjer som har det tufft som behöver betala i form av ökade avgifter. Detta betyder att flyglinjer som vi behöver kanske måste läggas ned för att Bromma blöder för mycket pengar.

Därför är det mycket klokare att samla inrikesflyget till en flygplats i Stockholm. Stockholm lider dessutom av bostadsbrist, och Bromma är ett attraktivt område där man hade kunnat bygga 30 000–50 000 bostäder på ett hållbart sätt i hyfsat kollektivtrafiknära lägen. Vi behöver av flera skäl lägga ned Bromma flygplats; så enkelt är det.

Detta blir en naturlig brygga till att prata om Arlanda. Det är så att all flygtrafik kan flyttas från Bromma till Arlanda, i dag. Flera har stått i den här talarstolen och sagt motsatsen, vilket är lögn. Det finns kapacitet att flytta hela Bromma i dag. Sverigedemokraternas representant har påstått motsatsen, men allt – *allt* – pekar på att det är helt fastslaget att det går att flytta all kapacitet i dag, utan problem.

Låt mig ta detta väldigt pedagogiskt, vilket jag redan har gjort det i den här talarstolen – kanske till och med två gånger. Men låt oss titta på siffrorna! Och försök nu att lyssna på de faktiska siffrorna, så att det blir rätt.

Arlanda har ett miljötillstånd som tillåter 350 000 rörelser per år. Det är tillståndet. År 2019 hade man bara 233 000 rörelser. Man har alltså tillstånd för 350 000 men 233 000 rörelser. Man har en stor överkapacitet. Nu kommer någon smart här inne att fråga: Men vad händer på peaktimmarna, alltså när det är som störst tryck på flygresandet? Vad händer då? Ja, så här är det: Arlanda har en kapacitet på 90 rörelser per timme, men man har sedan 2016 aldrig passerat 73. Man har alltså en överkapacitet på peaktimmen. Allting – *allt* – pekar på att det absolut inte vore några problem att flytta Bromma direkt, i dag.

Ovanpå detta kom pandemin och ställde allt på ända. Jag tror inte att folk här inne har förstått de faktiska effekterna av det. Jag pratade nyss om att det är businessmän som flyger mycket, men det gör de inte längre. Det som har förändrats strukturellt på flygmarknaden är att tjänsteresorna försvinner. Alla bedömare menar att det är strukturella förändringar, vilket betyder att färre flyger i tjänsten och fler har digitala möten.

Detta är välkommet och positivt på alla möjliga sätt, men det betyder att vi har en överkapacitet i det svenska flygplatssystemet. Det är vad det betyder. I detta läge finns det de som säger, hör och häpna, att vi ska fördubbla Arlanda. Det vore ju den största kapitalförstörelsen på år och dag – kanske sedan Nuon eller någonting ditåt.

Nåväl – vi kan se lite framåt och titta på olika tekniker. Vi har elflyg, vilket har nämnts här väldigt mycket. Jag är en varm elflygsvän, men jag måste ändå kväsa den överdrivna optimismen. All forskning pekar nämligen på att det är om först 20, 30 eller 40 år som elflyget kan ha någon som helst marknadspenetration. Den penetrationen kommer dessutom att vara väldigt liten; det pratas om att ungefär 10 procent av flyget skulle kunna gå över till el, och då först 2050 eller 2060. Detta är väldigt tydligt och går att hitta i forskningsrapporter från Chalmers, KTH och så vidare.

Det är inte heller så konstigt, för vilka linjer är det elflyget ska gå på? Stockholm–Visby, absolut – det vore utmärkt att ha elflyg på den linjen.

Men elflyg går inte mycket längre än så. Varför ska man ha elflyg Stockholm–Göteborg? Vi har ju tåg, vilket är mycket mer lämpat för att transportera många människor. De flesta sträckor på 40 mil – det är på ungefär så långa sträckor som elflyget kan komma in och konkurrera – är utmärkt lämpade för tågtrafik. Tåget går ofta snabbare och kan transportera många fler människor.

Jag ser att jag har dragit över min talartid, så jag ska försöka snabba på.

Nästa teknik är bibränsle. Det är en dellösning – och verkligen bara en dellösning. Biobränslet är dåligt beskaffat vad gäller att hantera höghöjdseffekter; det är ungefär lika dåligt som fossilt bränsle. Dessutom har det den bristen att man, enligt de senaste siffrorna jag har läst, skulle behöva odla upp i princip hela jordens mark för att kunna förse hela flygsektorn med biobränsle om vi nu skulle ersätta allt fossilt bränsle med biobränsle.

Den teknik som dock har potential är vätgasen. Det pratas alldeles för lite om vätgasteknik i den svenska flygdebatten, men den har potential att på lite längre sikt kunna konkurrera och på riktigt få ned utsläppen.

Några andra punkter framåt: Vad behöver vi göra? Jo, vi behöver fortsätta jobba för att flygresandet inte ska öka. Vi behöver lägga ned onödiga flygplatser. Det är helt orimligt att skattebetalarna ska subventionera rika stockholmars Målagasemestrar, vilket är fallet vad gäller till exempel Västerås flygplats. Lagg ned den!

Vi behöver också stoppa vissa linjer som inte är motiverade. Stockholm–Göteborg är den vanligaste linjen i Sverige, och det är helt orimligt. Där fungerar tåget alldeles utmärkt.

Vi behöver höja flygskatten. Jag är också öppen för att utveckla flygskatten i den mån det är möjligt.

Vi bör bygga ut alternativen, till exempel höghastighetsbanor. Vi behöver också fler nattågslinjer, så att man kan ta sig ned till kontinenten utan att behöva flyga.

Miljöpartiets förslag på det här området ligger framför allt i andra betänkanden, så jag avstår från att yrka på någonting här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 Klimatpolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU20
Klimatpolitik
föredrogs.

Anf. 25 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Europa är i krig. Våra tankar är i hög grad i det akuta krisläget och med det ukrainska folket, som kämpar för sin överlevnad och sin självständighet. Men kriget har också satt ljus på Europas beroende av rysk gas, som är skadligt både för klimatet och för vår säkerhet.

Moderaterna har länge varnat för det tyska exemplet och att beslutet att stänga ned fullt fungerande kärnkraft skulle leda till just ökat tyskt och europeiskt beroende av rysk gas. Så blev också fallet. På samma sätt

varnade vi när den svenska regeringen tog motsvarande beslut och lade ned kärnkraftsreaktorer här hemma.

Resultatet har blivit skyhöga elpriser under delar av året, pensionärer som sover med dubbla täcken för att ha råd med elräkningen och företag som inte kan expandera eller ställa om sin verksamhet till fossilfritt på grund av bristen på el.

En ökad fossilfri energiförsörjning som levererar el dygnet runt oavsett väder är helt enkelt avgörande både för Europas säkerhet och för att vi i Sverige inte ska vara direkt eller indirekt beroende av rysk fossil gas. Bara i Sverige kommer vi att behöva dubbelt så mycket el på två decennier för att lyckas med klimatomställningen om industrier och bilar ska gå på el. Då behövs alla fossilfria energislag. Då behövs vattenkraften, då behövs vindkraften och då behövs också kärnkraften.

Det här kanske är en av de absolut viktigaste klimatpolitiska frågor som vi har framför oss. Moderaterna vill ta bort det som i praktiken är ett stoppdatum för kärnkraften och undanröja de många lagliga hinder som i dag gör det svårt att bygga ny kärnkraft.

Här och nu är vi först och främst fokuserade på att hjälpa Ukraina att försvara sig och bevara freden i Europa, men låt oss också ha modet att fatta de beslut som krävs för ett energisystem som både räddar klimatet och gör oss oberoende av Ryssland.

Herr talman! Kriget har också visat att EU är starkt när EU står enat. Det gäller också klimatpolitiken. När 27 länder kan agera gemensamt får det större effekt än när ett land gör det ensamt. Därför betonar vi i Moderaterna alltid vikten av gemensamma regler för klimatet på EU-nivå och allra helst globalt. Det gör vi också i det betänkande som debatteras i dag och i våra reservationer.

Vi vet att pris på utsläpp är det mest effektiva sättet att minska utsläppen och att EU:s utsläppshandelssystem alltmer har gjort kolet olönsamt i Europa. Moderaterna vill se ett större utsläppshandelssystem som omfattar fler sektorer, så att fler än i dag får vara med och betala för de utsläpp som de orsakar. Ett första naturligt steg är att inkludera sjöfarten i det här systemet.

Vi vill se skärpta krav på alla nya bilar som släpps ut i EU. Det ska vara tuffare krav och lägre utsläpp, för gränsöverskridande problem kräver helt enkelt gränsöverskridande lösningar och gemensamma standarder.

Herr talman! Moderaterna vill också att den nationella klimatpolitiken tar ett bredare och mer globalt perspektiv. Det svenska näringslivet är ju på många sätt vår tids nya miljörelse, och vi ser att svenska företag står i kö för att göra klimatsmarta produkter som kan både minska utsläppen och stärka företagets och Sveriges konkurrenskraft. När svenska företag kan exportera fossilfritt stål, hållbara batterier eller skogsprodukter för att till exempel bygga hus i trä tränger det undan sådant som annars hade producerats med högre utsläpp i andra delar av världen. Det innebär att världens totala utsläpp minskar.

Att det är så beror i hög grad på effektiva industriprocesser men också på att svensk elproduktion i stort sett är fossilfri. Den här nyttan är omfattande. En studie häromåret visade att svenska företag under 2018 bidrog till att minska de globala utsläppen med 26 miljoner ton genom sin export. Det motsvarar ungefär hälften av vad vi här i Sverige släpper ut själva. Ju mer som produceras i Sverige, desto bättre.

Moderaterna har länge kämpat för det här större, globala perspektivet och för att det måste in i Sveriges klimatarbete. Vi har drivit på för detta också inom ramen för Miljömålsberedningens arbete. Jag hoppas att det kan bli verklighet, så att politiken framöver sätter större fokus på att korta tillståndsprocesser och få fram all den fossilfria el som krävs för att svensk industri ska bli världsledande på att exportera klimatnyttan.

I sammanhanget är det också viktigt att politiken ger skogen förutsättningar att bidra till omställningen. Den brukade och växande skogen binder mer koldioxid än den som står orörd. Dessutom bidrar alla de produkter som vi får ut från skogen till att tränga ut fossila alternativ. Vi kan bygga hus i trä, göra kläder av träfibrer och köra bil på biobränslen. Det kräver att vi både i Sverige och i EU uppmuntrar ett fortsatt aktivt och hållbart skogsbruk för klimatets skull.

Här hemma måste vi bli av med regler som att skogsbrukare ska tvingas att räkna varje fågel på sin mark eller i värsta fall helt avstå brukande. På EU-nivå måste Sverige våga stå upp för det svenska hållbara skogsbruket och inte, som vissa partier gör, snarare bidra till bilden av skogsbruket som en miljöbov. Sanningen är att över 300 000 människor och familjer som äger skog i Sverige varje dag brukar den med omsorg, till nytta för både produktionen och de naturvärden som finns i skogen.

Herr talman! Innovation och ny teknik är också helt avgörande för att lyckas med omställningen. FN:s klimatpanel pekar bland annat på infångning och lagring av koldioxid, det som kallas CCS, som avgörande för att nå världens klimatmål. Jag är stolt över att den budget som M, KD och SD fick igenom riksdagen inte bara är tidernas största miljö- och klimatbudget utan också innehåller en stor satsning på just infångning och lagring av koldioxid. Denna satsning är sex gånger större än den som regeringen ursprungligen hade föreslagit.

Med den här budgeten kan vi fånga in motsvarande 4 procent av Sveriges årliga utsläpp varje år. Det är bra. Nu måste regeringen bara verkställa detta så att vi får igång auktionerna för koldioxidinfångning.

Regeringen måste också, som Moderaterna och flera andra partier lyfter fram i gemensamma reservationer i det här betänkandet, undanröja de legala och praktiska hinder som fortfarande finns. Regelverk behöver ändras så att transport av koldioxid på fler sätt än bara genom rör blir lagligt och att lagring under havsbotten och Östersjön möjliggörs.

Dessutom måste vi snarast få samarbeten med andra länder på plats – till exempel med Norge, som ligger längst fram när det gäller att bygga lagringsplatser, men också med andra länder – så att dessa lager inte blir fulla och bokas upp av andra.

Vi behöver också få in infångning och lagring av koldioxid i EU:s gemensamma regelverk så att hela Europa tillsammans kan bygga upp ett system för att fånga in och lagra koldioxid.

Herr talman! Vi i Sverige har klarat och dragit nytta av stora samhällsförändringar förut, och vi ska göra det igen. Industrialiseringen med början i 1800-talets mitt skapade många av de svenska företag som vi är allra mest stolta över i dag och som har exporterat till hela världen. Utbyggnaden av kärnkraften under 70-talet gjorde svensk el fossilfri. Digitaliseringen från slutet av 1900-talet skapade nästa våg av svenska innovationer.

Vi gjorde alla de förändringarna till vår styrka. Sverige har en unik möjlighet att komma starkt ur även klimatomställningen. Men för det krävs en politik som skapar förutsättningar för att svenska företag och alla människor runt om i Sverige ska kunna bidra.

Malmen och skogen byggde Sverige starkt och rikt en gång i tiden. Nu driver malmen och skogen den tekniska utvecklingen framåt igen. Vår rena och stabila elförsörjning gjorde oss till en modern industrination. Rätt hanterad blir klimatomställningen alltså en konkurrensfördel och skapar fler jobb och ett ökat ekonomiskt välstånd. Men under de gångna åren har klimatpolitiken misslyckats, och utsläppen har minskat för långsamt.

Klimatpolitiska rådet, regeringens eget expertorgan, konstaterar i sin rapport som kom för bara några veckor sedan, med finare ord men ändå, att regeringen har ägnat sig åt småfrågor och inte tagit tag i de stora systemfrågorna. Man har drivit symbolpolitik framför resultat och effekt helt enkelt.

Rådet kritiserar också regeringen för bristande ledning och styrning. Staten och myndigheterna jobbar inte åt samma håll. Det innebär i förlängningen att alla företag som vill ställa om inte får chansen på grund av långa tillståndprocesser, bristen på fossilfri stabil el och myndigheter som ibland stjälper mer än de hjälper.

Svensk klimatpolitik behöver en nystart. Mitt mål är att klimatet och svenska folket vid valet i september ska få en ny regering och en klimatpolitik som levererar resultat.

Herr talman! Jag står bakom samtliga av Moderaternas reservationer, men jag yrkar för tids vinnande bara bifall till reservation 24.
(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 9 Frågestund

Frågestund

Anf. 26 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av justitie- och migrationsminister Morgan Johansson, försvarsminister Peter Hultqvist, utrikesminister Ann Linde och statsrådet Hans Dahlgren.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Anf. 27 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! För några dagar sedan kom Säpos årsskrift för 2021 ut, och jag läser direkt ur den: Ryska underrättelseofficerare rekryterar fortlöpande agenter i Sverige. Under 2021 dömdes en person för spioneri för Rysslands räkning. Var tredje rysk diplomat i Sverige är underrättelseofficerare som verkar under diplomatisk täckmantel.

Därför har jag en fråga, fru talman, riktad till utrikesminister Ann Linde.

Det görs ju försök inom EU med en samordnad åtgärd för att komma åt de ryska underrättelseofficerare som agerar med diplomatisk status som legitimitet. Men tyvärr verkar det vara svårt att nå enighet och framför allt framkomlighet. Ett antal länder börjar nu tröttna på att man inte kommer vidare i EU och inte kan nå enighet där, till exempel Nederländerna, Irland och Belgien.

Vad gör Sverige inom EU för att komma åt de ryska underrättelseofficerarna?

Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan. Låt mig först slå fast att det är helt oacceptabelt att Ryssland ägnar sig åt underrättelseverksamhet i Sverige under diplomatisk täckmantel. Det är något som man inte kan acceptera.

Det här är ett problem som finns i många länder. Vi försöker hantera det gemensamt så mycket vi kan, för det finns en problematik i att det hela tiden blir retaliering. När andra ambassader råkar ut för samma sak har vi möjligheter att verka i Ryssland, och det behöver vi göra av en mängd olika skäl.

Anf. 29 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Jag delar utrikesministerns synpunkt att det är oacceptabelt att man som diplomat ägnar sig åt rysk underrättelseverksamhet i Sverige. Samtidigt säger Säpo att det är en tredjedel som gör det. Det är alltså en tredjedel som ägnar sig åt någonting oacceptabelt. Då, fru talman, tycker jag att vi borde kräva handling och åtgärd, helst inom EU.

Då undrar jag om Sverige försöker driva på, för det finns uppenbarligen en besvikelse från länder som Nederländerna, Irland och Belgien som säger att det inte fungerar. Vad gör Sverige?

Anf. 30 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Sverige har den här diskussionen med andra länder. Det finns på inget sätt någon svepande enighet här. Det finns också många länder som har mindre ambassader än Sverige som är väldigt rädda för att de över huvud taget inte ska kunna behålla sin diplomatiska verksamhet, om de skulle tvingas se en retaliering som gör att alla diplomater försvinner.

Här måste vi försöka agera på ett enat sätt men ändå se till att vi inte själva förstör för oss.

Anf. 31 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Överfulla anstalter gör att dömda går fria på gatorna i väntan på att avtjäna sina straff, rapporterade SVT nu i helgen. Det är alarmerande information, men tyvärr har så varit fallet i flera år.

Brottsoffer har kunnat stöta på sin gärningsman på gatan, och fängelsedömda har kunnat begå nya brott i väntan på att faktiskt avtjäna straffen för de brott som de redan är dömda för. Det är en farlig ordning och ett svek mot brottsoffer.

Anstalter byggs ut. Men bristen finns kvar, och den är kännbar nu. Varför säkerställer inte Morgan Johansson att utländska medborgare avtjänar straffen i sina hemländer och att Sverige, likt Danmark, hyr platser utomlands för att omgående lösa denna brist?

Anf. 32 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Ja, det stämmer att vi nu har en situation med så gott som hundra procents beläggning på både häkten och anstalter. Det är en effekt av att vi nu har fler poliser än någonsin, att vi har hårdare straff någonsin i modern tid, att polisen har bättre verktyg än någonsin och att vi har mer kameraövervakning än någonsin.

Brottsbekämpningen har helt enkelt kommit igång. Det innebär att allt fler döms och att de som döms också döms till längre fängelsestraff. Folk som tidigare sprang runt med vapen på stan sitter nu i stället i buren, vilket är precis så det ska vara.

Vi har nu sett den här effekten på just häkten och anstalter och ser då till att bygga ut så snabbt och i så stor omfattning som möjligt.

Det är viktigt att poängtera att ingen som begår de allvarliga brotten, och som till exempel sitter häktade för dessa brott, släpps ut på gatan på grund av att det vid tillfället inte finns plats på anstalterna, utan då ser man till att de får fortsätta att sitta bakom lås och bom.

Anf. 33 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! På justitieutskottets sammanträde i dag valde Socialdemokraterna att motsätta sig vårt förslag om att hyra fängelseplatser utomlands. De trivs med att fängelsedömda går fria i väntan på ledig anstaltsplats. Dessutom reserverade sig Socialdemokraterna i dag mot att kriminalisera rymning.

Varför anser Morgan Johansson att det inte ska vara straffbart att fly från ett fängelsestraff? Jag får inte ihop den logiken, fru talman.

Anf. 34 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Man kan väl säga att när man inte har någonting annat att komma med kommer man gärna med sina symbolfrågor, och det är väl det som Sverigedemokraterna gör nu.

Det förslag som man lägger fram här spelar ingen som helst roll, framför allt mot bakgrund av att det knappt är någon som rymmer från svenska fängelser längre. För 15–20 år sedan hade vi problem med rymningar, men det har vi faktiskt inte längre, så det här får man nog snarare skriva på symbolikens konto.

Vi kommer att fortsätta bygga ut anstalter och häkten, så att Kriminalvården kan fortsätta att lösa sin uppgift.

Vidaretransport av ukrainska flyktingar

Anf. 35 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Jag har en fråga till EU-minister Hans Dahlgren.

Förra veckan hade EU ett stort toppmöte där alla regeringschefer sammanstrålade, och det var en mängd punkter som rörde den fruktansvärda situationen i Ukraina. Putins invasion är anskrämlig, och många ukrainare har fått fly för livet. Det är en fruktansvärd situation i landet. Men det är också en besvärlig situation alldeles utanför gränserna.

På toppmötet var det inte någon punkt på dagordningen som rörde just dem som har tagit sig ut från landet. Jag vet att Ylva Johansson som kommissionär sedan kom med ett tiopunktsprogram om att bland annat samordna transporter, så att de som samlas vid gränserna faktiskt får möjlighet att komma vidare till andra länder, att komma vidare till en ny start och få möjlighet att landa någonstans i fred och frihet.

Frågan är: När blir det verkstad av detta? Just nu är det fullt. Det blir som en tryckkokare när mängder av människor samlas och inte kommer vidare.

Anf. 36 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru talman! Jag tackar Annika Qarlsson för frågan.

Jag kan försäkra att även om frågan inte stod som någon formell punkt på dagordningen eller fanns med i slutsatserna var det förstås en fråga som diskuterades av de europeiska ledarna, för de miljoner människor som nu har fått fly från Ukraina och den ryska aggressionen mot landet behöver vårt stöd.

De ska få vårt stöd. De får stöd av Polen. De får stöd av Moldavien. De får stöd av Rumänien. De får stöd i grannländerna. I många länder görs det väldigt stora insatser. Även de europeiska institutionerna och Europeiska kommissionen förstås, med Ylva Johansson i ledningen för det speciella ansvaret, gör sitt.

Jag har ingen tidtabell som jag kan presentera. Men jag vet att den enighet som Europeiska unionen har visat när det gäller att hantera den omedelbara invasionen, få till stånd beslut om sanktioner, få fram stöd till Ukraina och att stärka Europeiska unionen också kommer att ges uttryck i stöd till dem som flyr landet. Det är jag övertygad om.

Anf. 37 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Det är verkligen en styrka som vi har visat upp stort och brett. Det är oerhört värdefullt och helt avgörande i det här läget.

Men jag är lite bekymrad. Det är privata initiativ, och det är kommuner som tar initiativ. Grästorps åker ned med bussar och hämtar hem. Till Alingsås kom det 52 personer häromveckan. I dag är det Uddevalla som åker ned både för att lämna av livsmedel och läkemedel och för att ta med sig flyktingar hem.

Det är helt fantastiskt initiativ som tas och oerhört värdefullt. Men nå-
gonstans är det så stort att det också måste finnas annat. Var finns Sverige
i detta?

Prot. 2021/22:91

31 mars

Frågestund

Anf. 38 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru talman! Sverige finns absolut med i detta. Vår regering, andra re-
geringar och Europeiska unionen som sådan med sina institutioner gör sitt.
Men vi har också en enastående insats från civilsamhället, som också får
stöd från regeringens sida för att klara många av de uppgifterna.

Det är beundransvärt. Det är verkligen ett fint komplement till allting
annat som görs att vi har ett civilsamhälle som tar det ansvaret. Det är bara
att bejaka.

Myndigheters hantering av personer med skyddad identitet

Anf. 39 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Jämställdhetsmyndigheten släppte i dag en rapport som
visar att tre av fyra kvinnor med skyddad identitet får sin skyddande iden-
titet röjd av svenska myndigheter. Det är 24 000 personer som har skyddad
identitet i dag i Sverige. Många av dem flyr mäns våld mot kvinnor och
hedersrelaterat våld och förtryck.

Dessa identiteter röjs på grund av bristande rutiner hos svenska myn-
digheter och ute i kommunerna. Det är personer som lever i en väldigt svår
situation. Vi är alla väl medvetna om hur mäns våld mot kvinnor drabbar
alldeles för många av Sveriges kvinnor i dag.

Jag vill veta hur regeringen tänker säkerställa att det finns kompetens
och rutiner hos svenska myndigheter. De här misstagen får inte ske. Det är
någonting som vi verkligen måste stoppa. Jag vill veta vad regeringen tän-
ker göra.

Anf. 40 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag välkomnar verkligen Jämställdhetsmyndighetens rap-
port. Den rapporten är beställd av regeringen för att vi vill veta hur brist-
erna ser ut och vad man kan göra åt det.

Man kanske ska notera att det inte är så länge sedan högern i den här
kammaren ville lägga ned Jämställdhetsmyndigheten. Det är tur att vi har
den myndigheten nu så att den kan komma fram med den typen av under-
lag så att vi kan jobba vidare med dessa viktiga frågor.

Det är naturligtvis helt oacceptabelt att gömda kvinnor får sina uppgif-
ter röjda av de myndigheter som ska skydda dem. Jag tror att mycket av
det helt enkelt handlar om att det är en utbildningsfråga och en rutinfråga
för de myndigheterna.

När vi nu får in rapporten kommer vi att gå igenom den och se vad vi
kan göra mer för att se till att säkerställa att riskerna minimeras så att det
inte ska ske igen. Det är som sagt helt oacceptabelt att det sker.

Det leder till oerhörda konsekvenser för de kvinnor och barn som det
handlar om. De får flytta ett par, tre och ibland flera gånger varje gång
något sådant inträffar.

Anf. 41 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Tack för svaret, ministern!

Jämställdhetsmyndigheten ska vi skydda med alla medel som vi har. Det är en oerhört viktig myndighet. Även personer med skyddad identitet måste få mer stöd och hjälp.

En annan åtgärd som inte heller fungerar för att skydda kvinnor mot mäns våld är kontaktförbuden. De används alldeles för sällan och inte på rätt sätt.

Här skulle jag vilja se att regeringen ser till att polisen och socialtjänsten ser till att skydda kvinnor med de medel som finns. Kontaktförbuden måste användas mer.

Anf. 42 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag instämmer i det. Vi har precis ändrat lagstiftningen när det gäller att kunna sätta fotboja på de män som förföljer sina före detta. Det gjorde vi nu den 1 januari. Vi kommer naturligtvis att behöva följa det för att se att den lagändringen också får avsedd effekt.

Jag vill också uppmärksamma att det i dag i Dagens Nyheter finns en bra artikel av Kerstin Weigl och Petra Erlander om just den här rapporten. Där bifogar man ett antal förslag som man tycker att regeringen ska gå vidare med. Det tar vi på stort allvar, och det kommer vi att arbeta vidare med offensivt.

Utvisning av ryska diplomater

Anf. 43 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! För ungefär fyra veckor sedan gick chefen för Säpo ut och sa att en tredjedel av de ryska diplomaterna inte gör vad de ska göra och säger sig göra, utan de är ett hot mot Sveriges säkerhet.

Sedan dess har Estland, Lettland och Litauen tagit beslutet att man ska utvisa dem som på samma sätt är ett hot mot deras länder. Polen har tagit beslut om att utvisa 40 personer.

Nu kom även senast från Nederländerna beslutet i tisdags att man gör samma sak och utvisar 17 av ryssarna som är spioner. Nu kommer Belgien och säger att man ska utvisa 21 personer.

Vad det kokar ned till förstår utrikesministern. Vad kommer Sverige att göra? Kommer Sverige att följa det här exemplet, eller väntar man? Vad händer?

Anf. 44 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Det är strålande att se att högeroppositionen är enad. Jag svarade på en exakt likalydande fråga för fem minuter sedan. Men jag upp-
repar gärna svaret också till Kristdemokraterna.

Det är självfallet helt oacceptabelt att diplomater ägnar sig åt underrättelseverksamhet. Det har också Säpo koll på. Vi försöker att samarbeta med övriga länder. Men det är inte entydigt enkelt att bara utvisa alla personer, därför att det blir retaliering.

Det kan bli problematiskt för Sveriges del, och det kan framför allt bli problematiskt för dem som har mindre ambassader än vad Sverige har.

Därför försöker vi att göra det på ett ansvarsfullt sätt men ändå markera. De diskussionerna pågår just nu för fullt.

Prot. 2021/22:91
31 mars

Frågestund

Anf. 45 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag förstod det. Min fråga var mer specifik. Är det inte rimligt att vi i Sverige själva gör en bedömning precis i likhet med de stater som jag nyss räknade upp? Eller är hållningen att vi ska vänta på att alla ska göra precis likadant?

Jag tror att det är bättre att göra som de länder som nu har tagit det steget. Det kan också vara ett exempel för andra länder att följa efter. Det är oacceptabelt att inte göra någonting.

Anf. 46 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Givetvis ska vi själva fatta vårt beslut i den här frågan. Men det är också bra att se på vilket sätt vi kan både samverka med andra och också se till att vi inte ställer till stora problem vare sig för oss själva eller för andra. Så agerar en ansvarsfull regering, och så agerar vår regering.

Sanktioner mot ryska banker och oligarker

Anf. 47 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Dahlgren och är ganska enkel.

Hur arbetar regeringen för att återstående ryska banker ska omfattas av EU:s gemensamma avstängning från Swift? I dag är det åtta ryska banker som omfattas. Hur ska fler ryska banker omfattas av detta?

Vidare: Hur arbetar regeringen för att även oligarker såsom Arkadij Rotenberg, Oleg Deripaska och Sulejman Kerimov ska föras upp på EU:s sanktionslista? Det är oligarker som av allt att döma har mycket nära band till den ryska regimen.

Anf. 48 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru talman! Tack, Maria Nilsson, för frågan!

Det är ett viktigt och skarpt instrument som Europeiska unionen har till sitt förfogande att införa ekonomiska sanktioner mot Ryssland och ryska banker. Det gäller också att sätta upp på listor sådana personer som stöder Ryssland krigföring i Ukraina eller på annat sätt bidrar till den ryska regimen agerande.

Svaret på den konkreta frågan om hur regeringen arbetar är att vi förhandlar tillsammans med våra andra 26 medlemsstater i unionen om att nå enhällighet om ytterligare sanktioner och om ytterligare listningar.

Det är inte alltid lika lätt som det var i början, för det gäller både att täppa till de hål som kan finnas i de sanktioner som vi redan har och att lista ytterligare sanktioner. Och där är det en fråga om att hitta enhällighet. Det är ingen idé att ett land efter ett annat efter ett tredje går fram, utan det gäller att göra det tillsammans. Det är det som ger mest nytta, och det är därför vi arbetar på det sättet.

Anf. 49 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret! Om man ska hitta enighet ska man hitta den i mitten, men då krävs också att det finns länder som går före. Annars blir inte balansen rätt; då blir den för svag.

Min fråga är därför: Är det inte regeringens mening att fler ryska banker ska omfattas av avstängningen från Swift?

Anf. 50 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru talman! Jo, Sverige är ett av de länder som har gått före när det gäller att föreslå vilka sanktioner som kan införas mot Ryssland med anledning av krigföringen i Ukraina.

Samtidigt är det ett faktum att man inför varje beslut måste göra en avvägning: Gör den här sanktionen en så stor skada eller sätter en så hård press på den ryska regimen att det är värt de negativa effekter som den får för våra egna länder? Eller kan det vara så att den ger mer negativa återverkningar på oss än skador på Ryssland? Den avvägningen måste man alltid göra.

Stopp för import av rysk fossil energi

Anf. 51 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! För exakt en vecka sedan samlades vi i den här kammaren för att lyssna på Volodymyr Zelenskyjs egna ord: No barrels of Russian oil! Inga fat med rysk olja – det var ett av hans tydligaste budskap till oss i Sverige.

Jag förstår inte varför inte utrikesminister Ann Linde och Sveriges regering nu följer hans uppmaning och stoppar importen av rysk fossil energi till Sverige. Polen har redan deklarerat att det inte längre går att vänta på enighet i Europa. Vi som kan gå före måste gå före. Sverige har möjlighet att minska vårt bidrag in i den ryska krigskassan. Det är vårt ansvar att göra allt vi kan för att skräckscenerna som nu utspelar sig i Mariupol och andra ukrainska städer ska få ett stopp.

Anf. 52 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Den 25 mars kom EU:s stats- och regeringschefer överens om att så snart som möjligt gradvis minska beroendet av importen av gas, olja och kol från Ryssland.

Vi anser att detta är centralt både för frågan om Ukraina och när det gäller frågan om en grön omställning. Vi har välkomnat att Tyskland till exempel har suspenderat certifieringen av Nord Stream 2, som är en del i samma paket.

Men det viktiga här är att vi är eniga och inte att Sverige går före. Sverige har väldigt låg användning av rysk olja och gas.

Anf. 53 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Med all respekt, utrikesministern: Det viktiga är att vi stryper inflödet av pengar till Putins krigskassa.

Vi som kan gå före måste gå före. Sverige skulle kunna sända en tydlig signal om att vi nu tar till det hårdaste verktyget i arsenalen: Vi stryper vår

import av rysk fossil energi. Sverige kan gå före, och Sverige bör gå före – precis som Polen, som nu har sagt att man ska sluta importera kol.

Prot. 2021/22:91

31 mars

Frågestund

Anf. 54 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Med all respekt, Annika Hirvonen: Det är väldigt lätt för oss i Sverige att slå sig för bröstet och säga att vi ska gå före, för vi har nästan ingen import av rysk olja och ytterst liten import av rysk gas.

Om Sverige skulle kamma hem egna poäng skulle vi samtidigt spräcka enigheten i EU:s sanktioner, det vill säga att vi skulle förstöra den enighet som finns. Det är ett uselt sätt att se till att sanktionerna blir effektiva.

Jag hoppas verkligen att vi kommer att få ännu mer effektiva sanktioner. Vi ska inte göra som Annika Hirvonen vill.

Framtidens civila beredskap

Anf. 55 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Johansson.

Sedan regeringsskiftet 2014 har vi sett en kraftig tillväxt av totalförsvaret när det gäller både militära förmågor och civil beredskap. Vi noterar att de militära anslagsökningarna är de största sedan andra världskriget. Men den civila beredskapen är också viktig när vi bygger totalförsvaret. Det är två förmågor som är beroende av och ömsesidigt förstärker varandra.

Vi noterar att också det civila försvaret får sin beskärda del på 4,2 miljarder. Det är den största satsningen i modern tid. Den 8 mars slöt Försvarsberedningen en överenskommelse tillsammans med regeringen om ytterligare 800 miljoner kronor för att stärka det civila försvaret.

Min fråga till statsrådet Johansson är: Vilka mått och steg ser regeringen framför sig när det gäller tiden bortom de 800 miljoner kronorna? Vad händer nu?

Anf. 56 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi följer varenda vecka och varenda dag hur Ryssland i Ukraina angriper en försvarslös civilbefolkning och hur den typen av krigföring kan gå till. Det är folkrättsbrott och krigsbrott som Ryssland är ansvarigt för och som landet för eller senare måste stå till svars för.

Det understryker vikten av att vi skärper och förstärker vår civila beredskap. En stat har en moralisk plikt att göra vad den kan för att försöka skydda civilbefolkningen.

Niklas Karlsson pekade på de extra resurser som nu kommer i och med uppgörelsen för ett par veckor sedan. Det innebär 800 miljoner kronor ytterligare till den civila beredskapen och därutöver 4,2 miljarder under de kommande åren.

Vi har i dag i regeringen beslutat om två uppdrag till MSB att redogöra för hur dessa pengar ska användas på det mest effektiva sättet för att skärpa och stärka den civila beredskapen.

Anf. 57 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! En särskild del när det gäller det civila försvaret är förmågan till cybersäkerhet. Det är något som många i dag oroar sig för, inte minst med tanke på händelseutvecklingen i Ryssland och Ukraina.

Därför vill jag fråga statsrådet: Vilka särskilda säkerhetshot ser statsrådet när det gäller just cyber, och vilken beredskap har vi mot det?

Anf. 58 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är väl känt att exempelvis Ryssland har en förmåga – och ibland också mycket väl kan ha en motivation och en vilja – att störa och angripa andra länders it-system.

I moderna samhällen, som det svenska, vet vi att det kan leda till enorma problem och slå ut delar av vår infrastruktur. Därför har regeringen tagit initiativ till att ihop med fyra myndigheter upprätta ett särskilt cybersäkerhetscenter, och myndigheterna ser nu till att jobba hårt för att denna institution kommer på plats och kan möta detta hot.

EU:s militära förmåga

Anf. 59 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Jag har en fråga till utrikesministern.

Under återrapporten från Europeiska rådet den 16 mars här i kammaren refererade statsminister Magdalena Andersson till EU:s artikel 42.7 i fördraget som en försvarsklausul i samband med den ökade hotbilden mot Sverige.

Artikeln är viktig för att betona att EU:s länder ställer upp för varandra i händelse av krig eller kris. Men till skillnad från Nato har EU ytterst begränsad militär planering och begränsade disponibla styrkor att sätta in. Den planering som finns begränsar sig i dag till EU:s utlandsinsatser. Planeringen för att möta ett väpnat ingrepp på europeisk mark är obefintlig. Nato, däremot, har sedan flera decennier denna kapacitet och genomför också regelbundna övningar för att möta ett väpnat angrepp längs hela konfliktskalan.

Jag skulle vilja fråga utrikesministern vilka förmågor och vilken planeringskapacitet EU har som skulle kunna ersätta Natos artikel 5 vid ett ryskt angrepp mot Sverige.

Anf. 60 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Artikel 42.7 kan naturligtvis inte ersätta eller jämföras med artikel 5. Artikel 42.7 säger att vid ett angrepp på någon av EU:s medlemsstater ska alla andra länder delta på något sätt. Man kan själv välja på vilket sätt man vill delta, men det här är ingen militär försvarsgaranti.

Däremot kan vi konstatera att när artikeln har använts, nämligen under terrorattackerna i Paris, valde Sverige att hjälpa till bland annat militärt. Det handlade då om att bekämpa terrorismen genom att delta i militära styrkor i Sahel. Det är alltså upp till varje situation.

Detta är dock en väldigt viktig solidaritetsklausul, någonting som också Olaf Scholz från Tyskland underströk när statsministern träffade honom i måndags.

Anf. 61 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till justitie- och inrikesministern.

Europa och Sverige befinner sig i ett mycket svårt säkerhetspolitiskt läge. Beslut har fattats om att bygga upp landets försvarsförmåga för att kunna försvara vårt land med militära medel om det, gud förbjude, skulle bli nödvändigt.

Försvarsmakten har varit mycket tydlig med att det militära försvaret inte kan fungera utan ett väl utbyggt civilförsvaret. Alla svenska medborgare och övriga som är bosatta i Sverige och är mellan 16 och 70 år gamla är totalförsvarspliktiga. Enligt totalförsvarsplikten är jag skyldig att tjänstgöra inom totalförsvaret som antingen värnpliktig, civilpliktig eller allmänt tjänstepliktig.

Civilplikten hade sin storhetstid i slutet av 1990-talet, då regeringen hade som mål att utbilda 10 000 kommunala beredskapsmän per år. Sedan 2008 är civilplikten vilande, och ingen utbildas nu för uppgifter i civilförsvaret.

Min fråga är: Har regeringen vidtagit några åtgärder för att återaktivera civilplikten?

Anf. 62 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det korta svaret på den frågan är ja. MSB har ett uppdrag att titta på personalförsörjningen just när det gäller den civila beredskapen och de uppgifter som behöver lösas inom ramen för den. De kommer till regeringen om några veckor med sin bedömning av detta, och där är naturligtvis frågan om civilplikt också uppe på bordet.

För att understödja både myndigheternas och kommunsektorns arbete med den civila beredskapen går vi också ut med historiskt stora resurser för att återuppbygga den civila beredskapen: ytterligare 800 miljoner kronor under innevarande år, plus att vi stegvis ökar stöden med upp till 4,2 miljarder från 2025 och framåt.

Här gör vi alltså en rejäl upprustning och ser till att återställa och modernisera de delar som behöver moderniseras. Men vi ska också förstå att det är väldigt stor uppgift som ligger framför oss i de här delarna.

Sanktionspaket mot Ryssland och Belarus

Anf. 63 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! I dag är det fem veckor sedan Putin invaderade och började sitt senaste krig mot Ukraina, ett krig med ett tydligt mål och med otroliga konsekvenser för oss alla – inte minst för det ukrainska folket, förstås, som dagligen drabbas av missiler och av att drivas på flykt.

Utrikesministern kommer den 11 april, om en och en halv vecka, att träffa sina kollegor i utrikesrådet. Frågan är: Finns det då ett sanktionspaket på plats för att täppa igen hålen när det gäller banker, oligarker och personer i Ryssland, men också Belarus?

Jag undrar också om frågan om utvisning av både belarusiska och ryska underrättelseofficerare kommer att komma upp.

Anf. 64 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Det planeras ju för ett femte sanktionspaket, men jag är inte säker på att det kommer att vara klart till nästa möte med utrikesministrarna. Det kan vara så, men det är inte säkert.

Sverige bedriver en aktiv verksamhet för att få upp fler och starkare sanktioner. Vi har lagt egna förslag på bordet, och vi stöder också andra förslag. Från vår sida har vi sagt att ingenting är uteslutet när det gäller sanktioner.

Jag vill dock upprepa det jag sagt många gånger: Det som har gjort att EU:s sanktioner är så effektiva är just att vi har kunnat behålla enigheten så att inte vissa länder gör på ett sätt och andra länder gör på ett annat sätt. Vi har lyckats vara eniga, och det har satt en stor press på länder som i vissa frågor har varit mindre benägna att gå med på sanktioner.

Polisens prioritering av brott mot utsatta kvinnor och barn

Anf. 65 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till justitie- och inrikesministern.

Jag har uppmärksammat och sett det som positivt att Jämställdhetsmyndigheten har tilldelats ytterligare 4 miljoner kronor för att stärka sitt arbete mot exploatering av barn, prostitution och människohandel i övrigt. Detta är medel som har tillkommit på grund av att vi har flyktingströmmar från Ukraina som är extra utsatta. Det handlar framför allt om kvinnor och barn.

Detta arbete, som är tänkt att vara förebyggande, kommer dessvärre inte att lyckas fullt ut. Är ministern beredd att kräva att polisen har förstärkt fokus på de här brottskategorierna?

Anf. 66 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är klart att vi alltid kan göra mer, men polisen har faktiskt redan ett sådant uppdrag att prioritera brott mot, som vi säger, särskilt utsatta brottsoffer. Det handlar bland annat om människohandel och dem som utsätts för trafficking, det handlar om brott mot kvinnor och det handlar om brott mot barn.

För ett par år sedan rekryterade polisen 350 särskilda utredare just för att kunna utreda dessa brott mer effektivt än tidigare. Vi kommer också att se till att polisen har både de resurser och de verktyg de behöver för detta.

Det här är en helt vedervärdig verksamhet – att utnyttja kvinnor och barn som befinner sig i den allra mest utsatta situation man kan tänka sig och som flyr från krig och umbäranden. Att de då i stället ska hamna i en ny utsatt situation och utnyttjas på detta sätt i Västeuropa är helt absurt och helt oacceptabelt.

Vi kommer naturligtvis att se till att polisen har de resurser de behöver ha för att utreda de här brotten.

Anf. 67 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till justitieminister Morgan Johansson.

Skjutningarna i Sverige fortsätter och når nya skrämmande nivåer. Inledningen av 2022 har det högsta antalet som registrerats de senaste fem åren – 18 personer har hittills dödats i Sverige i de 72 skjutningar som polisen registrerat.

Att skjutningarna fortsätter i hög takt på svenska gator är fruktansvärt och kan inte ses som annat än ett misslyckande för den regering som haft ansvaret under snart två mandatperioder.

Rikspolischefen har i två skrivelser, den senaste i slutet av 2021, efterfrågat utökade befogenheter och lagändringar för att möta våldets eskalering. Regeringen har dock inte mött upp med förslag enligt polisens begäran.

Trenden måste brytas. Gängens våld måste få ett stopp.

Det finns ett förslag till utskottsinitiativ i justitieutskottet som möter rikspolischefens begäran, men Socialdemokraterna kommer att rösta ned detta. Kommer justitieministern att möta rikspolischefens begäran om åtgärder, när nu S i justitieutskottet genom sitt agerande avvisar denna begäran?

Anf. 68 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är riktigt att det finns ett förslag till utskottsinitiativ, som i vanlig ordning bara slår in öppna dörrar. Det är det som oppositionen ägnar sig åt nu för tiden. Om man inte har någonting att komma med försöker man säga till regeringen att det ni redan gör måste ni göra ännu mer av.

Det är klart att vi lyssnar på det, men det är bara att konstatera: Sedan vi tillträdde 2014 har vi lagt om svensk kriminalpolitik. Nu har vi hårdare straff än någonsin i modern tid. Vi har fler poliser än någonsin. Vi har bättre verktyg för polisen än någonsin. Vi har mer kameror uppsatta än någonsin tidigare. Vi har faktiskt också fler frihetsberövade än någonsin tidigare. Folk som tidigare sprang runt med vapen på stan sitter nu i buren.

Varför fortsätter skjutningarna? Jag tror att det handlar om att för varje kille vi tar står det en till bakom i kö för att kliva i hans skor och efterträda honom i gänget. Det säger oss att det måste bli ännu viktigare med och ännu större fokus på de förebyggande insatserna för att bryta nyrekryteringen till de kriminella gängerna. Då handlar det om en annan typ av satsningar – skola, socialtjänst och fritidsverksamhet. De förebyggande insatserna måste förstärkas.

Sveriges arbete för fred i Jemen

Anf. 69 DIANA LAITINEN CARLSSON (S):

Fru talman! Min fråga går till utrikesminister Ann Linde.

Jemenkonflikten har nu pågått i snart åtta år. Den humanitära katastrof som redan råder i landet förvärras av kriget i Ukraina. Detta leder till högre

bränslepriser och högre priser på mat. Behovet av att nå en fredlig lösning är fortsatt akut.

I tisdags startade ett stort möte i Riyadh i Gulfstaternas samarbetsråd med fokus på dialog mellan de jemenitiska politiska aktörerna. Sverige har en särskild roll när det gäller konfliktlösningen i Jemen. Kan utrikesministern berätta vilken ingång Sverige har i samtalen och vad du ser för utsikter att nå framgång i dem efter din resa till området nyligen? Och vad gör Sverige för fredsanssträngningarna i Jemen?

Anf. 70 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Tack för frågan, Diana Laitinen Carlsson!

I måndags och tisdags besökte jag Saudiarabien och Förenade Arabemiraten för att föra Jemensamtal. Både premiärministern och utrikesministern i Jemen är stationerade i Saudiarabien. Jag talade också på EU:s vägnar.

Problemet är att det är väldigt få ljusglimtar i denna förfärliga konflikt som fortfarande är den största humanitära katastrofen. Vetepreiserna har gått upp, och det gör att det är ytterligare 3 miljoner jemeniter, totalt nästan 23 miljoner, som är på gränsen till svält. Det är ett fragmenterat samhälle med flera olika jemenitiska grupper som kämpar mot varandra, antingen militärt, som huthierna, eller för att få större självstyre.

Vi hoppas att de här tio dagarna av jemenitiska samtal ska leda till en bättre sammanhållning i Jemen.

Svenska soldater i Mali och polisens passhantering

Anf. 71 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Jag avser att ställa min fråga till försvarsminister Peter Hultqvist.

Det råder passkaos i Sverige. Köerna är långa, och på flera ställen finns inga lediga tider före augusti. Det här är ett problem för dem som vill åka på semester, men det är även ett problem för Försvarsmakten. Just nu förbereder sig ett antal tjejer och killar på att tjänstgöra i Mali. För att fullgöra sina åtaganden behöver de giltiga pass. De som saknar pass sitter nu och letar tider över hela Sverige för att få sina resehandlingar.

Det vore naturligt om Försvarsmakten möjliggjorde att de som ska tjänstgöra inte hindras av långa passköer. Konsekvensen kan annars bli att de som ska åka inte kan åka och att de som skulle åka hem måste stanna kvar för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden i Mali.

Min fråga till försvarsminister Hultqvist är: Vad avser försvarsministern att göra för att dessa killar och tjejer ska hinna få giltiga resehandlingar så att de och Sverige kan fullgöra sina åtaganden i Mali?

Anf. 72 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi konfererade lite här, jag och försvarsministern, och kom fram till att det här handlar om polisens passhantering. Därför svarar jag på frågan.

Jag hade ett samtal med rikspolischefen tidigare i veckan om just vad man gör för att förstärka insatserna vad gäller passen. Det man nu gör är att anställa och utbilda ny personal – det tar ungefär en vecka för polisen

att anställa mer personal för att kunna snabba upp passhanteringen – flytta personal för att förstärka i den delen, öka öppettiderna hos polisen för att fler ska kunna ansöka om pass och kontinuerligt släppa nya tider för dem som vill ansöka om pass. Dessutom har man stoppat robotbokningarna som har varit ett problem, och man ser också till att ställa om systemen för att kunna gå över till bank-id-verifiering. Det är också på väg.

Det kommer naturligtvis att underlätta för allmänheten men självklart också för den grupp som Cecilie Tenfjord Toftby ställde sin fråga om.

Skadestånd till dömda brottslingar

Anf. 73 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Under senare år har vi sett flera exempel på att kriminella har fått enorma skadestånd efter att ha suttit fängslade för brott de faktiskt har begått. De har dessutom ljugit om sin ålder och vägrat hjälpa till i utredningen, vilket försvårat för domstolarna att göra en korrekt bedömning. Så småningom har de överklagat sina domar och i högre instans fått ett lägre straff. Skadestånden uppstår då på grund av att de har suttit längre än vad de skulle ha gjort om de hade uppgett korrekt ålder och varit behjälpliga i utredningen från början.

Det är orimligt att våra gemensamma resurser ska gå till stora skadestånd till kriminella som själva försatt sig i situationen och själva orsakat skadan genom att ljuga. Varför har regeringen och Morgan Johansson inte rättat till denna brist när man nu ändrar i reglerna kring skadestånd?

Anf. 74 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det har vi faktiskt gjort, för innebörden av de förslag som vi har arbetat med och lägger på riksdagens bord är att vi fördubblar skadeståndet till brottsoffren och samtidigt gör det möjligt att utmäta skadestånd från gärningsmannen på ett sätt som man inte har kunnat göra tidigare när det finns skulder till staten.

När det gäller det konkreta fall som Mikael Eskilanderesson talar om där en gärningsman fick ett väldigt högt skadestånd hade han, om de här reglerna som vi nu föreslår hade gällt i dag, inte fått ett öre, för det skadestånd han tilldömts skulle automatiskt ha kunnat utmätas och tas tillbaka.

Det korta svaret på frågan är att vi åtgärdar den problematik som Mikael Eskilanderesson pekar på med de lagförslag som nu har lagts på riksdagens bord.

Långsiktigt stöd till Ukraina

Anf. 75 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Jag har förvarnat om en fråga till utrikesministern, men vill Hans Dahlgren eller Morgan Johansson svara tar jag inte alls illa vid mig.

Min fråga rör det långsiktiga stödet till Ukraina. Tysklands Olaf Scholz har sagt att det behövs en ny Marshallplan, och representanter från Centerpartiet har i den här kammaren hållit med om den åsikten. Det behövs efter kriget ett långsiktigt stöd till att återuppbygga det krigshärjade Ukraina och se till att Ukraina kan ta sin plats i den europeiska gemenskapen

och inte halkar ned i ett ostabilt läge på grund av skadorna som orsakats av kriget.

Det här stödet kommer förmodligen att behöva gå betydligt vidare än det bistånd som Sverige redan ger. Jag förstår att en stor del av vårt fokus nu ligger och behöver ligga på det humanitära, ekonomiska och militära stödet till Ukraina, men både för dem som kämpar för Ukrainas frihet och för dem som tvingas fly tror jag att det är en oerhört viktig signal att säga: Vi kommer inte bara att stötta er under kriget och tills kriget är vunnet utan också efter kriget för att återuppbygga ett bättre Ukraina. Hur ser regeringen på det?

Anf. 76 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Vi håller till 100 procent med Centerpartiet och Magnus Ek om det här. Därför har också vi från Sverige tillsammans med Polen lagt fram ett förslag om återuppbyggnad och om att vi ska börja ett sådant arbete. Jag talade med min polska utrikesministerkollega i Warszawa om detta i förra veckan, och vi enades om att vi skulle ta det här initiativet. Statsministrarna i Sverige och Polen tog också upp detta på EU:s toppmöte.

Det är bra om vi kan få hela EU att gå med på det här, för vi kan inte bara se på det här problemet kortsiktigt. Ska vi bygga upp landet måste vi redan nu börja förbereda för det, för annars kommer det aldrig att fungera. Jag är alltså helt enig med frågeställaren.

Kvinnors situation i Afghanistan

Anf. 77 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Den islamistiska gruppen talibaner har infört ett kalifat där halva befolkningen, som består av kvinnor och barn, inte får röra sig i offentligheten. Häromdagen beordrade talibanerna flygbolag i Afghanistan att avvisa kvinnor om de inte har en manlig förmyndare med sig. Sedan tidigare förbjuds kvinnor att resa utan manligt sällskap. I förra veckan skulle flickor tillåtas att återvända till skolan, men det visade sig bara gälla yngre barn, upp till i årskurs 6. Kvinnor och män får inte gå i parker och på kulturevenemang tillsammans. Könssapartheid gäller alltså i Afghanistan.

Min fråga till utrikesministern är: Kommer Sverige att lyfta kvinnornas situation i EU och FN så att ett kalifat, en islamistisk stat, inte befästs och legitimeras i Afghanistan?

Anf. 78 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Det som Amineh Kakabaveh tar upp och att den självutnämnda talibanregimen den 23 mars bland annat bröt löftet om att flickor och kvinnor också över sjätte klass skulle få gå i skolan och på universitetet är djupt upprörande. Det internationella samfundet har reagerat mycket kraftfullt.

Trots talibanernas förkastliga beteende måste vi fortsatt kämpa för att det afghanska folket och flickorna ska få tillgång till utbildning. Vi vill ge möjlighet till stöd till flickor och kvinnor i Afghanistan utan att legitimera

talibanregimen, och därför har vi inte några direktkontakter med talibanregimen.

För den feministiska utrikespolitiken är detta också viktigt. Tillsammans med 15 kvinnliga utrikesministrar skrev jag en artikel som har publicerats i tidningar i olika delar av världen i för några dagar sedan.

Prot. 2021/22:91

31 mars

Frågestund

Nya försvarsetableringar i norra Sverige

Anf. 79 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Jag gör ett nytt försök att ställa en fråga till försvarsminister Peter Hultqvist. Under det senaste halvåret har en rad nya försvarsverksamheter invigts runt om i landet, på orter som Östersund, Sollefteå och Falun. Nu har regeringen på grund av det kraftigt försämrade omvärldsläget aviserat nya stora satsningar på försvaret motsvarande 2 procent av bnp.

Jag noterade att försvarsministern häromdagen besökte Kiruna, och min fråga är om försvarsministern ser ett behov av nya försvarsetableringar i nordligaste Sverige för att stärka vår förmåga att ensamt och tillsammans med våra grannländer Finland och Norge stärka vår förmåga på Nordkalotten.

Anf. 80 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Läget är det att det finns ett avtal mellan Norge, Finland och Sverige om att utveckla det som kallas koordinerad planering just för hur vi ska hantera en eventuell krissituation i den nordligaste delen av Sverige. Vi har också lagt ett uppdrag till Försvarsmakten som ska redovisas i november i år om vilken typ av åtgärder som behöver vidtas för att förstärka den svenska försvarsorganisationen i övre delen av Norrland.

Vi har en särskild resurs i form av Lapplandsjägargruppen och den verksamhet som bedrivs på Kalixfors, alldeles utanför Kiruna, som tillhör Lapplandsjägargruppen. Det finns tankar och idéer om att vi behöver utveckla mer. Detta blir också en fråga för de kommande försvarsöverläggningarna.

Regeringskansliets it-säkerhet

Anf. 81 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Före jul kunde *Ekot* på Sveriges Radio rapportera att de kunde skicka mejl som såg ut att komma från försvarsminister Peter Hultqvists officiella mejladress. De falska mejlen hade skickats till bland annat Försvarets radioanstalt, FRA. Det är ju den myndighet som bland annat har till uppgift att stödja övriga myndigheter när det gäller informations-säkerheten hos statligt ägda bolag.

För en dryg vecka sedan, den 22 mars, rapporterade samma radiokanal och program, *Ekot*, att man kunde göra samma sak igen. Min korta ja-eller-nej-fråga till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson är därför: Kan obehöriga fortfarande skicka mejl som ser ut att komma från försvarsminister Peter Hultqvist?

Anf. 82 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi brukar inte kommentera vad obehöriga kan eller inte kan när det gäller säkerhetsfrågor. Men låt mig bara försäkra Jörgen Berglund om att Regeringskansliet och dess förvaltningsavdelning gör vad man kan för att säkra upp också våra it-system. Detta är naturligtvis särskilt viktigt mot bakgrund av det jag var inne på tidigare, det vill säga att det kan finnas situationer där främmande makt och andra kan vilja ta sig in i våra system.

Låt mig säga till Jörgen Berglund att den förvaltningsavdelning som finns på Regeringskansliet jobbar väldigt aktivt med detta och kommer att fortsätta att göra det för att se till att täppa igen eventuella luckor.

Kommissionens uppmaning och reduktionsplikten

Anf. 83 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! De skyhöga sossepriserna på drivmedel slår hårt mot hus- håll, lantbruk och andra företagare. Bakgrunden till detta är som bekant den svenska reduktionsplikten.

EU-kommissionen uppmanar nu länderna att minska inblandningen av biodrivmedel för att minska trycket på mat- och foderpriserna. Min fråga till statsrådet Hans Dahlgren är: Hur ser statsrådet på att kommissionen nu kommer med denna uppmaning, och är regeringen också beredd att lyssna och justera den svenska reduktionsplikten?

Anf. 84 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru talman! Tack, Martin Kinnunen, för frågan! Regeringen är alltid beredd att lyssna på kommissionen. Sedan kan vi ha olika uppfattningar om klokheten i det kommissionen föreslår i olika fall.

I det här fallet har regeringen själv sagt att vi är beredda att pausa reduktionspliktens genomförande, så där tror jag att vi kan gå kommissionen åtminstone delvis till mötes. Men i övrigt har kommissionen lovat, direkt efter det toppmöte som de europeiska ledarna hade förra veckan, att återkomma med en serie förslag när det gäller hur man ska möta de problem som Martin Kinnunen talar om.

Kriget i Ukraina och EU:s lärdomar av pandemin

Anf. 85 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! Rysslands folkrättsvidriga invasion i Ukraina har på bara några veckor förändrat förutsättningarna och färdplanen för Europasamarbetet. EU har på mycket kort tid hanterat historiskt hårda sanktionspaket mot Ryssland och militärt och humanitärt stöd till Ukraina.

Kriget har skapat enorma flyktingströmmar till flera medlemsländer, en eskalerande energikris och en helt förändrad säkerhetsordning med stora konsekvenser för hur vi ser på det europeiska försvarssamarbetet. Detta var året då EU skulle påbörja den riktiga återhämtningen efter pandemin, och vi skulle ta oss an de ekonomiska och sociala konsekvenserna av coronakrisen.

Min fråga går till statsrådet Dahlgren: Anser statsrådet att EU med de erfarenheter som vi har fått med oss från coronakrisen kan hantera de kriser och svårigheter som vi står inför och de effekter som kommer av kriget i Ukraina?

Prot. 2021/22:91

31 mars

Frågestund

Anf. 86 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru talman! Tack, Azadeh Rojhan Gustafsson, för frågan! Dessa två historiska uppgifter har ju varit gigantiska för varje medlemsland men också för unionen som helhet. Båda krävde insatser som vi inte har planerat för.

När det gäller pandemin gick det ju inget vidare med det europeiska samarbetet i början. Där gjorde varje land för sig lite grann som man tyckte var bäst, vilket skadade den europeiska sammanhållningen alldeles i början. Men sedan gick det bättre. Jag menar att resultatet av mycket av det som skedde under pandemin – den gemensamma upphandlingen av vaccin och den gemensamma återhämtningsplanen – också visar styrkan i sammanhållningen.

Sedan kom då kriget, och där har ju också styrkan, precis som utrikesministern sa tidigare, verkligen visat sig i den enhet som har inneburit att vi har kunnat nå snabba resultat för att sätta tryck på Ryssland, stödja Ukraina och stärka oss själva. Detta är den erfarenhet vi kan dra. Jag är inte säker på att vi hade varit lika snabba och lika starka om vi inte också hade gått igenom pandemin gemensamt.

Försvarsministerns inställning till ett svenskt Natomedlemskap

Anf. 87 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern.

Nu har ju statsministern öppnat för ett Natomedlemskap. När nu den ryska invasionen i Ukraina har skett och statsministern har uttalat sig om Nato, har detta påverkat försvarsministerns egen inställning när det gäller huruvida Sverige ska gå med i Nato?

Anf. 88 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag representerar en regering, och regeringens ståndpunkt är att den militära alliansfriheten ligger fast. Dock har vi en säkerhetspolitisk grupp bestående av samtliga politiska partier som under utrikesministerns ledning nu genomför ett arbete där man kommer att titta på alla aspekter av våra olika försvarssamarbeten, hur de ska utvecklas och vilken säkerhetspolitisk doktrin som ska gälla för Sverige inför framtiden. Här ingår ju att göra en ordentlig analys av det som sker i Ryssland, effekterna av kriget i Ukraina och vad det är för typ av arkitektur vi ska bygga för att vara så säkra som möjligt inför framtiden.

Vi ska göra det som är bäst för Sverige. Det är detta som är plattformen, och det är det arbetet som ska genomföras.

Anf. 89 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Jag tänkte också ta upp en fråga som flera andra har talat om tidigare och som jag också har lyft med utrikesministern på andra sätt, nämligen den om ryska underrättelseofficerare i Sverige. Det är som beaktat ett säkerhetshot mot Sverige, och det är i allra högsta grad en nationell angelägenhet att utvisa dessa.

Jag har lyssnat på vad utrikesministern säger när hon betonar vikten av enighet inom EU, och jag håller med om att det är positivt om flera länder kan agera enat. Men som andra har sagt har andra länder gjort en helt annan bedömning. Vi har Estland, Lettland, Litauen, Bulgarien, Nederländerna och Polen som exempel. Dessa har gjort en helt annan bedömning.

Min fråga till utrikesministern är: Hur kommer det sig att de har gjort den bedömningen? Och hur kommer det sig att Sverige inte har gjort det? Vad är det som gör att Sverige lyssnar till de eventuella repressalier som kan komma från Ryssland?

Anf. 90 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Det är helt oacceptabelt om man under diplomatisk täckmantel ägnar sig åt olaglig underrättelseverksamhet i Sverige. Det bekämpar vi på olika sätt. Hur man ska hantera det är en fråga som bland annat rör vår egen möjlighet att verka i Ryssland. Vi vet att varje gång vi utvisar diplomater från Sverige händer samma sak med svenska diplomater i Ryssland. Därför måste vi se till att ta dessa beslut på ett sätt som inte skadar oss själva och som samtidigt gör att vi kan ha kontroll över det som sker i Sverige. Vi är hårda med att detta inte är acceptabelt och att vi har kontroll över det som sker.

Vi kommer också att titta på – och det har vi gjort över tid – hur man kan utvisa personer.

Åtgärder mot narkotikahandel i norra Sverige

Anf. 91 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Johansson. Narkotikahandeln göder kriminella nätverk, och rivaliteten om narkotikamarknaden leder ofta till våldsamma uppgörelser.

I början av året greps två tillresande män i min hemstad Luleå med 40 kilo cannabis. Det var enligt medier det största tillslag som gjorts. Detta är en del av den förändring man ser, med större narkotikabeslag på gatorna och ett ökat inflöde av narkotika till Norrbotten. Kriminella nätverk letar sig norrut för att säkra nya marknader, utöka kundunderlaget och utöka sina egna domäner.

Att strypa narkotikahandeln är en viktig åtgärd. Vad gör regeringen för att samhället med kraft ska kunna bekämpa narkotikan och också motverka kriminella gängs försök att etablera nya narkotikamarknader i Norrbotten och Norrland?

Anf. 92 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Precis som Fredrik Lundh Sammeli säger är narkotikahandeln på många sätt en nyckel till gängkriminaliteten. Det är så de tjänar sina pengar. Det är också ofta källan till de konflikter som finns. Därför är det viktigt att fortsätta att vara bestämd i kampen mot narkotikahandeln. En del partier driver att man ska avkriminalisera eget bruk. Det skulle vara en enorm gåva till de kriminella gängen, för det skulle naturligtvis bara utöka deras möjlighet att sälja narkotika.

Vad gör vi då? Ja, vi förstärker förstås polisen och Åklagarmyndigheten så att vi kan komma åt det här på ett bättre sätt. Jag fick en rapport från de tolv myndigheter som jobbar mot organiserad brottslighet i tisdags. De kunde visa resultaten. De har kunnat beslagta hundratals kilo cannabis, 127 kilo amfetamin, amfetaminolja, mycket kokain och så vidare. Det handlar om att fortsätta att samverka med dessa myndigheter för att se till att skärpa och stärka kampen mot narkotikahandeln.

Slopad straffrabatt för myndiga personer

Anf. 93 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! En man slog en kvinna i ansiktet med en hård sak. Kvinnan fick kraftiga tandskador. En tand slogs ut, och en annan tand slogs av på mitten. Mannen dömdes för misshandel av normalgraden, med straffvärdet tre månaders fängelse, av både tingsrätt och hovrätt.

Nyligen slopades straffrabatten för unga myndiga vid allvarlig brottslighet, det vill säga för brott med minimistraffet ett års fängelse eller ett straffvärde som uppgår till ett års fängelse eller mer. Vi moderater anser att detta inte räcker, utan att straffrabatten ska tas bort för alla brott för alla myndiga personer.

Morgan Johanssons lagändring innebär alltså: När en 20-åring slår ut tänderna på sin flickvän får han fortfarande straffrabatt, då detta bedöms som misshandel av normalgraden. Jag undrar hur en regering som är feministisk kan tycka att en 20-åring som slår ut tänder på sin flickvän ska få straffrabatt.

Anf. 94 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi avskaffade som sagt straffreduktionen för ungdomar för brott som kan ge mer än ett års fängelse. Det finns också en straffventil i den delen, så att man faktiskt kan se till att straffreduktionen är borta även vid brott som inte har ett år i straffskalan – det gäller när det enskilda brottet skulle gett mer. Det får man bedöma från fall till fall.

Men man ska också komma ihåg, tycker jag, att tar man bort hela straffreduktionen för alla ungdomar, oavsett om de har begått brott tidigare eller vilken typ av brott det är, innebär det att detta även gäller enstaka brott och kanske också brott av en karaktär som inte Ellen Juntti nu tänker på. Bekymret är att detta i så fall skulle behöva finansieras med mycket större belopp. Jag kan konstatera att Moderaterna som vanligt inte har brytt sig om att finansiera de straffskärpningar som de föreslår i riksdagen.

Småföretagares skattelättnader för privat elkonsumtion

Anf. 95 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Min fråga går till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson. Småföretagare har ofta elfakturorna integrerade – det är en privat faktura och företagets – men olika elmätare. På det sättet gör man det i en fastighet enklare för elleverantören att fakturera.

Min fråga gäller hur skattesänkningarna när det gäller el tillämpas. Många småföretagare har firma i den fastighet som är privatbostad, och de har olika elmätare. Då de olika elmätarna har olika skattesatser, och företagsmätare har en lägre skatt, går detta också in i rörelsen. Nu har det förekommit att man inte fått skatteavdrag när det gäller den privata fakturan. Då har man tvingats överklaga för att faktiskt få den skattelättnad som regeringen har beslutat om.

Min fråga är om ministern avser att verka för att förtydliga detta så att småföretagare inte missar sin återbäring när det gäller den privata elkonsumtionen.

Anf. 96 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag får nog hänvisa till ansvarigt statsråd i den delen. Om jag inte har fel när det gäller de allmänpolitiska frågorna ska de vara av en mer allmän och övergripande karaktär. Annars ska det handla om statsrådets tjänsteutövning. Jag får be om ursäkt för att jag inte kan detaljerna kring vilken mätare som man ska beskatta och hur de här avdragen ska gå till. Jag ber att få hänvisa till ansvarigt statsråd i den frågan.

Ändrad lagstiftning för utvisning av brottslingar

Anf. 97 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Regeringen kommer snart med en proposition om skärpta regler om utvisning på grund av brott. Bakgrunden till detta är delvis det faktum att Högsta domstolen sedan 80-talet steg för steg har skärpt vad som fordras för att utvisa personer som har bott i Sverige en viss tid. Det gäller även vid ganska allvarlig brottslighet.

Regeln om synnerliga skäl, vilken för många framstår som stötande, kommer nu att försvinna. Men vistelsetiden kommer fortfarande att beaktas i anknytningsbedömningen. Om man utgår från lagrådsremissen är det ganska oklart vilken tyngd som den faktorn kommer att få. Frågan kommer ju att avgöras av tillämparen.

Tror Morgan Johansson att det finns en risk, mot bakgrund av hur praxis på detta område har utvecklats tidigare, att denna reform inte kommer att få särskilt starkt genomslag på längre sikt?

Anf. 98 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Nej, jag tror att detta kommer att få en mycket stor betydelse, för lagstiftningen är tydlig i den här delen. Vi ökar möjligheterna till utvisning på grund av brott. Man kommer att kunna utvisas för fler brott. Man kommer också att kunna utvisas under en längre tid än tidigare.

När det gäller anknytningsfrågan ser man också till att skruva ned tröskeln betydligt jämfört med vad som har gällt tidigare. Vi har ju haft ett par

ganska stötande fall, skulle jag vilja säga, där just anknytningsfrågan har tillämpats på ett sätt som inte är försvarbart enligt mitt sätt att se det.

Det korta svaret till Ludvig Aspling är: Min bedömning är att denna lagstiftning kommer att ha en väldigt stor betydelse framöver när det gäller beslut om utvisning. Sedan handlar det om att se till att de länder som man utvisar till också tar emot sina egna medborgare. Det kan ibland vara själva grundproblemet. Då handlar det om att se till att fortsätta jobba väldigt intensivt mot de länderna för att se till att de tar sina folkrättsliga plikter på allvar.

Lokalt förankrad polis

Anf. 99 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! För oss socialdemokrater är det viktigt med en effektiv och lokalt förankrad polis. Mycket av samhällsdebatten i dag fokuserar med rätta på hur vi ska bekämpa den organiserade brottsligheten, få slut på skjutningarna och stoppa gängvåldet i våra storstäder. Det är viktigt.

Men vi behöver också se att otryggheten tar sig olika uttryck. I mitt hemlän Norrbotten, som är en fjärdedel av landets totala yta, bor vi utspridda, från stad till småort till glesbygd. Men oavsett var du bor ska du kunna känna trygghet dygnets alla timmar. Vi kan varken acceptera att människor känner otrygghet i sitt bostadsområde på grund av kriminella gäng eller att den som bor i glesbygd är osäker på om polisen kommer när man ringer.

Den satsning på polisen som pågår är därför otroligt viktig. 10 000 fler polisanställda kommer att vara något av det viktigaste i att öka tryggheten för hela befolkningen. Jag vill fråga justitieministern hur regeringen kommer att säkerställa att denna förstärkning av polisen kommer hela landet till del och att den lokala närvaron blir av.

Anf. 100 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi gör det genom tydliga instruktioner till polisen bland annat via våra regleringsbrev. När vi nu gör den här historiskt stora satsningen på Polismyndigheten är det, precis som Linus Sköld säger, viktigt för oss att det verkligen får betydelse för hela landet och att man kan se det överallt.

Det är bara att konstatera att situationen ser olika ut i olika delar av landet. Vi fokuserar ofta på den gängrelaterade brottsligheten i storstäderna, men i andra delar av landet kan brottsligheten se helt annorlunda ut. Alldeles oavsett måste man se till att det finns en stark polisnärvaro.

Det gör vi via våra instruktioner, och vi ser också att det vi har gjort de senaste åren nu faktiskt börjar få effekt.

Vi har det största antalet poliser någonsin och även det största antalet polisanställda någonsin. 600 poliser kom ut i verksamheten för bara några månader sedan, och 800 till kommer ut om några månader. De kommer att fördelas på ett rättvist sätt över hela landet. Detta är en väldigt viktig fråga för oss fortsättningsvis.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.12 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 30 mars

NU15 Energipolitik

Punkt 1 (Mål om en fossilfri elproduktion)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD, L)

Votering:

143 för utskottet

142 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 26 C, 21 V, 11 MP, 1 -

För res. 1: 58 M, 54 SD, 15 KD, 14 L, 1 -

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Lawen Redar (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 7 (Vissa övriga frågor om energipolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 12 (MP)

Votering:

166 för utskottet

11 för res. 12

108 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 58 M, 1 SD, 1 C, 21 V, 1 -

För res. 12: 11 MP

Avstod: 53 SD, 25 C, 15 KD, 14 L, 1 -

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Lawen Redar (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 11 (Tillståndprocesser och ny kärnkraft)

1. utskottet
2. res. 16 (M, SD, KD, L)

Votering:

144 för utskottet

142 för res. 16

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 11 MP, 1 -

För res. 16: 58 M, 54 SD, 15 KD, 14 L, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 13 (Värnande om vattenkraften)

1. utskottet
2. res. 21 (S, V, L, MP)

Votering:

154 för utskottet

132 för res. 21

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 M, 54 SD, 26 C, 15 KD, 1 -

För res. 21: 85 S, 21 V, 14 L, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 15 (Vindkraft)

1. utskottet
2. res. 26 (V)

Votering:

227 för utskottet

22 för res. 26

37 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 26: 21 V, 1 -

Avstod: 26 C, 11 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 17 (Vissa övriga frågor om biobränslen och biodrivmedel)

1. utskottet
2. res. 30 (C)

Votering:

176 för utskottet

26 för res. 30

84 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:91
31 mars

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 54 SD, 21 V, 14 L, 2 -
För res. 30: 26 C
Avstod: 58 M, 15 KD, 11 MP
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU13 Äldrefrågor

Punkt 1 (Äldreomsorgens organisation)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

113 för utskottet

22 för res. 4

150 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 15 KD, 14 L

För res. 4: 21 V, 1 -

Avstod: 58 M, 54 SD, 26 C, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 2 (Hälsa- och sjukvård i äldreomsorgen)

1. utskottet

2. res. 8 (KD)

Votering:

187 för utskottet

15 för res. 8

84 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 54 SD, 21 V, 14 L, 11 MP, 2 -

För res. 8: 15 KD

Avstod: 58 M, 26 C

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 4 (Arbetskor)

1. utskottet

2. res. 14 (S)

Votering:

203 för utskottet

83 för res. 14

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 21 V, 15 KD, 14 L, 11 MP, 2 -

För res. 14: 83 S

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Fredrik Lundh Sammeli och Linus Sköld (båda S) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2021/22:91

31 mars

Punkt 5 (Ledarskap inom äldreomsorgen)

1. utskottet

2. res. 15 (C, L)

Votering:

224 för utskottet

40 för res. 15

22 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 15 KD, 11 MP, 1 -

För res. 15: 26 C, 14 L

Avstod: 21 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 6 (Boendefrågor)

1. utskottet

2. res. 19 (MP)

Votering:

136 för utskottet

11 för res. 19

139 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 21 V, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 19: 11 MP

Avstod: 58 M, 54 SD, 26 C, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 10 (Dagverksamhet m.m.)

1. utskottet

2. res. 25 (C, L)

Votering:

210 för utskottet

40 för res. 25

36 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:91
31 mars

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 1 V, 11 MP, 1 -

För res. 25: 26 C, 14 L

Avstod: 20 V, 15 KD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Gudrun Nordborg (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 12 (Övriga frågor om ofrivillig ensamhet bland äldre)

1. utskottet

2. res. 29 (M)

Votering:

122 för utskottet

58 för res. 29

106 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 21 V, 15 KD, 1 -

För res. 29: 58 M

Avstod: 54 SD, 26 C, 14 L, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 17 (Nattfasta)

1. utskottet

2. res. 38 (SD)

Votering:

231 för utskottet

55 för res. 38

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 26 C, 21 V, 15 KD, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 38: 54 SD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU24 Processrättsliga frågor

Punkt 4 (Brottsbekämpande myndigheters kamerabevakning)

1. utskottet

2. res. 5 (M, SD, KD)

Votering:

158 för utskottet

128 för res. 5

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 5: 58 M, 54 SD, 15 KD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 23 (Förundersökning)

1. utskottet

2. res. 27 (S, V, MP)

Votering:

170 för utskottet

116 för res. 27

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 27: 83 S, 21 V, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 25 (Häktning)

1. utskottet

2. res. 28 (M, SD, KD)

Votering:

158 för utskottet

128 för res. 28

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 28: 58 M, 54 SD, 15 KD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 30 (Anonyma vittnen)

1. utskottet

2. res. 32 (M, SD, KD)

Votering:

158 för utskottet

128 för res. 32

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 32: 58 M, 54 SD, 15 KD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 41 (Förstärkning av rättsväsendet)

1. utskottet

2. res. 39 (C)

Votering:

201 för utskottet

26 för res. 39

58 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 54 SD, 20 V, 15 KD, 14 L, 11 MP, 2 -

För res. 39: 26 C

Avstod: 58 M

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 7 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Elin Segerlind (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU49 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och den svenska delegationens arbete under 2021

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU8 Försvarsmaktens personal

Punkt 1 (Rekrytering och personalförsörjning i Försvarsmakten)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. mot. 2021/22:3908 yrk. 15 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD)

Förberedande votering:

60 för res. 1

15 för mot.

211 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Leila Ali-Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

133 för utskottet

58 för res. 1

95 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 1 C, 21 V, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 1: 58 M

Avstod: 54 SD, 25 C, 15 KD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 4 (En jämställd försvarsmakt)

1. utskottet
2. res. 7 (C)

Votering:

202 för utskottet

26 för res. 7

58 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 54 SD, 21 V, 15 KD, 14 L, 11 MP, 2 -

För res. 7: 26 C

Avstod: 58 M

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 5 (Kartläggning av jämställdhet)

1. utskottet
2. res. 8 (V)

Votering:

264 för utskottet

22 för res. 8

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 15 KD, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 8: 21 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 7 (Frivilligorganisationernas ställning)

1. utskottet
2. res. 9 (SD)

Votering:

215 för utskottet

55 för res. 9

16 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 26 C, 21 V, 14 L, 10 MP, 1 -

För res. 9: 54 SD, 1 -

Avstod: 15 KD, 1 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Leila Ali-Elmi (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 2021/22:91
31 mars

Punkt 8 (Bidrag till soldathemmen)

1. utskottet
2. res. 10 (M, L)

Votering:

212 för utskottet

72 för res. 10

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 S, 54 SD, 26 C, 21 V, 15 KD, 11 MP, 2 -

För res. 10: 58 M, 14 L

Frånvarande: 17 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU9 Militära frågor

Punkt 1 (Organisation, ledning och lokalisering)

1. utskottet

2. mot. 2021/22:3908 yrk. 17 och 26 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD)

Votering:

156 för utskottet

15 för mot.

115 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 13 L, 10 MP, 1 -

För mot.: 15 KD

Avstod: 58 M, 54 SD, 1 L, 1 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Malin Danielsson (L) och Maria Gardfjell (MP) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Det militära försvarets förmåga)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

157 för utskottet

55 för res. 4

73 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 26 C, 21 V, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 4: 54 SD, 1 -

Avstod: 58 M, 15 KD

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 5 (Miljö tillstånd)

1. utskottet

2. res. 5 (M)

Votering:

173 för utskottet

58 för res. 5

55 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 15 KD, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 5: 58 M

Avstod: 54 SD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 6 (Samexistens)

1. utskottet

2. res. 7 (S, C, V, MP)

Votering:

142 för utskottet

144 för res. 7

63 frånvarande

Kammaren biföll res. 7.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 M, 54 SD, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 7: 85 S, 26 C, 21 V, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 7 (Sanering och minskad miljöpåverkan)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

3. res. 10 (MP)

Förberedande votering:

23 för res. 9

11 för res. 10

251 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

197 för utskottet

22 för res. 9

66 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 58 M, 26 C, 15 KD, 14 L

För res. 9: 21 V, 1 -

Avstod: 54 SD, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Elsemarie Bjellqvist (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

§ 11 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

TU8 Luftfartsfrågor

Punkt 1 (Arlanda och Bromma flygplats)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 3 (KD)

Förberedande votering:

60 för res. 1

15 för res. 3

210 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Kenneth G Forslund och Teres Lindberg (båda S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

158 för utskottet

58 för res. 1

70 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 14 L, 11 MP, 1 -

För res. 1: 58 M

Avstod: 54 SD, 15 KD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 2 (Finansiering och stöd till regionala flygplatser)

1. utskottet
2. res. 5 (SD)
3. res. 6 (C)

Förberedande votering:

55 för res. 5

26 för res. 6

205 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

120 för utskottet

55 för res. 5

111 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 21 V, 2 L, 11 MP, 1 -

För res. 5: 54 SD, 1 -

Avstod: 58 M, 26 C, 15 KD, 12 L

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Jakob Olofsgård och Barbro Westerholm (båda L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 10 (Minskad klimatpåverkan)

1. utskottet

2. res. 21 (V)

Votering:

96 för utskottet

22 för res. 21

167 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 11 MP

För res. 21: 21 V, 1 -

Avstod: 57 M, 54 SD, 26 C, 15 KD, 14 L, 1 -

Frånvarande: 15 S, 13 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Punkt 13 (Nordiskt samarbete om elflyg)

1. utskottet

2. res. 30 (M, L)

Votering:

159 för utskottet

72 för res. 30

55 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 15 KD, 11 MP, 1 -

För res. 30: 58 M, 14 L

Avstod: 54 SD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 7 KD, 6 L, 5 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 (forts. från § 8) **Klimatpolitik** (forts. MJU20)

Klimatpolitik

Anf. 101 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Äntligen får vi fortsätta denna klimatdebatt!

Vi har nu på några år gått igenom en pandemi med efterfrågefall av sällan skådat slag och därmed även kraftiga minskningar av utsläppen. Vi har kommit vidare till en återhämtning som fört med sig kraftiga ökningar av utsläppen globalt. Nu befinner vi oss i en ny kris till följd av Rysslands krig. Det är ännu svårt att veta vilka konsekvenser det kommer att få vad

gäller klimatpolitiken på global nivå. Man kan tänka sig att bristsituationen beträffande gas och annat kan leda till ökad förbrukning av såväl olja som kol, vilket i sin tur kan öka utsläppen.

Fru talman! Vad kriget visar är hur beroende världens länder är av energi och samtidigt att förhoppningarna om nya energikällor sällan har direktkontakt med hur det förhåller sig i verkligheten. Västvärlden har under många år växlat ned när det kommer till utvinning av råvaror. Trots ett stort behov av gas, metaller och insatsvaror till jordbruket har produktionen inom Europa i regel minskat. Länder vill gärna ha tillgång till olja, gas, ädelmetaller, konstgödsel med mera, men vi vill inte smutsa ned oss genom att ha dessa verksamheter i vår närhet. Detta gör att vi i stället tvingas förlita oss på en hel del stater som vi allra helst definitivt inte skulle vilja vara beroende av.

Fru talman! Sverige är ett lysande exempel på detta. Livsmedelssektorn prioriteras ned. Den tidigare S-MP-regeringen har kategoriskt stoppat exempelvis mineralutvinning genom att låta beslut dras i långbänk, utfärda negativa beslut eller förlita sig på de Kafkaliknande svenska miljötillståndsprocesserna. På så sätt har nedstängningspolitiken kunnat bibehållas. Man har också lyckats åstadkomma en kraftig försämring av investeringsklimatet i svensk mineralindustri. Flera stopplagar för enskilda mineraler bidrar till att urholka trovärdigheten för Sverige som gruvnation. Ytterligare en stopplag kommer strax att behandlas här i kammaren.

Fru talman! Vad Sverige behöver är mer insikt om att klimatfrågan är global och att omställningen är just en löpande omställning och ingenting som man genomför med en knapptryckning.

Ett exempel på hur det går när man inbillar sig att det ska handla om en knapptryckning skulle kunna vara den svenska reduktionsplikten. Regeringen och övriga sju partier valde att ensidigt titta på ett sektorsbaserat klimatmål för vägtrafiken. Man identifierade reduktionsplikten som det kanske enda verktyget för att kunna uppnå det här målet. Detta kanske är korrekt. Problemet är målet och åtgärden.

Från Sverigedemokraternas sida varnade vi tidigt för konsekvenserna av etappmålet för vägtrafiken. Vi varnade även för konsekvenserna av reduktionsplikten innan den infördes. Vi förordar i dag att den svenska reduktionsplikten kraftigt begränsas till en reduktionsnivå på 5 procent för diesel och 2 procent för bensin. Med anledning av det yrkar jag bifall till reservation 43.

Fru talman! I dag står vi inför det faktum att vi har världens dyraste diesel i vårt avlånga land, som är extremt beroende av transporter. Vi har priser som är ungefär 4 kronor högre än i Danmark. I Danmark är skatten samtidigt högre än vad den är här i Sverige på diesel.

Från SD:s sida välkomnar vi att fler partier nu vaknat till och insett det ohållbara med den svenska reduktionsplikten. Vi räddar inte klimatet genom att införa en radikal reduktionsplikt och importera 90 procent av råvarorna. Att göra detta mitt under en brinnande livsmedelskris är extra oansvarigt.

Regeringen bör av den anledningen följa EU-kommissionens uppmaning och minska inblandningen av biodrivmedel i våra bränslen. På så vis kan vi stötta hushåll och företag som lider av de höga drivmedelspriserna. Samtidigt kan vi bidra till att öka utbudet av mat och foder, vilket i slutändan är det som kommer att avgöra hur många fler människor som kommer

att lida av svält de närmaste åren i världen. Att vi är på väg in i en livsmedelskris ter sig ganska klart. Frågan är hur allvarlig den kommer att bli.

Fru talman! Från Sverigedemokraternas sida är vi tydliga med att vi står bakom Parisavtalet och ambitionen att pressa ned utsläppen på global nivå så att temperaturökningarna hamnar på en hanterbar nivå. Politiken måste därför kännetecknas av effektivitet, och den måste kombineras med ökat ekonomiskt välstånd. Botemedlet får inte vara värre än sjukdomen. Vi ska inte gå igenom efterfrågefäll liknande det under pandemin enbart för att minska utsläppen.

För att detta ska vara möjligt måste man göra upp med en del motsägelser inom klimatpolitiken, såväl i Sverige som globalt. Den svenska elförsörjningen är ett bra exempel på hur det blir när regeringar går vilse bland olika mål. I Sverige har vi i dag en genomreglerad elmarknad som präglas av en lång rad olika styrmedel och även förbud. Många regleringar finns det en bra anledning till. El är inte vilken vara som helst. För att vårt högteknologiska samhälle ska kunna fungera måste elen vara tillgänglig jämt, och priset måste vara på en relativt låg nivå för att vi ska kunna bibehålla vår konkurrenskraft.

Att då ha politiska mål om 100 procent förnybart och regelverk som kraftigt försämrar möjligheten att bygga ny kärnkraft är inte rimligt. Det är tillåtet att bygga kärnkraft, brukar det sägas från vissa håll. Men det är enbart tillåtet för ett fåtal företag på några få platser i Sverige, och det är bara en viss typ av reaktorer som är tillåtna att byggas.

Det är till exempel förbjudet att bygga en reaktor i södra Sverige där det skulle vara som mest lönsamt. Läger man till att ett av företagen tvingades avbryta planerna på ny kärnkraft för att S-regeringen skulle kunna tillträda med hjälp av MP kan man i dag säga att det finns ett politiskt förbud mot ny kärnkraft, eftersom begränsningarna som politiken satt upp är så pass omfattande.

Fru talman! Sverige har i dag ett statligt ägt energibolag. Det är rimligt att staten genom sitt ägarinflytande kan se till såväl samhällsekonomisk nytta som klimatpolitisk betydelse i vår region när man tar ställning till investeringar. Ser man isolerat till bolagets egen lönsamhet kan det vara betydligt bättre med kraftigt varierande priser och brist i systemet ibland. Men Sverige behöver ny kärnkraft och politisk vilja för att göra detta möjligt. Det handlar om forskning, ägardirektiv till Vattenfall och regelverk för hur man får godkännande för att bygga ny kärnkraft.

Fru talman! Vi behöver arbeta mer med att kombinera tillväxt och jobbskapande verksamhet med att skapa klimatnytta. Så länge vi har en situation där utsläppen ligger på en betydligt lägre nivå i Sverige jämfört med vår omvärld har vi en fantastisk möjlighet att bidra till klimatnytta med vår export.

Ju fler varor och tjänster som tillverkas i Sverige, desto mer kan vi tränga undan utsläppsintensiv produktion från andra länder. Om man räknar enbart på exportens indirekta klimatnytta kan man notera att exporten i dag bidrar till minskade utsläpp i en mängd som är större än transportsektorns samtliga utsläpp. Här finns en stor potential att göra ännu mer nytta.

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 102 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Den som läser om värmerekord och kollapsande shelfisar i Antarktis eller den som har bevitnat våra milda vintrar, skogsbränder och torksomrar inser snart ett bistert faktum: Klimatförändringarna är inte något som kommer att drabba oss, utan det är något som redan påverkar vår värld och vårt land. Frågan handlar inte om att stoppa klimatförändringarna utan om huruvida vi ska låta deras effekter bli hanterbara eller katastrofala.

Vi alla, oavsett var vi bor i världen, har ett ansvar för att försöka begränsa utsläppen av växthusgaser och lindra effekterna för dem som drabbas värst av klimatförändringarna. Men jag vill hävda att vi här i Sverige har ett särskilt ansvar, inte för att vi är världens värsta utsläppare, även om vi ligger högt, utan för att vi har en enorm potential att göra skillnad för klimatkampen här i Sverige och också över hela världen.

Vi kan och ska vara ett föregångsland. Vi har redan visat att det går att kombinera ökad tillväxt med lägre utsläpp. Nu behöver vi visa hur man kombinerar ökat välstånd med noll nettoutsläpp. Vi har kunskapen, vi har resurserna och jag är säker på att svenska folket också har viljan att klara den utmaningen.

Vi kan och ska vara en förkämpe för klimatet i hela världen. Vi kanske inte är världens största eller mäktigaste land, men vi har visat att det går att åstadkomma förändring genom att knyta samman allianser av dem som vill göra mer för att förflytta dem som är ovilliga.

Vi kan och ska vara ett stöd för dem som vill ställa om sina samhällen men har sämre förutsättningar och för dem vars samhällen oåterkalleligt förändras och vars inkomster eller försörjning försvinner på grund av klimatförändringarna.

Sverige är begåvat med ett näringsliv som på många områden är världsledande vad gäller hållbarhet. Vi har en stor kunskap om hållbar samhällsbyggnad och en oerhörd kapacitet i det svenska utvecklingssamarbetet. Detta, fru talman, behöver vi utnyttja för att hjälpa andra länder och samhällen att minska sitt fossilberoende, minska sin miljö- och klimatpåverkan och bygga en hållbar tillväxt som lyfter människor ur fattigdom. Vi drabbas alla av klimatförändringarna, men det är de som redan är mest utsatta som drabbas allra hårdast.

Sverige och den svenska staten behöver kroka arm med näringslivet, civilsamhället och akademien för att minska de globala utsläppen men också för att få fram resurser till klimatanpassning och stöd till de hårdast drabbade. Detta är vad en humanitär stormakt gör mitt i en klimatkris.

Fru talman! Jag vill inte bara vädja till mina kollegors och det svenska folkets solidaritetskänsla, även om jag är säker på att den är stor, utan jag vill också vädja till egenintresset. Vi har alla, från världens mäktigaste länder ned till helt vanliga människor här i Sverige, ett ansvar för att ändra ohållbara beteenden och system. Men klimatomställningen handlar inte bara om uppoffringar, utan den är något som vi kan och ska tjäna på.

Klimatomställningen handlar om nya affärsmöjligheter för svenska företag, fler arbetstillfällen och mer hållbar produktion här i Sverige. Det handlar om svenska råvaror från jord- och skogsbruk som ersätter det fossila och gör nytta i flera led. Det handlar om att omställningen ger dubbla vinster även på andra områden, som när ett minskat fossilberoende också innebär att vi minskar vårt energiberoende av Putins Ryssland och andra

oljediktaturer. Det handlar om att vi på många sätt bygger ett gladare, rikare, friskare och tryggare samhälle när vi bygger det hållbara samhället. Detta, fru talman, är Centerpartiets mål med klimatpolitiken.

Fru talman! Jag hinner inte gå igenom alla våra förslag i betänkandet, men tack och lov har vi snart en valrörelse där jag hoppas få utveckla dem. Jag skulle dock vilja lyfta upp några av dem lite särskilt.

Vi ser att EU:s och Sveriges klimatmål behöver skärpas. Det gäller framför allt EU:s klimatmål, men även vi i Sverige behöver fundera på framför allt hur vi ska uppnå klimatmålen och sedan på om de kan skärpas och göras mer ändamålsenliga för att ta oss närmare netto noll klimatutsläpp så fort som möjligt.

Förutom detta ser vi att ETS:en, alltså EU:s handel med utsläppsrätter, behöver skärpas och bli mer ändamålsenlig. Detta var min kollega från Moderaterna också inne på, och jag tror att vi har en ganska stor samsyn, även om jag tror och hoppas att vi vill gå ännu lite längre. Vi har kommit en lång bit på vägen, men det finns mer att göra med detta, som jag tror är ett av de absolut mest kraftfulla verktyg vi har för att styra marknaden i en mer hållbar riktning. Det fasar ut det som är ineffektivt och skadar klimatet till förmån för det som är effektivt och mer hållbart.

Vi ser att uppfångning och lagring av koldioxid behöver få ett större fokus, och det fort. Vi vill bland annat skynda på kommissionens lagstiftningsprocess om CCS och bio-CCS. Vi vill anslå mer medel till att främja både tekniken för och forskningen om koldioxidlagring, och vi vill ge SGU ett uppdrag att se över möjligheterna till lagring av koldioxid i Sverige.

Just nu har vi en situation där vi förlitar oss lite väl mycket på Norge. Vi tänker att det är klart att de kommer att kunna lagra allt, men precis som redan har sagts här i kammaren kommer också deras kapacitet att tecknas in. Det handlar både om att vi ska ansvara för våra egna utsläpp och om att säkra att vi själva kan få ned utsläppen, även när det handlar om utsläpp som vi inte kan undvika. Det är detta som är hela poängen med koldioxidlagring, när den funkar som den ska. Då blir den inte en ursäkt för att fortsätta med det ohållbara som vi kan fasa ut utan ett komplement som gör att vi de facto kan plocka bort utsläppen också från det som är mycket svårt att undvika.

Vidare vill vi minska transport- och lantbrukssektorns utsläpp och fossilberoende, bland annat genom att utveckla reduktionsplikten vid nästa kontrollstation, införa en ny biodrivmedelsbonus och ta vidare förslagen från utredningen Ett fossilberoende jordbruk. Jag vet själv vilken oro det finns i de gröna näringarna för de ökade drivmedelskostnaderna, inte minst för diesel.

Vi sitter fast i ett läge där ett av våra mest effektiva system för att stötta lantbruket är att använda de mekanismer vi har för återföring av kostnaderna för diesel. På något sätt måste vi förr eller senare bryta detta, inte genom att lägga fler ekonomiska pålagor på lantbruket utan genom att särkoppla kostnadsfrågan och fossilfrågan. Det är precis detta som föreslås av utredningen Ett fossilberoende jordbruk. Jag tror att det är något som också behöver genomföras i stora drag.

Sist men inte minst vill jag nämna våra förslag om att förstärka kommunernas klimatanpassningsarbete. Det är obehagligt att tänka på att klimatförändringar inte bara är något som händer långt bort utan att det också

handlar om att svenska kommuner, inte minst min egen längs Östersjökus-
ten, riskerar att hamna under vatten.

Som jag sa inledningsvis påverkar klimatförändringarna oss alla. Vi
ska göra allt vi kan för att hejda dem, men vi måste också förbereda oss
själva för konsekvenserna av det som vi inte kan undvika.

Slutligen vill jag yrka bifall till vår reservation nummer 6 under
punkt 2.

(Applåder)

Anf. 103 JENS HOLM (V):

Herr talman! Vi befinner oss i en klimatkris. Vi vet från forskningen
att vi nu är inne på FN:s klimatpanel IPCC:s värsta utsläppsscenario. Om
utsläppen fortsätter som de gör nu är det inte bara en temperaturhöjning
med 2 grader som vi får utan snarare en höjning med 3 grader.

Med en sådan stor temperaturhöjning kommer stora delar av jordens
yta att bli obeboelig. Vi kommer att få ökade konflikter om naturresurser.
Vi kommer att få hundratals miljoner nya flyktingar. Vi kommer kort och
gott att få en framtid som ingen av oss vill ha. Jag tror att vi är ganska
överens om att vi vill undvika det.

Vi vet också ganska väl vad som behöver göras för att vi ska förhindra
att vi får en klimatförändring som är okontrollerbar och direkt farlig. Det
finns en mängd konkreta åtgärdsförslag som har presenterats av forsk-
ningen och nu senast av Klimatpolitiska rådet, som kom med sin fjärde
granskningsrapport om regeringens politik.

Annars kanske det bästa exemplet är hur vi har agerat under det senaste
ett och ett halvt året under pandemin. Vi såg att utsläppen minskade globalt
med ungefär 8 procent och i Sverige med ungefär 10 procent. Sådana kraf-
tiga utsläppsminskningar har vi aldrig sett i modern tid. Men vi alla vet
också att detta sannolikt är tillfälliga utsläppsdippar, eftersom stora delar
av samhället blev nedstängt och så vidare.

Men det som vi kan lära oss av pandemin är att vi som samhälle kan
sluta oss samman när vi ställs inför ett yttre hot. Vi kan fatta de viktiga
besluten på rekordtid. Vi stiftar lagar här på 24 timmar, och vi kan mobi-
lisera de resurser som behövs för att stävja ett sådant hot som covid-19 var
för oss. Om vi kunde göra det under pandemin måste vi självklart göra det
nu när vi ska hantera klimatkrisen.

Någonting som vi till exempel såg under pandemin var hur man runt
om i världen satsade på mer levande städer – man tog bort bilar från inner-
städerna, och man konverterade parkeringsplatser och gator till uteserve-
ringar och tillfälliga parker som nu har blivit permanenta parker. Man bör-
jade designa om hela Paris till en så kallad 15-minutersstad, där all relevant
samhällsservice ska finnas inom en radie av 15 minuters gång eller cyk-
ling. Detta är en fantastisk utveckling som vi kan lära oss väldigt mycket
av för att bygga mer hållbara och inkluderande städer.

På samma sätt har vi sett att flygandet har minskat, och helt plötsligt
upptäcker man inom företag och organisationer att man kanske inte behö-
ver flyga ned till Stockholm för att ha ett möte och sedan flyga tillbaka
samma dag. Man har i stället dessa möten digitalt. Vi kan då bespara oss
massvis med resande, spara pengar och därmed minska utsläppen.

Men inte minst såg vi under pandemin att det fanns pengar när vi be-
hövde dem. Under pandemin har svenska staten mobiliserat nästan 1 mil-

yard kronor om dagen. Drygt 400 miljarder kronor har mobiliserats för att rädda företag, myndigheter och organisationer undan pandemins härjningar när det gäller arbetslöshet och annat.

Vi behöver göra samma sak nu när vi ska investera i klimatomställningen. Vi i Vänsterpartiet har därför lyssnat noga på Klimatpolitiska rådets förslag om ett mer modifierat och modernt finanspolitiskt ramverk, där vi kan slopa det så kallade överskottsmålet, som innebär att vi spar en massa pengar i ladorna, och i stället använda dessa pengar till stora klimatinvesteringar i kollektivtrafik, i järnväg, i hållbara godstransporter, bättre gång- och cykelvägar i våra städer och så vidare.

Vi behöver också rusta upp våra bostäder och lokaler. Hundratusentals människor bor i dag i lägenheter som behöver rustas upp. När dessa bostäder rustas upp passar vi på att isolera dem bättre, byta ut fönster och annat. Därmed kan vi minska energianvändningen och utsläppen.

Det är med andra ord en mängd viktiga investeringar som behöver göras. För det behöver vi både offentligt och privat kapital. Men om inte det offentliga mobiliserar, då kommer inte heller det privata att haka på.

Vi har också sett, som jag sa tidigare, att vi kan agera snabbt när vi ställs inför ett yttre hot. Därför borde vi också agera med samma beredskap när det gäller till exempel att lagstifta mot nya utsläpp. Vi i Vänsterpartiet vill ha vad vi kallar en lex Preem. Det betyder helt enkelt att ny industriell verksamhet som ska etableras i Sverige får etableras bara om den håller sig inom de klimatmål som vi har satt upp.

Vi vill förbjuda försäljningen av nya fossilt drivna bilar för att helt enkelt fasa ut fossila bilar från transportsektorn.

Vi behöver underlätta för investeringar i 100 procent förnybar energi. Jag tänker särskilt på sol- och vindenergi. Vi behöver ge nya ägardirektiv till Vattenfall. Vattenfall gör i dag jättestora investeringar i förnybar energi, men man gör dem i Storbritannien, i Nederländerna och i Danmark. Man investerar inte i förnybar energi i Sverige. Det kan vi ändra på med nya ägardirektiv till Vattenfall, som är ett bolag som vi till 100 procent äger gemensamt.

Vi behöver också skydda mer skog eftersom vi vet att växande skog med stor biologisk mångfald är den bästa kolsänkan som vi kan ha. Vi hörde tidigare här Magnus Ek från Centerpartiet tala om koldioxidlagring. Men en ännu effektivare lagring av kol är att låta skogen fånga upp kolatomerna. Då behöver vi skydda mer skog för att binda koldioxiden.

Vi behöver bygga ut laddinfrastrukturen. Om man i dag har en laddbar bil ska det inte vara så att det inte går att ladda bilen när man kommer till en plats. Det kanske finns en laddstolpe där, men man har kanske inte den laddbricka eller app som behövs eller är kanske inte uppkopplad mot det system som behövs för att använda denna laddinfrastruktur. Detta måste bli mycket enklare. Och här behövs det både standardisering och mer pengar.

Självklart ska vi också höja våra mål, både i Sverige och i EU, så att vi når nollutsläpp tidigare. Vi i Vänsterpartiet vill ha nollutsläpp till 2035. Vi vill också ha skarpare klimatmål på EU-nivå. Vi vet nämligen att om vi skärper våra mål kommer resten av samhället också att följa efter. Då måste alla politikområden agera för att man ska nå dessa mål.

Herr talman! I detta sammanhang vill jag passa på att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 7 som handlar om just skarpare klimatmål på EU-nivå.

Vi borde också investera mer i växtbaserad mat. Vi vet alla att köttkonsumtion bidrar till gigantiska utsläpp av växthusgaser. Vi skulle ganska enkelt i till exempel offentlig sektor kunna se till att det serveras mer vegetarisk mat. Vi kan använda den offentliga upphandlingen för att upphandla mer växtbaserad mat.

Herr talman! Jag skulle vilja beröra det fruktansvärda och helt och hållet oacceptabla anfallskrig som Ryssland bedriver mot Ukraina. Det har vi alla fördömt. Men det går också att se en väldigt tydlig klimaddimension i detta krig. Vi vet att det är den fossila energin som göder Putins krig mot Ukraina. Utan försäljningen av fossil gas och olja skulle Putin inte kunna finansiera sin krigsmaskin. Här behöver vi i Sverige också agera. Vi vet att 8 procent av den svenska oljan kommer från Ryssland och 29 procent av den flytande naturgasen. 50 procent av gasen i gasform som kommer i pipeliner från Danmark är rysk fossilgas, och ungefär 50 procent av flygbränslet som tankas härrör från Ryssland. Här ska vi inte bidra till att finansiera Putins krig. Vi måste få ett omedelbart stopp för importen av rysk fossil energi. Här behöver regeringen agera mycket tydligare än man har gjort tidigare.

Herr talman! Avslutningsvis: Ibland kan klimatomställningen ses som en stor uppoffring. Men vi ska komma ihåg att det finns så mycket positivt med att ställa om vårt samhälle för att minska utsläppen. Vi vet, som jag sa tidigare, att om vi minskar användningen av fossil energi gör vi oss oberoende av inte bara Putin utan även av andra diktaturer runt om i världen som exporterar olja och fossil gas.

Vi vet att vi också kan skapa hundratals nya jobb inom den gröna energiomställningen, inom växtbaserad kost och annat. Vi vet också att vi kommer att må så mycket bättre ifall vi snabbt kan få bort de fossila utsläppen. Vi kommer helt enkelt att få bättre luft att andas. Färre människor kommer att dö på grund av luftföroreningar. Låt oss därför hjälpas åt att snabbt ställa om Sverige i riktning mot nollutsläpp. Det har vi alla väldigt mycket att vinna på. Vi vet alla egentligen vad som behöver göras. Och vi i Vänsterpartiet har en mängd konkreta förslag i detta betänkande.

Anf. 104 MAGNUS EK (C) replik:

Herr talman! Jag är givetvis fullt medveten om att Jens Holm lika lite som någon annan är glad över den hemska pandemi vi precis har genomgått. Men det är lite underligt, för det låter som att Jens Holm ändå gläds en aning åt en liten, positiv bieffekt av alla dessa hemskheter, nämligen att utsläppen i Sverige och stora delar av världen faktiskt gick ned lite.

Detta berodde ju inte på någonting positivt, utan det berodde på att den ekonomiska verksamheten avstannade. Det handlade om lockdowneffekter i större eller mindre utsträckning, det vill säga att vi inte kunde vara ute och röra oss, konsumera och agera i samhället – vilket vi vill att människor ska kunna göra. Jag tror att det vore väldigt farligt om man försökte ta de lärdomarna till oss när vi ska försöka bygga ett samhälle som är hållbart på riktigt.

Samhället ska inte bara vara klimatomställning hållbart utan också socialt och ekonomiskt hållbart, och är det någonting som pandemin absolut inte

var och som lockdowneffekterna i förlängningen inte var är det socialt och ekonomiskt hållbara. Det var ett undantagstillstånd, och jag vill inte leva i ett permanent undantagstillstånd. Jag tror att det är precis fel sätt att minska klimatutsläppen.

Det här handlar inte om att vi ska säga som i Paris, alltså att folk bara får röra sig 15 minuter från sitt hem och att vi måste anpassa staden till det. Vi vill ha mer funktionella städer där människor kan leva så normalt som möjligt och fortsätta utveckla och frodas, men vi vill göra det på ett hållbart sätt. Håller inte Jens Holm med om att det inte handlar om att begränsa människors vanliga sociala och ekonomiska verksamhet utan om att försöka se till att den är hållbar, det vill säga att det måste vara grunden för det hållbara samhället?

Jag går över till den apostrofering som Jens Holm gjorde av mig gällande skogspolitiken, herr talman. Det är en sanning med väldigt stor modifiering att det är skog som får stå kvar som tar upp mest. Det vi vet är att det är växande skog som tar upp koldioxid och att det efter ett tag uppstår ett jämviktsläge. Och det Jens Holm framför allt tänker bort är substitutionseffekten: Den skog vi plockar ut ska ut i samhället och göra nytta. Den ska ersätta rysk gas, den ska ersätta saudisk olja och den ska vara det hållbara alternativet – samtidigt som den bygger svensk tillväxt.

Anf. 105 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är medvetet eller omedvetet, men Magnus Ek misstolkar mig. Det jag sa om de minskade utsläppen var att det handlade om tillfälliga minskningar som vi såg på grund av nedstängningar och annat. Sedan kan man som parentes konstatera att utsläppen faktiskt minskade mer i Sverige än globalt, trots att vi i Sverige inte hade de regelrätta lockdowns som man hade i andra länder.

Jag menar dock att det finns lärdomar att dra av pandemin, för det finns det i all krishantering. En av de största lärdomarna var att vi äntligen insåg att vi kan ha digitala möten i stället för att flyga inrikes. Vi har också lärt oss att decennierna av ekonomisk åtstramningspolitik inte fungerar i ett skarpt läge när man ska hantera en kris. Då behöver man i stället mycket pengar, och man behöver kunna investera. Vi har haft decennier av dåligt järnvägsunderhåll, och vi har offentliga lokaler som står och förfaller. Vi har kort och gott en offentlig sektor som har blivit strypt på grund av en nyliberal ekonomisk åtstramningspolitik. Centerpartiet brukar ju anamma den.

Det finns även en mängd andra lärdomar att dra av pandemin, och jag tycker att det är lite konstigt att stoppa huvudet i sanden när vi har det mitt framför oss.

Vad gäller Paris som 15-minutersstad begränsar man ingen persons rörelsefrihet, utan man försöker designa en hållbar stad. Där tror jag att vi har väldigt mycket att lära.

När det sedan gäller skogen blir jag lite förvånad när Magnus Ek säger att svensk skog ska användas till att köra bilar, lastbilar och flygplan på. Menar Magnus Ek verkligen att vi ska hugga ned träd i Sverige för att göra drivmedel av dem? Är det en hållbar hantering av våra levande skogar?

Anf. 106 MAGNUS EK (C) replik:

Herr talman! Om vi börjar med det sista: Ja, den som har koll på hur det funkar vet att det av varje träd vi plockar ut är en del som blir virke, en del som blir massa som kan användas till kläder eller papper och en del som blir restströmmar – som *absolut* ska användas till att göra hållbara kemikalier och drivmedel. Det ställer jag absolut upp på, Jens Holm, varje dag i veckan! Jag tycker dessutom att staten borde vara med och gynna det på alla sätt vi kan.

Det täcker inte alla drivmedelsbehov, och det innebär inte – vilket ibland hävdas i den här salen – att man gör drivmedel av prima virke. Det är nämligen ingen som skulle ge sig på den ekonomiska dumheten. Det här är ganska lätt för varje person som någon gång har besökt ett sågverk eller ett massabruk att förstå; det första man inser är att man har olika strömmar från den resursen.

Herr talman! Jag tror verkligen att jag är snubblande nära att feltolka eller fultolka Jens Holm, och jag vill försöka undvika det. Men jag tror att det i botten här finns någonting som är väldigt talande för Vänsterpartiets politik, nämligen tendensen att vilja begränsa den ekonomiska verksamheten i samhället snarare än att försöka sträva efter att den ska vara hållbar. Det gäller även det man säger om att lagstifta om en absolut koldioxidbudget. Det blir väldigt lätt att det halkar in på det.

Det här handlar också om att plocka hem ekonomisk verksamhet till Sverige därför att vi gör den mer hållbar här än någon annanstans. Det är också det Miljömålsberedningen har tittat på under det senaste året. Det jag vill att vi gör är att fundera på inte hur vi begränsar den ekonomiska verksamheten utan hur vi minskar utsläppen från den. Varje gång vi begränsar detta och säger att vi inte ska göra saker stannar vi nämligen av, och då riskerar vi att hämma tillväxten. Här ligger skillnaden mellan Jens Holms synsätt och mitt sätt att se på klimatomställningen – som kanske är nyliberalt, kanske klassiskt liberalt eller kanske bondförnuftigt. Man kan kalla det vad man vill.

Detta säger också något intressant om hur Jens Holm vill mobilisera medel, för jag inser att vi kommer att behöva låna upp även statliga medel exempelvis till järnvägar. Men det är inte att mobilisera medel, utan det är att låna upp medel. Det är två helt olika saker.

Anf. 107 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Magnus Ek nämnde bondförnuft, och det är två saker jag saknar hos Centerpartiet i dag: bönder och förnuft. Det är för mycket av nyliberal politik från Stureplan och andra områden.

Vi börjar med skogen. På papperet funkar det precis som Magnus Ek sa, men i praktiken vet vi att det är marknadens lag som styr. Ifall man får mer pengar för att leverera träd till dem som producerar biodrivmedel går träden dit, och ifall man får mer pengar av dem som ska bygga i trä – ja, då går virket dit. Det finns alltså absolut ingen enkel lag i det Magnus Ek säger.

Någonting vet vi i alla fall, nämligen att ett kalhygge leder till väldigt stora utsläpp. I Sverige ser skogsbruket ut så att man hugger ned alla träd, gör en slutavverkan och skapar ett kalhygge. Det står sedan där och läcker lustgas och metangas; det är enorma utsläpp under väldigt många års tid. Jag rekommenderar Magnus Ek en läsning av Konjunkturinstitutets sen-

aste årsrapport, som handlar just om vikten av att låta skogen växa och fortsätta att binda koldioxid.

Vad gäller ekonomisk politik är det bra att vi är överens om att det behövs stora offentliga investeringar, för det är någonting jag ofta har saknat hos Centerpartiet. Jag tycker att det finns en naiv syn där man tror att marknaden ska lösa allting, och så fungerar det inte i praktiken. I stället såg vi nu under pandemin att vi måste styra en hel del – ja, så är det.

Klimatomställningen handlar också om begränsningar. Vi måste leva inom de ramar som naturen har satt upp för oss, men just nu lever vi utanför de ramarna. Vi lever som om det fanns fyra jordklot. Det är inte hållbart, och det måste vi göra något åt.

Anf. 108 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Det är en utmaning att komma efter Jens Holm till denna talarstol. Den ena anledningen är att blodtrycket är ganska högt eftersom politiken och ideologin är på villovägar, och den andra är att han är så fasligt lång att man måste justera talarstolen. Men också politiken kan justeras något! Jag noterade för övrigt att Jens Holm försökte sänka talarstolen efter sig, och jag tackar för det.

Egentligen skulle jag kunna använda hela mitt inlägg till att prata om skog efter det här replikskiftet. Jag har i alla fall tänkt att börja med att prata om bland annat skog.

Skogen är tillsammans med vår rena energimix en av våra stora konkurrensfördelar i omställningen. Detta är två fördelar som vi verkligen måste ta till vara och utveckla än mer. Tyvärr noterar jag att det finns krafter som tydligt vill montera ned både det hållbara svenska skogsbruket och vår rena svenska energimix till förmån för ideologiska lappkast som inte leder oss framåt i rätt riktning.

När man läser IPCC:s rapporter ser man att de är väldigt tydliga med att vi behöver all ren el som vi kan få, vilket även inkluderar kärnkraft. Oavsett vad vi tycker om kärnkraften är IPCC:s rapporter väldigt tydliga. Många hänvisar gärna till IPCC:s rapporter i både anföranden och debattartiklar men utelämnar ofta detta faktum. Det står där, men man vill inte ha det med.

Framdriften av elektrifieringen är helt avgörande för om vi ska klara klimatmålen; det borde vi alla vara eniga om. Det är den i alla fall tidigare billiga och stabila elproduktionen som till exempel möjliggör för SSAB att skapa fossilfritt stål. Bara en omställning av SSAB skulle kapa Sveriges utsläpp av växthusgaser med 10 procent.

Skogsbruket då? Där kämpar vi med näbbar och klor för att överimplementerade EU-direktiv inte ska sätta käppar i hjulen. Likaså måste vi kämpa mot EU:s klåfingrighet när det gäller att detaljreglera svenskt skogsbruk på ett sådant sätt att det blir omöjligt att driva.

Inte nog med det – dessutom har vi många inhemska krafter som lägger sin själ i att stoppa det hållbara svenska skogsbruket. Det gör de med förändringen att de ska rädda både klimat och miljö. Problemet är att de i stället gör det de kan för att förstöra för den stora kolsänka och kolinlagrande resursbank som skogen är och som vi så väl behöver. Dessutom verkar de helt ha glömt bort substitutionseffekten som ges när vi använder oss av produkter från skogen för att ersätta CO₂-intensiva material som stål

och betong. Det svenska skogsbruket måste få långsiktiga spelregler och en rättssäkerhet värd namnet.

Herr talman! Staten behöver arbeta ihop med näringslivet för att uppnå en omställning. Det gäller inte minst villkoren för tillståndsprocesser.

Vi ser nu hur ganska många stora företag lägger tiotals miljoner och många år på processer som är villkor för att man ska kunna ställa om till grönt stål eller koldioxidneutral cement för att kunna bevara vår elproduktion. Sedan visar det sig att det ändå faller på någon liten detalj i sammanhanget.

Vår miljöbalk behöver därför ses över. Förordningar och regleringsbrev behöver förändras så snart som möjligt. Miljöbalken behöver göras om så att den kan balanseras mot det övergripande klimathotet och vitala samhällsintressen. Klimatomställningens villkor och samhällets behov måste kunna ställas mot en lokal miljöpåverkan. En del i detta är också att miljölagstiftningen bör utgå från bästa tillgängliga teknik i stället för bästa möjliga teknik.

Vi kristdemokrater vill flytta miljötillståndsprövningen från länsstyrelserna till specialiserade myndigheter med expertkunskap. Det måste anges tydliga tidsramar inom prövningsprocessen för både myndigheter och domstolar. Vi anser även att berörd domstol ska vara utredningsskyldig och begära in eventuella kompletteringar som behövs till en ansökan så att vi slipper överraskningar, till exempel att det kommer för få personer på ett samrådsmöte och processen därmed faller.

En annan sak, herr talman, som vi måste ta omtag i är Århuskonventionen. Den måste implementeras på nytt och på en nivå som är i paritet med hur det faktiskt var tänkt från början och därmed begränsa vilka som kan överklaga till personer som faktiskt är direkt berörda sakägare.

I det här sammanhanget kan jag inte låta det gå obemärkt förbi att riksdagen för någon vecka sedan röstade ned ett förslag om att ta fram ett nytt tjänstemannaansvar. När det gäller våra myndigheters arbete i dessa frågor hade det verkligen varit välkommet med ett bifall till detta.

Herr talman! Jag pratade tidigare om skogen som kolsänka, men vi kan ju, som alla här känner till, lagra CO₂ på fler sätt.

Avskiljning och lagring av koldioxid är en viktig del i arbetet med att minska utsläppen och nå klimatmålen. IPCC:s kalkyler bygger på att CCS blir en gångbar lösning. Även EU-kommissionen förlitar sig i sina prognoser på CCS och bio-CCS för att EU ska bli klimatneutralt till 2050. Därför bör regeringen i samband med översynen av EU:s system för handel med utsläppsrätter verka för att systemet anpassas till användningen av CCS och bio-CCS på ett sådant sätt att det skapas ytterligare incitament för företagen att satsa på tekniken.

CCS och bio-CCS behövs förstås inte bara i EU utan också här i Sverige för att Sverige ska bli klimatneutralt till 2045 och därefter kunna åstadkomma negativa utsläpp. De bästa möjligheterna till lagring av koldioxid i närtid är utomlands och till att börja med i Norge, som vi har hört här tidigare. Där har man stora möjligheter att lagra koldioxid i gamla oljebrunnar under Nordsjöns botten. Sverige måste vara aktivt och etablera samarbeten med Norge och andra relevanta länder när det gäller CCS och bio-CCS, inklusive vad avser lagringsplatser, så att tekniken kan bli verklig.

Energimyndigheten har i en delrapportering av ett uppdrag om att lämna förslag på utformning av ett system för driftsstöd föreslagit att vi ska använda oss av omvända auktioner som stöd för bio-CCS. Kristdemokraterna stöder det system med omvända auktioner, alternativt en fast lagringspeng, för avskiljning av koldioxid som infördes i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2022. Det finns dock anledning att till 2026, då satsningen inleds, rejält överväga en omfattning som faktiskt motsvarar det Energimyndigheten föreslog vad gäller den ekonomiska satsningen.

Förutom enstaka projektstöd finns det i dag få incitament till att investera i koldioxidinfångning i Sverige. Forskning och utveckling i sådan teknik är också sparsam. Svenska biokraftverk släpper i dag ut cirka 30 megaton koldioxid årligen. Det finns således en stor potential för att dra ut koldioxid ur atmosfären.

Växande träd och andra grödor binder kol. När dessa förbränns i biokraftverk bildas koldioxid, som då fångas in och lagras. Nettoeffekten blir att koldioxid tas bort ur atmosfären. Att Sverige har en så stor andel energi från biobränslen talar för att Sverige ska prioritera teknik för infångning och lagring av koldioxid. Därigenom kan vi utnyttja vårt förnybara bränsle och samtidigt bidra till nettoupptag ur atmosfären. Sverige behöver därför en nationell plan för hur koldioxidinfångning ska ske.

Herr talman! Jag har tidigare i mitt anförande talat mig varm för den svenska skogen och det svenska skogsbruket. Svensk industri har, tillsammans med framtagningen av dess råvarutillgångar från skog, mark, mineraler och energi, en fantastisk klimatnytta och en förbisedd potential att realisera ett positivt internationellt klimatavtryck. Utvärderingen av Sveriges uppfyllelse av klimatmål behöver därför inkludera exporten av vår produktion. Det är avgörande att den svenska klimatpolitiken bidrar till att minska utsläppen globalt.

Svensk industri fyller en viktig roll genom export av produkter med relativt låga utsläpp av koldioxid som tränger undan varor producerade med högre utsläpp i andra länder. Enligt en ny studie genomförd av Svenskt Näringsliv bidrog svenska företag tack vare sin export till att minska utsläppen med 26 miljoner ton koldioxid år 2018 genom att tränga undan smutsigare produktion i andra länder. Det motsvarar ungefär hälften av Sveriges utsläpp under ett år.

För att kunna styra mot successivt ökad klimatnytta bör det vara ett mål för det svenska klimatarbetet att öka exportens klimatnytta. Men ska detta ske måste vi ge de rätta förutsättningarna, möjligheterna och resurserna, för det är på systemnivå som skiftet kommer att ske.

Jag vill yrka bifall till reservation 13.

Anf. 109 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Det finns en del att säga efter det här anförandet, men jag hade främst tänkt att tala om demokrati och allmänhetens deltagande i viktiga processer i samhället.

Jag blev lite orolig av vad Kjell-Arne Ottosson berättade. Jag vet inte om ni i Kristdemokraterna vill slopa Århuskonventionen helt och hållet eller om ni vill göra om den, men det lät som att det i alla fall finns väldigt stora problem med Århuskonventionen.

Århuskonventionen är i grunden en FN-konvention som handlar om allmänhetens deltagande i stora beslutsprocesser, inte minst för att värna miljön. Den handlar om rätten till information om till exempel stora industriprojekt. Den handlar också om rätten att få en rättslig miljöprövning om man anser att det är befogat.

Jag trodde att vi var ganska överens i den här riksdagen om att det är bra att allmänheten deltar i sådana här viktiga processer. Jag trodde också att vi alla tyckte att fler ögon ser bättre än bara två ögon, alltså att det är bra att ett stort industriellt projekt kan belysas från flera olika håll.

Jag tänker särskilt på den enorma satsningen på bio-CCS, att lagra koldioxid i berggrunden, som Kristdemokraterna vill dra igång. Det är en ganska oprövad teknik, och jag tror att det finns ett stort medborgerligt engagemang, för att inte säga ganska stor skepsis, när det gäller det. Jag säger inte att det behöver vara fel.

Men menar Kristdemokraterna att Århuskonventionen, allmänhetens deltagande i processerna, inte ska gälla för prövningen av bio-CCS? Vad vill ni egentligen göra med Århuskonventionen?

Anf. 110 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Jens Holm, för frågan!

I Århuskonventionen görs det ganska tydlig skillnad mellan berörd och direkt berörd allmänhet. Vår implementering har gjorts på ett sådant sätt att otroligt många fler har möjligheten att överklaga, just för att vi inte har begränsat det till direkt berörd allmänhet, vilket Århuskonventionen ger oss möjlighet till. När det gäller till exempel en avverkningsanmälan ser vi gång på gång att det lika säkert som amen i kyrkan kommer en överklagan från Ölands södra udde. Och när det gäller till exempel vargjakt, som vi hemma i Värmland känner väl till, kommer det per automatik en överklagan från Södermalm; det är inte direkt berörd allmänhet. Där gör Århuskonventionen skillnad, men den skillnaden tar vi inte på allvar.

Om vi ska få det här att fungera på ett bra sätt måste vi implementera Århuskonventionen på det sätt som är tänkt. Risken är annars att vi på många olika sätt sätter krokben för oss själva. Det gäller inte bara de förslag som jag tog upp och där vi ser det tydligt.

Vi har också industrier som vill ställa om och som vill klara omställningen. Om företag ska vara spelbara i dag måste de nämligen vara hållbara. Men när de söker för att få göra sin omställning kommer det i stället in en massa överklaganden. Det sätter käppar i hjulet för en omställning. Det kan inte vara meningen. Eller tycker Jens Holm att det är ett korrekt sätt att förfara?

Anf. 111 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tycker inte riktigt att Kjell-Arne Ottosson svarar på min fråga. Århuskonventionen är en så pass viktig konvention; det handlar om allmänhetens deltagande och i grunden om demokrati. Därför tycker jag att det är viktigt att vi får ett klart besked från Kristdemokraterna om vad de vill ändra med Århuskonventionen. Eller vill de ta bort Århuskonventionen helt och hållet från svensk lagstiftning?

Vi kan ta avverkningsarna av svensk skog som exempel. Jag tror att det görs ungefär 60 000 avverkningsanmälningar i Sverige. När man gör en avverkningsanmälan skickar man den till Skogsstyrelsen, och Skogsstyrel-

sen har sex veckor på sig att erinra. Ifall de inte har några invändningar är det fritt fram att hugga ned skogen. Men nu säger Kjell-Arne Ottosson att det i fråga om nästan varje avverkningsanmälan kommer kritik från Ölands södra udde och att det stoppar avverkningarna, låter det som.

Jag skulle vilja veta ungefär hur många avverkningar som egentligen stoppas med hänvisning till Århuskonventionen. Jag kan inte tänka mig att det gäller särskilt många av de ungefär 60 000 anmälningarna.

Min konkreta fråga handlade om bio-CCS, som kan bli ett väldigt stort, nytt industriellt projekt i Sverige. Jag kan hålla med om att det kanske är nödvändigt. Vi måste ta hand om alla utsläpp, och med bio-CCS kan vi få negativa utsläpp. Men vi måste gå väldigt varsamt fram och se till att ha allmänheten med oss i de här processerna. Jag tror att det vore extremt farligt att kringgå demokratin och allmänhetens möjligheter att vara med och fatta de här viktiga besluten.

Ska Århuskonventionen tillämpas på bio-CCS-projekten eller inte?

Anf. 112 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Århuskonventionen ska användas som det var tänkt. Vi vill inte på något vis slopa Århuskonventionen. Det var inte det jag sa. Men i Århuskonventionen görs tydlig skillnad mellan berörd och direkt berörd allmänhet. Det är bara att gå in och läsa. Det är alltså inga problem.

Vad gäller skepsisen mot CCS måste jag villigt erkänna att den inte har nått mig på det sätt som jag förstår att den har nått Jens Holm. Det jag noterar är en skepsis till att det ska bli någon form av vilokudde, alltså att vi inte behöver göra något utan kör på CCS i stället. Men så är det inte tänkt.

CCS ska användas fram till dess vi har en lösning, rätt och slätt för att vi inte har lösningen fullt ut nu. Men vi ser att CCS är en del i det hela. Därför ska vi såklart använda oss av det nu, fram till att vi har en lösning. CCS är inte lösningen i sig. Det är ett medel för att nå målet om nettonoll, och så småningom ska det självfallet användas för att få negativa utsläpp.

Vad människor annars är skeptiska till, vilket Jens Holm lyfter fram här, vet jag faktiskt inte. Tyvärr har Jens Holm inte någon talartid kvar, och därför kan jag inte få svar på det.

I övrigt får allmänheten självfallet vara engagerad i de här frågorna. Allmänheten ska vara engagerad. Det är en sak. Men här handlar det om till exempel företag som ska ställa om, om skog som ska avverkas och så vidare. Det är något som någon annan äger. Det är inte, även om Jens Holm skulle önska det, något som staten äger, utan det är andra personer som har äganderätten. Då är det de som är runt det området som ska bestämma, inte de som bor 100 eller 200 mil därifrån. De ingår inte i direkt berörd allmänhet.

Anf. 113 HELENA GELLERMAN (L):

Herr talman! Jag står bakom alla mina reservationer, men jag yrkar bifall endast till Liberalernas reservation nummer 37 om infångning och lagring av koldioxid.

Herr talman! Vår liberala klimatpolitik utgår från fem viktiga principer. Den första är att Liberalerna står för att förorenaren ska betala. Den är viktig. Alla verksamheter ska betala för sina klimatkostnader. Med våra styrmedel fokuserar vi på utsläppen. När andra partier till exempel vill

minska antalet flygresor vill vi utveckla ett fossilfritt flyg och premiera elflyg och fossilfria bränslen.

Den andra principen gäller att en klimatomställning bara är möjlig i en växande ekonomi. All omställning kostar mycket pengar, åtminstone initialt. Därför är ekonomisk tillväxt nödvändig för att klara den kostnaden. Vi ser nu att det är länder med sämre ekonomi som ligger efter i klimatomställningen.

Det har en nära koppling till den tredje principen som gäller att handel, teknikutveckling och entreprenörskap är förutsättningar för att klimatarbetet ska lyckas. Vi liberaler är teknikostrimister. Vi tror att klimatmålen är nåbara om vi frigör innovationskraften och entreprenörerna. Kunde man 1969 sätta en man på månen ska väl vi 2022, mer än 50 år senare, kunna hitta lösningar på klimatkrisen med tanke på den teknikutveckling som har varit. Den största påverkan på sikt är exporten av svenska produkter som är producerade med liten klimatpåverkan. Den ger tillväxt hos oss och sänker samtidigt utsläppen globalt.

Den fjärde principen gäller att Liberalerna vill utveckla det internationella samarbetet. Klimatutsläppen är gränslösa. Sverige behöver därför arbeta på global nivå, främst genom EU. EU är världens största och viktigaste miljöorganisation.

Vi behöver driva på för tuffare klimatkrav i EU, inte minst för färre och dyrare handelsrätter för utsläpp inom EU ETS och att fler verksamheter knyts till det systemet. Vi ska använda EU som hävstång för att driva på det globala klimatarbetet.

Den femte och sista principen är att vi anser att det är förändringar av hela systemen som är viktigast för klimatomställningen, där det individuella beslutet påverkar. Vi fokuserar alltså inte på individbeteendet. Det är framför allt system som måste förändras, vilket är starkt kopplat till företag. Som exempel kan vi se på övergången från fossildriva fordon till laddbara fordon. Det måste finnas laddbara fordon, laddinfrastruktur och en stabil elförsörjning till rimliga priser innan individen väljer ett laddbart fordon.

Med dessa fem principer som guide är det ganska lätt att ta ställning i olika frågor, så att vi når våra klimatmål.

Herr talman! Den viktigaste förutsättningen för klimatomställningen är en leveranssäker elförsörjning. Regeringen har genom sin förtida nedläggning av ett antal kärnkraftverk försatt Sverige i en situation som direkt motarbetar klimatomställningen. Det äventyrar leveranssäkerheten av elenergi och försätter därmed företag och många tusentals jobb i fara – företag som inte kan expandera och företag som inte ens vågar etablera sig och skapa nya jobb.

I dag har vi vatten-, vind- och solkraft tillsammans med kärnkraft. Vi behöver dubblera vår elproduktion till 2040. Det innebär att 2040 står vattenkraften för bara 25 procent av vår elproduktion. Om man som regeringen tänker att all kraft ska vara förnybar 2040, var ska då övriga 75 procent av elproduktionen komma ifrån när det är mörkt och vindstilla? Det finns ingen lagringskapacitet för att klara det. Det säger sig självt att den ekvationen inte går ihop utan kärnkraft.

Ska vi ha en stabil elförsörjning och klara klimatomställningen genom att göra oss oberoende av fossil energi behövs kärnkraften, inte minst med tanke på den ökande politiska osäkerheten i vårt närområde. För att åstad-

komma det krävs en ny liberal, borgerlig regering efter valet i höst, då den nuvarande regeringen motverkar den här utvecklingen.

Herr talman! Den liberala klimatpolitiken fokuserar på fem områden.

Det första är att eliminera utsläppen av fossil koldioxid. Att mentalt vara inställd på att få bort alla utsläpp i stället för att prata om att minska utsläppen ger ett annat tidsperspektiv. Alla verksamheter måste agera nu.

Transporterna har ett klimatmål att 70 procent av utsläppen ska vara borta 2030 relativt 2010. Vägtransporterna står för över 90 procent av utsläppen, och här är elektrifieringen svaret. Liberalerna har stått bakom bonus-malus-systemet, men nu är det dags att börja fasta ut bonusdelen. Det som framför allt hindrar elektrifieringen är laddinfrastrukturen vid bostaden och arbetet, och här satsade Liberalerna mest av alla i årets budget.

EU ETS-systemet är viktigt som styrmedel mot klimatmålen, och vi vill att sjöfarten ska ingå i systemet, precis som flyget redan gör. Vi vill också att avfallsförbränningen ska ingå i EU ETS-systemet. Industrins processer måste också göras fossilfria, vilket kommer att kräva stora mängder el.

Det andra området är minskning av utsläppen av metan och lustgas. Vi vill därför bland annat driva på biogasproduktion baserad på bland annat gödsel från boskap, som annars skulle ge metanutsläpp. Det finns också intressant forskning på nya foder för kor som minskar deras metanutsläpp.

Det tredje området handlar om att Liberalerna vill bygga upp kapacitet för negativa utsläpp av koldioxid, och här pekar vi ut vår specifika reservation. Genom att fånga in den koldioxid som bildas vid förbränning av biomassa kan vi åstadkomma negativa utsläpp. Potentialen är stor i Sverige, då det finns ett stort antal punktkällor av biogen koldioxid där det skulle vara effektivt att fånga in gasen.

Liberalerna vill därför att Sverige har som mål och utnyttjar möjligheten att årligen fånga in och permanent lagra 10 miljoner ton koldioxid till 2030, vilket är lika mycket som personbilstrafiken släpper ut i dag. Det finns alltså en enorm potential. Vi vill också se ett mål på 20 miljoner ton till 2035. Vi tror att det är möjligt.

Kommersiella lager för koldioxid är på gång i Norge, Nederländerna och Storbritannien. Sverige måste etablera samarbete med relevanta länder när det gäller bio-CCS, inklusive lagringsplatser, så att tekniken kan bli verklighet.

Vi vill också skapa en marknad så att verksamheter som har svårare att ställa om kan köpa andelar i koldioxidinfångning under omställningen.

Det fjärde området gäller minskning av naturlig avgång och ökat naturligt upptag av klimatgaser genom klok markanvändning. Det är rationellt att genomföra omfattande nettoupptag av koldioxid i Sverige för att klara EU:s mål. Målet för Sveriges del är dock så pass ambitiöst att det kommer att krävas en omfattande infångning av biogen koldioxid genom bio-CCS för att det ska nås. Det kommer att kräva medfinansiering över EU:s budget, och medel från EU ETS bör avsättas för detta. Vi vill också fasa ut torvbrytningen och återväta torvmarken för att minska utsläppen.

Det slutliga området, nummer fem, handlar om att anpassa samhället för klimatförändringarnas konsekvenser. Vi behöver ta fram en övergripande nationell handlingsplan för den anpassning som krävs för olika framtidsscenarier för klimatet. Här bör staten i vissa fall ge stöd när kostnaderna blir för höga för en enskild region eller kommun.

Avslutningsvis, herr talman: Då regeringen på område efter område har ryckt undan mattan för klimatomställningen står det klart att om vi ska klara klimatet krävs en ny liberal, borgerlig regering i valet 2022.

Anf. 114 LORENTZ TOVATT (MP):

Herr talman! Låt mig också börja med att nämna den fruktansvärda situationen i Ukraina just nu. Det är ett olagligt och oprovocerat krig som Putin genomför, och det är hemskt på alla möjliga sätt.

Det finns en gemensam sjukdom här som både bidrar till att göda Putins krigskassa och eldar på det pågående klimatnödläget, och det är det fossila beroende som Sverige, EU och stora delar av världen befinner sig i nu. Det underlättar för Putins krigföring.

Jag reagerade när Moderaterna talade om detta i talarstolen. Det som Moderaterna talar om är korrekt när det gäller just det fossila beroendet. Men det är särskilt magstarkt eftersom Moderaterna så sent som för en vecka sedan röstade nej till ett förslag om att strypa importen till EU och Sverige, bara en timme innan Zelenskyj höll tal här i kammaren.

Det slutade egentligen inte där, utan Moderaterna har faktiskt drivit en politik som har cementerat det fossila beroende som vi just nu befinner oss i. Bland annat har man drivit på för att fossilgas ska klassas som en hållbar investering i EU. Man har varit kraftfull motståndare till det förslag som den rödgröna regeringen genomförde om att fasa ut gas och kol från det svenska värmesystemet.

Man har arbetat väldigt aktivt för att göra det billigare att köpa fossila bränslen och så vidare. Det tyckte jag var lite magstarkt. Jag var tvungen att säga det. Man kan inte bara prata om detta, utan man måste också agera.

Vi tar tillbaka frågan till Sverige och klimatpolitiken. Det är väldigt spännande och lägligt att det i dag kom en rapport från Naturvårdsverket. Den går igenom hur det går för uppfyllandet av de svenska klimatmålen.

Det är jätteintressant läsning. Det som är nytt och positivt är att Naturvårdsverket konstaterar att vi nu ligger i linje med 2030-målen och att vi är på väg att nå våra uppsatta klimatmål. Vi träffar inte riktigt 2045-målet. Men även det är inom räckhåll för oss om vi skärper politiken.

Man kan konstatera att det är väldigt tydligt att det är miljöpartistiska reformer som ligger bakom att vi nu ligger i linje med målen. Det är Miljöpartiets reduktionsplikt som kanske är det viktigaste verktyget just nu. Det är Miljöpartiets bonus malus som vi har genomfört och så vidare.

Det är den typen av åtgärder som gör att siffrorna nu pekar åt rätt håll. Då ska vi komma ihåg att 2030-målet ändå är ganska ambitiöst. Vi har verkligen fått väldigt mycket gjort när vi har kämpat de senaste sju åren för politiken.

Det finns ett väldigt stort om i rapporten. Det stora om:et är att vi kan nå målen om den här politiken får ligga fast. Det vi ser nu är att den är hotad.

Det vi ser är att parti efter parti, vartenda parti i den här kammaren förutom Miljöpartiet, nu går fram med att börja montera ned klimatpolitiken. Det är en total, en fullständig, kapitulering i klimatpolitiken vi just nu bevittnar.

Det handlar om alltifrån att det mer eller mindre inte finns ett enda parti härinne, förutom Miljöpartiet och till viss del Centerpartiet, som inte vill ta bort reduktionsplikten. Det handlar om att göra det billigare att släppa

ut genom att sänka skatten på fossila drivmedel. Det handlar om jordbrukets klimatpåverkan som nu plötsligt ska pausas och så vidare. Allt sätts på paus just nu. Klimatpolitiken och klimatet är det som får stå tillbaka.

Det man egentligen ska göra i stället är naturligtvis att öka takten i klimatomställningen. Även om vi ligger i linje med 2030-målet just nu får det andra effekter. Det är bland annat att vi har ett väldigt stort behov av biobränsle. Klimatpolitiken måste hela tiden uppdateras, och takten måste öka.

När det gäller det som ligger bortom just transportmålet till 2030 finns det väldigt mycket kvar att göra. Inte minst måste vi få igång takten så att vi kan nå målet 2045.

Om vi börjar på övergripande nivå är det just målen som måste uppdateras. Vi ligger inte ens i linje med målet för 2045. Men vi vet samtidigt att 2045 är alldeles för sent. Den fråga vi alla måste ställa oss är: Hur kan Sverige bidra till att världen klarar Parisavtalet?

Då är forskningen väldigt tydlig. Det är noll år 2035 som gäller. Miljöpartiet föreslår att vi ska uppdatera det svenska klimatpolitiska ramverket och tidigarelägga det svenska klimatmålet till 2035. Det är det som krävs för att vi ska ligga i linje med vårt ansvar inom Parisavtalet.

Till det måste vi börja hantera klimatpolitikens blinda fläck. Det handlar om utsläppen från vår konsumtion. Här är jag väldigt glad att Miljömålsberedningen har jobbat intensivt för att få fram ett gemensamt resultat. Nu återstår det att implementera det, få det på plats och naturligtvis vidta alla de åtgärder som krävs för att nå ett sådant mål.

Vi behöver också en koldioxidbudget för Sverige. Det innebär att det är den totala mängden ackumulerade utsläpp som spelar roll för att möta klimatnödläget. Det är inte så att vi kan ha ett mål om 15 eller 25 år där vi fortsätter att släppa ut väldigt mycket och sedan dyker på slutet. Då klarar vi inte klimatet. Hur vi når målet är nästan lika viktigt som när vi når det. Vi måste ha en koldioxidbudget som reglerar de totala utsläppen från Sverige nu och framöver.

En av de viktigaste åtgärderna för att nå våra mål är ge oss i kast med att hantera de stora utsläppen från egentligen alla fossila processer i det här landet. Då pratar jag kanske framför allt om industri. Jordbruk är naturligtvis också väldigt viktigt.

Miljöpartiet föreslår som enda parti i kammaren en total utfasning av all fossil energi i Sverige till 2030. Det är ingenting som görs i en handvändning. Det är ett otroligt ambitiöst mål. Det är dock möjligt att nå. Men det kommer att kräva att vi som samhälle gemensamt agerar.

Vi måste ha en plan för utfasning där vi ser till att myndigheter jobbar tillsammans med näringsliv och ser till att de människor som eventuellt förlorar sina jobb har möjlighet till vidareutbildning och kan ta ett nytt jobb. Det gäller att vi satsar på den nya industrier så att vi verkligen får en övergång från det gamla till det nya.

Nu hann jag inte prata om alla mina andra förslag. Men våra förslag handlar om nya klimatmål, koldioxidbudget och total utfasning av det fossila till 2030. Det är de viktiga på en övergripande nivå. Jag rundar av med att yrka bifall till reservation 27.

Anf. 115 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Det är omöjligt att ta till orda i den här kammaren utan att inledningsvis nämna några ord om kriget i Ukraina.

Vi socialdemokrater fördömer å det kraftfullaste Rysslands pågående invasion av Ukraina. Rysslands agerande är en attack på den europeiska säkerhetsordningen. Det kommer bemötas av ett enigt och robust svar, i solidaritet med Ukraina. Ryssland är ensamt ansvarigt för fasorna i Ukraina, det omänskliga lidandet i krigets spår. Vi står upp för Ukrainas rätt att leva i demokrati och fred och kräver att kriget omedelbart upphör.

Statsminister Magdalena Andersson leder den socialdemokratiska regeringen som nu agerar utifrån tre tydliga prioriteringar med anledning av Rysslands väpnade angrepp:

1. att stötta Ukraina militärt och ekonomiskt
2. att driva på för fortsatta sanktioner mot Ryssland
3. att stärka Sverige.

Herr talman! Klimatet är vår tids ödesfråga. Det tål att sägas igen. Det är inte bara utifrån att den globala temperaturen blir högre och slår hårt mot människors möjligheter att leva ett gott liv. Västvärldens beroende och användning av fossil energi spär på klimatförändringarna.

Det visar på att klimatomställning och vår gemensamma säkerhet hör ihop. På tio-i-topp-listan för de mesta oljeproducerande länderna i världen finner vi Saudiarabien, Kina och Iran. Det är länder som direkt kopplas till geopolitiska spänningar och bristande demokrati. Oljeindustrin är mycket nyckfull, och de tio största oljeproducenterna står för närmare tre fjärdedelar av världens olja.

Vi socialdemokrater är redo och villiga att ta oss an klimatutmaningen. Det finns fortfarande tid att vända utvecklingen. Genom att modernisera Sverige och ställa om till ett fossilfritt Sverige kan vi klara klimatutmaningen, samtidigt som vi ger möjligheter till nya jobb, värnar vår välfärd och stärker vår säkerhet.

Herr talman! FN:s klimatpanels rapport som publicerades i somras har fastslagit att vi står allt närmare en uppvärmning på 1,5 grader. Ambitiösa utsläppsminskningar behövs om uppvärmningen ska begränsas till under 2 grader och om det ska kunna vara möjligt att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader enligt Parisavtalet.

För ungefär ett år sedan antog det samlade EU en ny klimatlag. Den socialdemokratiska parlamentsgruppen i Europaparlamentet var i allra högsta grad var delaktig i processen. I klimatlagen fastställdes bland annat målet om att EU:s utsläpp ska reduceras med 55 procent till 2030 jämfört med 1990. Till 2050 ska utsläppen vara noll.

Den socialdemokratiska regeringen är drivande för att vässa EU:s viktigaste verktyg för att nå utsläppsmålen. Under paraplyet Fit for 55, EU:s stora åtgärds paket för att få ned utsläppen med 55 procent till 2030, ryms bland annat skärpningar av EU:s utsläppshandel, som har varit på tapeten tidigare i dag, hårdare utsläppskrav på sektorer såsom sjöfart och luftfart samt koldioxidtullar.

Herr talman! Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland och ska senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. För att nå dit krävs stora offentliga och privata investeringar i klimatsmart teknik. Därför satsar regeringen på förstärkningar av Industriklivet och Klimatklivet för att påskynda industrins klimatomställning och för att möjliggöra klimatinvesteringar på både lokal och regional nivå.

Näringslivet och industrin står för en stor del av våra utsläpp men är samtidigt en central del av lösningen för att minska vår klimatpåverkan. Den gröna och digitala omställningen är nödvändig för vår framtida konkurrenskraft och för att Sverige ska nå sina högt uppsatta miljö- och klimatmål och skapa förutsättningar för en grön återstart i hela landet.

Industrin står i dag för drygt en tredjedel av utsläppen i Sverige. Att minska utsläppen från industrin är avgörande för att nå klimatmålen. Samtidigt är industrin en central del för att minska utsläppen genom att ta fram nya lösningar och innovationer. För att främja just denna utveckling har regeringen förstärkt Industriklivet med 217 miljoner under 2022 till totalt 909 miljoner kronor.

Det här, herr talman, är klassisk socialdemokratisk jobb- och tillväxtpolitik! Genom att staten samverkar och stöder omställning, innovationer och teknikutveckling skapas fler jobb och välfärden säkras, men utsläppen minskar också.

Herr talman! Reduktionsplikten är ett av de viktigaste styrmedel vi har för att minska utsläppen av växthusgaser och för att nå Sveriges miljö- och klimatmål. Den är också ett av våra viktigaste säkerhetspolitiska verktyg för att minska Sveriges beroende av rysk olja, som i dag finansierar den olagliga invasionen av Ukraina. Situationen i Ukraina aktualiserar Sveriges beroende av rysk olja och gas, som i dag finansierar det ryska krigsmaskineriet och president Putins aggressiva strategi. Ryssland har under många år varit det enskilt största exportlandet av råolja till Sverige.

Reduktionsplikten ger en viktig signal om behovet av klimatsmarta drivmedel och en ökad grad av självförsörjning av drivmedel. Men den pekas felaktigt ut i den allmänna debatten som grundorsaken till de stegrande drivmedelspriserna. Det är felaktigt. Prisuppgången på drivmedel beror främst på Sveriges beroende av rysk gas och olja och på president Putins användning av gasen som ett geopolitiskt verktyg mot det fria Europa.

Precis som Europa behöver frigöra sig från beroendet av rysk gas måste även Sverige minska vårt oljeberoende. De uppskruvade naturgaspriserna ger nu höga priser på elmarknader som är sammanflätade med vår. Det borde väcka eftertanke även kring vårt återstående fossilberoende, kring vår försörjningsförmåga när det gäller drivmedel och kring hur vi står rustade i händelse av kris och krig.

Med reduktionsplikten ska bränslebolagen fortlöpande blanda i alltmer biobränsle i det fossila drivmedlet. Det är ett av flera verktyg i regeringens klimatarbete. När riksdagen senast fastställde reduktionsplikten, i somras, var det i bred enighet. Sverige har väldigt goda förutsättningar att producera biobränsle. Reduktionsplikten ger en tydlig signal om en stabil och ökande efterfrågan på klimatsmarta drivmedel samt förutsättningar för industrin att investera i högre kapacitet.

Vi socialdemokrater värnar stabilitet och långsiktiga spelregler. Inget enskilt teknikspår kommer att kunna ersätta fossila drivmedel. Det krävs en palett av samverkande klimatåtgärder som elektrifiering, effektivisering, biodrivmedel, smartare transportsystem och minskat transportbehov. Detta minskar utsläppen och skapar samtidigt fler gröna jobb i Sverige.

Reduktionsplikten har en positiv effekt på den svenska självförsörjningsgraden av drivmedel och leder till en ökad försörjningstrygghet i kris och krig. Den innebär en trygg och rättvis omställning som hela landet kan vara med på, men framför allt innebär den ett minskat beroende av rysk olja, som finansierar och driver på invasionen av Ukraina.

Herr talman! I likhet med en del av mina kollegor drar jag över min talartid, men jag lovar att jag ganska snart är klar.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har fullt fokus på att klimatomställningen ska gå snabbare, att fler ska komma i arbete, att välfärden ska stärkas och att Sverige ska vara ett tryggt land för alla.

Det kommer an på oss att minska klimatutsläppen och främja omställningen till ett fossilfritt välfärdssamhälle. Alla relevanta politikområden måste integreras med klimatfrågan och ta hänsyn till de skilda förutsättningar som råder för människor och företag i olika delar av vårt land.

Det innebär också ett minskat beroende av fossil energi och subventioner av oljeproducerande auktoritära regimer som skapar geopolitisk instabilitet i vår nära omvärld. Ett Sverige som är fossilfritt försvårar också finansieringen av den ryska invasionen av Ukraina.

Regeringen och den socialdemokratiska Europaparlamentsgruppen är drivande i EU för att få också andra medlemsstater att öka takten i den egna klimatomställningen. Vi socialdemokrater tror på en aktiv klimatpolitik för framtidens gröna jobb, för omställning, för en trygg välfärd och för en ökad säkerhet.

I ett fossilfritt välfärdsland ska alla, oavsett vilka vi är eller var vi bor, kunna leva, verka, utvecklas och förverkliga våra drömmar. Det är den socialdemokratiska visionen om det gröna folkhemmet och den rättvisa omställningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 116 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Herr talman! Tack, Hanna Westerén, för anförandet! Vi delar målbilden; den saken är säker.

Men sanningen är också att det har varit åtta förlorade år för klimatet med den här regeringen. Klimatpolitiska rådet har år efter år kritiserat regeringens brister. Förra året pekade man ut problemet med elförsörjningen, med tillstånden och med bristen på biobränslen. Det är tre kritiska systemfrågor.

I år kritiserade Klimatpolitiska rådet egentligen samma sak men också bristande styrning och ledarskap, att staten och myndigheter inte jobbar åt samma håll och att man ägnar sig för mycket åt små frågor men missar systemfrågorna. Det är svidande kritik från regeringens eget expertorgan år efter år, och vi ser resultatet: Utsläppen minskar för långsamt.

Jag vill därför fråga Hanna Westerén om ni på något vis tar till er av kritiken från Klimatpolitiska rådet. Och hur kunde det gå så här långt? Hur kan regeringen ha missat alla dessa systemfrågor, som är så viktiga för att vi ska lyckas?

Det gäller inte minst energifrågan. Hanna Westerén pratade mycket om den bedrövliga situation som just nu råder runt omkring oss i Europa och om kriget i Ukraina. Situationen har också blottlagt utmaningen med vårt beroende av rysk gas och olja. Vi ser att många länder nu omvärderar sin energipolitik och ångrar att man lade ned kärnkraftsreaktorer.

Jag är den första att säga att vi behöver både vattenkraft, vindkraft och kärnkraft för att lyckas med omställningen. Men hittills har vi inte fått samma svar från Socialdemokraterna. Man vidhåller att man vill följa det tyska exemplet, det vill säga att lägga ned kärnkraft, vilket i slutändan har inneburit ett ökat beroende av Ryssland.

Vad drar Socialdemokraterna för slutsats av Klimatpolitiska rådets återkommande kritik? Och är man beredd att ompröva sin inställning i energifrågan?

Anf. 117 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Jessica Rosencrantz för frågorna. Det var ganska många frågor, och två minuter är kort tid.

Bara som en kort anekdot: Inför den här debatten hade jag en förhoppning, och kanske nästan en liten aftonbön innan jag gick och lade mig i går, om att vi skulle kunna prata om fler saker än kärnkraft. Nu kom kärnkraften upp ändå. Jag ska strax nämna den.

Inledningsvis: Lyssnar regeringen på sina expertmyndigheter? Svaret på den frågan är otvetydigt ja. Självklart tar regeringen till sig av synpunkter och eventuell kritik från expertmyndigheterna. Vi har stadigt och konsekvent under sju års tid vässat klimatpolitiken.

När det gäller kärnkraften kan jag bara konstatera att det är fullt möjligt att bygga kärnkraft i dag. Intresset är dock ganska svalt. Om nu någon ska bygga kärnkraft, kanske uppmuntrad att göra det av exempelvis Moderaterna, blir mina frågor: Vem ska betala notan för den kärnkraften? Hur länge ska vi behöva vänta? Och vad ska vi göra under tiden?

När det sedan gäller att regeringens klimatpolitik inte skulle fungera är mitt svar att den visst fungerar. Det är ingenting som bara jag påstår, utan även den rapport som Lorentz Tovatt tidigare nämnde, till exempel, konstaterar faktiskt det. Anna-Karin Nyström, chef för klimatmålsenheten på Naturvårdsverket, en annan av regeringens myndigheter, konstaterar i samband med ett rapportsläpp från Energimyndigheten, Naturvårdsverket och Trafikverket att det är mycket positivt att Sverige nu ser ut att klara de svenska mål vi har närmast framför oss, tack vare viktiga beslut och steg inom både transporterna och industrin. Det är åtminstone för mig och för Socialdemokraterna ett kvitto på att politiken och näringslivet faktiskt är på rätt spår.

Anf. 118 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Hanna Westerén!

Man kan alltid plocka citat ur olika rapporter för att bekräfta sin egen verklighetsbild. Vi har ju hört flera år i rad från bland annat Naturvårdsverket och Klimatpolitiska rådet att utsläppen minskar för långsamt för att

vi ska kunna nå våra klimatmål. Det är en klen tröst att man kan nå ett delmål på vägen om man missar helheten.

Jag vidhåller min fråga vad gäller Klimatpolitiska rådets kritik. Det verkar inte som att man har tagit de här frågorna på allvar. När vi tog beslut om reduktionsplikten i denna kammare pekade Moderaterna på hur viktigt det var att få igång bibränsleproduktionen. Vi hade ett grönt bränslestöd på 1 miljard i vår moderata budget. Det var ingenting som Socialdemokraterna var villiga att satsa pengar på. Energimyndigheten har nu föreslagit samma stöd, men det är ingenting som regeringen har lagt fram. Effekten har blivit att bland annat bibränslet har drivit upp priserna för svenska bilister.

Tillståndsprocesserna har vi också länge sagt att vi behöver göra någonting åt. Det var vi som behövde sträcka ut handen till Socialdemokraterna efter regeringsombildningen senast och föreslå just samtal om tillståndsprocesser.

Jag noterar när det gäller energifrågan att det inte verkar som om Miljöpartiets utträde ur regeringen gjorde någon skillnad över huvud taget för regeringens energipolitik. Jag kan inte tolka Hanna Westerén på annat sätt än att man fortsatt kvarstår vid dagens stoppdatum för kärnkraften.

Jag kan garantera Hanna Westerén att Moderaterna kommer att fortsätta prata kärnkraft ända in i valrörelsen. När vi ser den energikris vi har i dag, när pensionärer sover med dubbla täcken för att de inte har råd med elräkningen och när svenska företag inte kan ställa om på grund av bristen på ren el är energifrågan kanske den absolut viktigaste klimatfrågan i det här valet.

Men det var ju bra att väljarna fick svar, om jag uppfattade Hanna Westerén rätt: ingen omprövning vad gäller kärnkraft. År 2040 ska vi alltså bara ha väderberoende och förnybara energislag i elsystemet. Det tror jag vore ett misstag. Jag tycker att vi borde ha alla fossilfria energislag.

Anf. 119 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! När man lyssnar till Jessica Rosencrantz får man lätt uppfattningen att regeringen skulle ha sagt att vi är färdiga. Det är vi inte på något sätt. Vi befinner oss mitt i en brinnande klimatutmaning. Vi gör mycket i dag, men självklart måste vi göra mycket mer. Jag tycker också att jag anar i både Jessica Rosencrantz anförande och hennes frågor att det finns en gemensam medvetenhet om att vi ska göra ännu mer. Det kommer an på oss, som jag sa i mitt anförande.

När det gäller reduktionsplikten vill jag nämna den särskilt. Jag kan bara beklaga att stödet för reduktionsplikten ser ut att erodera i den här kammaren. Jag tror att det är oerhört olyckligt att vi frånhänder oss ett av de viktigaste verktygen för att klara klimatutmaningen.

I fråga om kärnkraften vill jag kanske förtydliga, om det på något sätt har undgått någon, att vi socialdemokrater menar att kärnkraften kommer att vara en del av den svenska energimixen under lång tid. Men om vi ser till var investeringsviljan finns i Sverige i dag, vilka energislag man faktiskt är intresserad av att investera i, kan vi konstatera att det inte är i kärnkraft. Framför allt finns det ett stort intresse för att investera i vind.

Vad ska vi göra mer? Det finns massor vi ska göra, och som vi måste göra, för att klara klimatutmaningen och få ned utsläppen. Vi ska elektrifiera mer. Vi ska bygga Sverige mycket starkare genom att få bort vårt

fossilberoende. Vi ska givetvis också kompetenshöja den svenska befolkningen så att människor kan ta de gröna jobb som växer fram. Annars kommer vi att tappa den ledartröja vi faktiskt har i dag.

Laddinfrastruktur, havsbaserad vindkraft, klimatkompetenslyft – åtgärderna är många. Men självklart är vi inte på något sätt färdiga. Snarare ökar vi takten dag för dag.

Anf. 120 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Det kunde ha varit värt att begära replik bara för att få höra lite mer klingande gotländska, men det var inte därför jag gjorde det den här gången. Jag ska också glädja Hanna Westerén med att det inte heller var för att prata om kärnkraft. Något bönhörd blev hon alltså i alla fall.

Jag tycker mig notera en viss justering i politiken jämfört med när vi stod här för ett år sedan. Nu pratar företrädaren för regeringspartiet alltmer om en omställning på systemnivå. Det är nya lösningar. Det är innovationer. Jag tycker mig höra en helt annan retorik än vad jag hört från den tidigare regeringen.

Är det manne så att Socialdemokraterna lösgör sig alltmer från sin tidigare regeringspartner? Det låter i alla fall så i mina öron.

I mitt anförande pratade jag ganska länge om tillståndsprocesser. Vi noterar att tillståndsprocesser tar otroligt lång tid och kostar väldigt mycket pengar. Ändå, trots all tid, all kraft och alla pengar som man lägger ned, är det en del företags tillståndsansökningar som faller – ibland på saker som i det stora hela ser ut att vara petitesser, om vi ska vara ärliga.

Vad tänker regeringen göra för att underlätta för dessa företag som vill ställa om? En anledning till att de söker de här nya tillstånden är ju att de vill bli ännu mer hållbara. Men då sätter staten käppar i hjulen. Lagstiftningen kommer i vägen för företag som vill ställa om.

Frågan till Hanna Westerén är: Vad gör Socialdemokraterna och regeringen för att vi ska få tillståndsprocesser som är mer moderna och som faktiskt fungerar i dag?

Anf. 121 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för möjligheten att prata om någonting annat än kärnkraft, även om den är fortsatt viktig i Sverige!

Jag är den första, eller en av många, att skriva under på att det är oerhört prioriterat att komma till rätta med tillståndsprocesserna. Regeringen har under lång tid verkligen jobbat hårt med denna fråga för att se till att det ska bli kortare och mer effektiva tillståndsprocesser. Vi kan bara dra oss till minnes de besked som kommit på senare tid kring vindkraften: att det ska finnas en större förutsägbarhet för alla parter just vad gäller tillståndsprocesserna för vindkraft. Det är väl två tydliga exempel på att frågan är väldigt prioriterad.

Sedan ges det ytterligare möjligheter i och med havsplanerna, som statsrådet Strandhäll presenterade för en tid sedan. Där är också tanken att det ska vara både smidigt och förutsägbart för alla parter.

Jag kan i sammanhanget inte låta bli att nämna en tillståndsprocess som tack och lov har kommit något längre på senare tid, nämligen frågan om Kallak. Jag hoppas verkligen att vi framöver ska kunna ha ytterligare håll-

bar gruvbrytning i Sverige. Det ser jag som ett viktigt steg framåt mot en mer hållbar gemensam framtid.

Anf. 122 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag kan ge Hanna Westerén ett tips. Hennes, vad blir det nu, före före före detta partiledare Göran Persson har själv sagt att det är en sak som han gjorde under sin tid som han skulle vilja ändra på, och det är just miljöbalken. Den är skriven på ett sådan sätt att den är jättesvår att förhålla sig till, och man får jättelånga domstolsprocesser som är väldigt osäkra. Det kanske kan vara värt att outsourca den uppgiften till Göran Persson.

Jag noterade även ett tidigare replikskifte här om reduktionsplikten. I går anordnade min kollega Magnus Oscarsson Mjölakens dag här i riksdagen. I förstakammarsalen närvarade runt 80 bönder, och ungefär lika många var med på länk. Det var en förtvivlan i den salen som verkligen gick att ta på. Frågan de ställer sig är: Ska vi lägga ned nu eller om en månad?

Det här går inte längre. Det är jättehöga elpriser, jättehöga bränslepriser och jättehöga priser på insatsvaror. Detta leder till en enormt stor osäkerhet. Reduktionsplikten är ett bra sätt att nå våra mål, men just nu, när läget är som det är, ser vi att det inte går att ha det så. Vi måste hjälpa våra lantbrukare, våra svenska åkerier och våra landsbygdsbor för att vi i morgon ska ha kvar svenska bönder och svenska åkerier och för att folk ska kunna bo på landsbygden.

Därför vill vi justera reduktionsplikten. Vi vill inte slakta den, vilket man gärna vill få det att låta som.

På vilket sätt vill Socialdemokraterna agera för att hjälpa våra svenska lantbrukare, våra svenska åkerier och våra svenska landsbygdsbor om reduktionsplikten inte är en del av lösningen?

Anf. 123 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Vi har nu hamnat i en situation där det har kommit ett besked som jag antar att Kjell-Arne Ottosson och den som vill erodera stödet för reduktionsplikten applåderar, och det är att vi faktiskt pausar reduktionsplikten. Men jag vidhåller att jag tror att vi måste stå upp för reduktionsplikten. Jag tror att reduktionsplikten fortsatt kommer att vara viktig för Sverige för att vi ställer om med hjälp av den och för att vi också kan ställa om vårt svenska jordbruk och ta det in i framtiden med hjälp av biobränslen och fortsatta satsningar på livsmedelsstrategin.

Det är inte heller så att det på något sätt skulle ha undgått regeringen att lantbruket går igenom en oerhört hård och prövande tid. Det finns därför också stödpaket som redan är beslutade. Mig veterligen diskuteras ytterligare ett stödpaket till just lantbruket i finansutskottet i nuläget. Lantbruket är alltså inte på något sätt lämnat därhän, utan det är en hög prioritet för regeringen av många anledningar, inte minst för att stärka Sverige på vägen in i framtiden.

Jag vill avsluta med att tacka för tipset som handlade att vi som beslutande församling skulle ändra i miljöbalken. Jag har hört det förslaget ganska många gånger, och jag är fortsatt skeptisk till att det är där vi ska sätta in stöten. Jag vet att Kjell-Arne Ottosson precis som jag vet att lagstiftning tar väldigt lång tid, och de frågor vi diskuterar i nuläget kräver

ofta betydligt snabbare lösningar än att gå in och reformera en så omfattande lagstiftning. Jag tror alltså att vi ska leta någon annanstans till att börja med.

Prot. 2021/22:91

31 mars

Klimatpolitik

Anf. 124 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Hanna Westerén lade ut texten en del om reduktionsplikten. Det uppskattar vi sverigedemokrater, för vi tycker att det är en viktig fråga att belysa här i riksdagen. Men jag blir inte riktigt klok på allting som fördes fram. Uppfattade jag det korrekt att Hanna Westerén menar att de höga priserna på diesel i Sverige inte har en tydlig koppling till reduktionsplikten? I så fall undrar jag: Varför har vi en prisskillnad på ungefär 4 kronor på dieseln mellan Sverige och Danmark när Danmark har högre skatt på sin diesel?

Det är ganska uppenbart att Socialdemokraterna kraftigt har missbedömt effekterna av reduktionsplikten från början. Preiseffekten har blivit mycket större än vad regeringen trodde. Vi har förmodligen en priseffekt i dag på minst 4 kronor, och troligen är det lite till. Det här kommer att öka varje gång man justerar upp reduktionsplikten.

Nu har regeringen lovat att man tillfälligt ska frysa reduktionsplikten på en väldigt hög nivå, men Hanna Westerén är tydlig med att det ska vara tydliga spelregler för marknaden och att det är Mohammed al-Amoudi, mångmiljardären som äger Preem, som ska ha tydliga spelregler medan spelreglerna för svenska lantbrukare, svenskar på landsbygden och andra människor som är beroende av transporter, vilket de facto är vi allihop, också behöver tydliga spelregler – och de innebär dyrare och dyrare bränsle.

Vad det handlar om är i grunden konkurrenskraft. Vi som nation kan inte fungera om det ska vara så extremt mycket dyrare med transporter i det här landet jämfört med andra länder. Jag förstår inte hur vi ska kunna fungera som nation om vi får dyrare och dyrare sossepriser på diesel vartenda år framöver.

Anf. 125 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag får nästan börja i samma ände och faktiskt vara lite frågande till vad Martin Kinnunen faktiskt menar. Jag undrar om det har undgått ledamoten att det pågår ett krig i vår omedelbara närhet och att krig faktiskt har konsekvenser för bränslepriser, livsmedelspriser och så vidare.

Jag är av den bestämda uppfattningen att vi kan stärka Sverige, vilket borde vara en prioritet för alla partier i Sveriges riksdag, genom att bygga bort vårt fossilberoende. Reduktionsplikten har pausats på årets nivåer, men jag menar att reduktionsplikten steg för steg tar oss närmare ett fossiloberoende och gör Sverige starkare.

Jag vill också påminna ledamoten om att vi har ett förnybarhetsdirektiv där vi har förbundit oss till att ha minst 14 procent från förnybara källor. Det är någonting som förpliktar. Pausar eller sänker man reduktionsnivåerna blir bördan större på sikt. Frågan är alltså när man vill ta det och hur man vill ta det.

Jag menar att långsiktigt hållbara spelregler är tillämpligt för oss alla. Jag tror att det är någonting som de flesta av oss uppskattar att få. Jag menar också att reduktionsplikten faktiskt har en positiv inverkan på för-

sörjningstryggheten. Jag tror att den är av vikt för Sverige givet det läge vi befinner oss i nu men också för att bygga gemensam säkerhet över tid.

Jag tror att vi måste hitta ett rimligare sätt att prata om resiliensen i vårt samhälle och vad vi ska ha för gemensam försörjningstrygghet, för jag tror inte att det är hållbart att erodera stödet för en så pass viktig klimatåtgärd på det här sättet.

Anf. 126 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Hanna Westerén tar upp kriget, och det är tacksamt för Socialdemokraterna att kunna skylla ifrån sig. Man kallar det Putinpriser när det de facto handlar om sossepriser.

Att priserna på olja stiger är korrekt. Det är en trend som vi har sett det senaste året, och vi kommer att se stora variationer. Men det behöver inte vara ett så extremt allvarligt problem. Det allvarliga problemet uppstår när det blir väldigt mycket dyrare i Sverige än i andra länder. Oljan stiger, och det påverkar alla länder, men när vi lägger på de här extra kostnaderna i form av sossepriser skadas vår konkurrenskraft allvarligt.

Den som gynnas av reduktionsplikten är Mohammed al-Amoudi på Preem. Det är inte de svenska bönderna eller alla de svenskar som är beroende av att hitta produkter att handla i affären. Varenda produkt som vi ser i Icabutiken eller någon annan matbutik har i något led transporterats dit med hjälp av diesel, men när vi får väldigt mycket dyrare transporter i det här landet höjer det priset på i princip allt som vi behöver för att överleva. Det skadar vår konkurrenskraft extremt mycket, men framför allt drabbar det konkurrenskraften för åkerinäringen och bönderna, för Sverige är ett stort och glesbefolkat land där transportererna är otroligt viktiga.

Hanna Westerén tog upp förnybarhetsdirektivet, och det är ju korrekt att det finns ett krav där att 2030 ha uppnått en viss mängd biodrivmedel i bränslet. Men det hade vi ju uppnått redan innan reduktionsplikten infördes, och om vi sänker reduktionsfaktorn kraftigt kommer vi att nå det i alla fall. I dag vill EU-kommissionen att vi ska minska vår inblandning. Det är det som de vädjar till länderna om att göra i det här läget.

Anf. 127 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Min slutreplik kommer nog att bli ganska kort. Det känns väldigt intressant att bli beskylld för att skylla ifrån sig när man nämner ett krig som pågår i Sveriges omedelbara närhet. Det är faktiskt exceptionellt. Kriget i Ukraina påverkar mig veterligen priser på väldigt mycket i långt fler ekonomier än den svenska. Det är ett faktum. Det gäller drivmedel, livsmedel och förmodligen en rad andra insatsvaror över tid.

Dessvärre kommer vi inte riktigt att få veta hur Sverigedemokraterna ämnar öka den svenska försörjningstryggheten när det gäller till exempel biodrivmedel, eftersom man konsekvent underlåter att svara på frågan. Man riktar in sig på priset vid pump och pratar inte om de mer långtgående konsekvenserna för vårt samhälle. Man pratar inte heller om det verktyg som reduktionsplikten de facto är för att sänka de svenska utsläppen och på allvar ställa om Sverige. Det tycker jag är djupt beklagligt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 april.)

§ 13 Mänskliga rättigheter ur ett tematiskt perspektiv

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU7

Mänskliga rättigheter ur ett tematiskt perspektiv
föredrogs.

Anf. 128 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! När jag satte mig för att skriva detta anförande hade jag precis landat på Landvetters flygplats efter en resa till FN i New York. Resan i sig hade fokus på kvinnokommissionen, och jag fick möjlighet att lära mig om FN-systemet på ett väldigt handfast sätt. Ukraina blev alldeles självklart en naturlig del i alla möten vi deltog i, men gång på gång fick vi också höra om de ”bortglömda” konflikterna och om hur det pågår en ständigt dragkamp om de mänskliga rättigheterna i FN-arbetet.

Med resan färskt i minnet och ett Word-dokument framför mig bestämde jag mig för att sätta mig ned och mer noggrant läsa FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Det är ett väldigt fint och imponerande dokument som varit vägledande för världen sedan tiden efter andra världskriget. FN:s generalförsamling antog den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna den 10 december 1948. Det fanns då en väldigt stark vilja att på internationell nivå skapa en gemensam överenskommelse om universella och odelbara rättigheter, så att liknande övergrepp aldrig skulle ske igen.

I dag beskrivs det som att det sker en dragkamp mellan länder som vill och länder som inte vill satsa på mänskliga rättigheter. De mänskliga rättigheterna är utsatta i FN-arbetet – det är ett citat jag tog med mig från resan och någonting jag tror att vi behöver bli mer medvetna om. Det multilaterala systemet är otroligt viktigt, och det är tydligt att det behövs reformer.

I dag debatterar vi mänskliga rättigheter ur ett tematiskt perspektiv här i Sveriges riksdag. Det är en debatt som är nödvändigt återkommande i denna kammare men som det råder bred samsyn om här hemma, vilket gör mig glad och otroligt stolt. Sverige är en fanbärare för mänskliga rättigheter i världen, och det finns många länder som ser upp till Sverige på just det här området. Sverige håller mänskliga rättigheter högt, och den breda samsynen ger oss tyngd i internationella sammanhang.

Men brott mot mänskligheten är svåra att bevisa, och det är sällan som straff utdöms. Moderaterna anser därför att Sverige i sina internationella relationer ska verka för att länder och individer som utsätter sin befolkning för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsbrott ställs till svars för sina handlingar. Den tyngd som Sverige har i frågorna bör på ett tydligt sätt genomsyra våra internationella relationer.

Vi har nu under en tid sett en ökande polarisering i fundamentala MR-frågor, och det inte bara bland FN:s medlemsländer utan även här hemma i EU. Efter Rysslands invasion av Ukraina och diktatorn Putins flagranta brott mot folkrätten har vi sett en helt ny enighet. Världen och Europa har kommit samman för att möta hotet och med en stark röst säga nej. Låt oss inte glömma, och låt oss bära vidare denna enighet även i andra frågor, i andra konflikter och runt andra mötesbord!

Prot. 2021/22:91

31 mars

-----

*Mänskliga rättigheter
ur ett tematiskt
perspektiv*

Moderaterna anser att Sverige aktivt bör arbeta för att begränsa och stoppa människorättskränkningar och använda sig av de internationella organisationer där Sverige är medlem men också verka för att de allvarligaste brotten mot mänskligheten faktiskt förs fram för avgörande i Internationella brottmålsdomstolen. Vi anser även att sanktioner mot människorättsbrott, så kallade Magnitskijsanktioner, bör utvidgas till att även omfatta korruption.

Herr talman! Jag vill därför yrka bifall till Moderaternas reservation 5.

Mänskliga rättigheter slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria med lika värde och samma rättigheter. Grundprincipen för mänskliga rättigheter är att makten aldrig får bli godtycklig och att individer har rätt och möjlighet att göra sina rättigheter gällande.

Vi lever i en osäker tid då demokrati och mänskliga rättigheter är på tillbakagång. Majoriteten av världens befolkning lever i dag under auktoritära styren, inte i demokratier. Vi ser hur kriser utnyttjas för att strama åt och kränka rättigheter och hur godtycklighet och makt hotar viktiga principer. Detta är något som vi sett inte minst i Ryssland under väldigt lång tid – särskilt tydligt just nu – men också under coronapandemin.

Herr talman! På många håll i världen är fria medier under hårt tryck. Fängslade journalister, nedstängningar av tidningar och blockerande av hemsidor tillhör vanligheterna i auktoritära regimer. Sverige har en viktig uppgift att stödja fria medier i det internationella samarbetet och verka för att journalister kan verka fritt utan hot om våld eller fängslande.

Sverige är en fanbärare för demokrati och för mänskliga rättigheter, och jag tror att det är lätt att fastna i att tro att alla tänker som vi. Men att vi är enade i denna kammare betyder inte att vi är i majoritet i världen med våra ståndpunkter. Sverige må vara ett mindre land i sammanhanget, men vi har något väldigt stort på agendan. Vi måste ständigt vara vaksamma på var mänskliga rättigheter ifrågasätts eller inskränks, och vi måste ständigt vara villiga att stå upp för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i alla sammanhang, även där det blir obekvämt.

Herr talman! Det pågår en dragkamp om mänskliga rättigheter i världen. Tidigare nämnde jag att den här debatten är nödvändigt återkommande trots att vi är eniga i denna kammare. Men det kanske snarare är så att den här debatten är nödvändigt återkommande på grund av att vi är eniga, för det vi gör och det vi säger hemma i Sverige gör skillnad. Det spelar roll. Gränser testas ständigt, och minoriteter är i de allra flesta kriser de som tar den första och den största smällen. Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter, och SRHR är livsnödvändigt. Från Sveriges håll ska vi vara övertygliga i att konstatera detta.

Segern är inte vunnen, och vi har en lång väg att gå. Men låt oss aldrig backa för de krafter som hotar, och låt oss gemensamt vinna dragkampen om mänskliga rättigheter!

Anf. 129 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Putins brutala och fullständigt ofattbara anfallskrig mot Ukraina gör det lite extra aktuellt att lyfta upp frågor om mänskliga rättigheter i utrikespolitiken.

Vi ser nu hur den ryska strategin, efter att Putin insett att han inte så snabbt kunde erövra Ukraina, präglas av att systematiskt vålla maximal

skada och sätta skräck i Ukrainas befolkning. Man försöker helt enkelt framtvunga underkastelse.

Som vi alla vet lider våra ukrainska systrar och bröder just nu till följd av en fullkomligt hänsynslös beskjutning utförd av i många fall dittvingade ryska värnpliktiga eller av legosoldater. I de ryskockuperade delarna av Ukraina ser vi vidare hur de ryska förbrytarna utsätter civila för våldtäkter och andra övergrepp samt hur vissa tvångsdeporteras till Ryssland. Skräckhistorierna från detta krig tar aldrig slut. Det är inte konstigt att över 3 ½ miljon ukrainare nu har flytt från landet.

Herr talman! Detta sätter fingret på något helt annat som skedde i Ukraina för ganska länge sedan. Under perioden 1928–1931 exproprierade nämligen den sovjetiska regimen över 350 000 jordbruk i den dåvarande ukrainska delrepubliken i Sovjet. Under 1932–1933 konfiskerade Sovjetregimen all säd och allt annat ätbart i Ukraina samtidigt som man blockerade vägarna från flera regioner. Allt detta ledde till en utstuderad masssvält för Ukrainas befolkning, och för att förhindra att befolkningen på landsbygden skulle få sympatier i det läget drev regimen dessutom en omfattande propagandakampanj mot vad de kallade för tjuvaktiga storbönder.

När man har tittat på överdödligheten i Ukraina 1933 har man, trots försök att mörka siffrorna, i efterhand kunnat anta att över 3 miljoner människor dog som en direkt konsekvens av den sovjetiska regimens svältpolitik. Den framtvingade svälten i Ukraina 1932–1933 kallas Holodomor, och det är hög tid att vi erkänner det som det folkmord det faktiskt var.

Herr talman! För att återgå till nutid finns det andra viktiga frågor som berör Ukraina under dagens debatt kopplat till de omständigheter som råder i regionen. Jag tänker närmare bestämt på Ukrainas nordliga grannland Belarus.

Sedan 1994 har Belarus som bekant styrts av den hårdföre och impopulära diktatorn Aleksandr Lukasjenko. Regimen i Belarus är i högsta grad engagerad och aktiv i det pågående anfallskriget mot Ukraina och bör därför betraktas som de förövre de är. Regimens omfattande propaganda och desinformation till trots ogillar dock folket i Belarus sin regim. Befolkningen är också, till skillnad från den ryska befolkningen, i allmänhet motståndare till aggressionen mot Ukraina.

Herr talman! Trots vetskapen om att Belarus folk önskar allt annat än att styras av en diktator och absolut inte vill vara en del av invasionen mot Ukraina är det diktatorns utsända som får agera företrädare för Sveriges belarusier. Vid officiella inbjudningar från UD är det nämligen Lukasjenkos man som får inbjudan i stället för representanten för den belarusiska folkambassaden, som till skillnad från diktatorns man representerar den demokratiska oppositionen i Belarus.

Belarus märker dessutom ut sig genom att där finns en förhållandevis organiserad demokratisk opposition som har utsett sina egna diplomatiska beskickningar, vilket är det som kallas för folkambassader. Trots att den demokratiska oppositionen borde ha stöd och sympati från den svenska regeringen saknar dessa folkambassader möjlighet att verka som legitima representanter för sitt folk, och de kan därmed inte agera fullt ut utifrån folkets intressen.

Enligt Wienkonventionen sker upprättandet av diplomatiska relationer mellan stater genom ömsesidigt samtycke, och det är den sändande staten som utser sina diplomater. Om ett land väljer att de facto betrakta ett styre

Prot. 2021/22:91

31 mars

-----

*Mänskliga rättigheter
ur ett tematiskt
perspektiv*

i ett annat land som illegitimt öppnar det dock för att kunna betrakta en annan regering som legitim. Detta har vi sett på flera håll, bland annat i Europa. Utrikesminister Ann Linde har uttalat att Lukasjenkos styre är illegitimt. Han är en illegitimt vald president, och därmed bör saken vara utagerad, om man så hade önskat från regeringens sida. Men icke.

Det finns flera exempel i andra länder, exempelvis Storbritannien och Portugal, där man har erkänt oppositionella demokrater som legitima företrädare för sitt folk. Sådana folkambassader har till och med kunnat överta byggnader som tillhör landets ambassad. Vidare har man kunnat bistå i det viktiga arbetet med diplomati genom att utfärda diplomatiska id-kort. Detta är något som Sverige bör ta efter.

Herr talman! Mot bakgrund av kriget i Ukraina är det extra viktigt att Sverige visar att vi står på den goda sidan samtidigt som vi stöder folket och understöder demokrati. Vi måste sätta press på de skurkar som utgör Belarus regim samtidigt som vi följer Storbritanniens och andra länders exempel genom att göra det möjligt att understödja folkambassader. Detta gäller inte bara i Belarus, utan det finns andra exempel, som Venezuela, som har liknande förutsättningar. Att stå på demokraternas sida borde inte vara särskilt svårt för en regering som påstår sig bedriva en demokrati-offensiv i utrikespolitiken.

Herr talman! I denna debatt måste vi naturligtvis lyfta upp ett annat område som regeringen åtminstone säger sig prioritera, nämligen kvinnors situation runt om i världen. Ett särskilt fokus bör nämligen ligga på att bekämpa alla former av kvinnoförtryck som sorgligt nog präglar vardagen i en lång rad länder.

Sverige måste i sin utrikespolitik ta tydligt avstånd från inte minst stats-sanktionerat förtryck och kanske i synnerhet förtrycket i islamistiska diktaturer, som präglas av dessa värderingar.

Miljontals kvinnor runt om i världen utsätts dagligen för en förtryckande och våldsam hederskultur, vilket kraftigt begränsar deras möjligheter i vardagen. Det finns exempel där kvinnor har fått syra kastat i sitt ansikte och där de inte får gå ut eller resa som vanligt. I dessa dagar har vi sett exempel i Iran där kvinnor har demonstrerat för något så enkelt som att få delta på en arena eller stadion och heja på sitt nationella lag. Men det har de inte tillåtit göra, utan i stället har de mötts av brutala poliser och tårgas.

Det finns en lång rad andra frågor som jag skulle vilja lyfta upp och som är värda att tänka på, inte minst kristnas situation runt om i världen. Vi bör också särskilt lyfta upp utsatta minoriteter, men tiden är begränsad. Av denna anledning, herr talman, avslutar jag med att yrka bifall till reservation 2, även om jag naturligtvis står bakom övriga reservationer från SD i betänkandet.

Anf. 130 MAGNUS EK (C):

Herr talman! Främjande och försvar av mänskliga rättigheter är en hjärtefråga och en kärnuppgift för både Centerpartiet och den världsomspännande liberala rörelse som vi tillhör. Detta är något som genomsyrar vår politik och också hur vi ser på varför vi över huvud taget finns till och varför vi måste fortsätta att bygga på den liberala rörelsen.

De mänskliga rättigheterna, både de medborgerliga och politiska rättigheterna och de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna, utgör tillsammans en helhet som måste respekteras för att människor ska kunna

utveckla sin potential fullt ut. De mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och ömsesidigt förstärkande.

Fru talman! Tyvärr ser vi att vi i dag i världen är långt ifrån att realisera det läget. Vi kan inte säga att vi är i närheten av att realisera en värld där alla människor åtnjuter mänskliga rättigheter fullt ut.

Fru talman! Tvärtom ser vi en väldigt oroväckande trend globalt. Vi ser att systemkonkurrensen, där auktoritära ledare, diktaturer och auktoritära system försöker utsträcka sin makt över människor och inte bara sin politiska makt utan också sin ekonomiska makt. Det naggar ständigt de mänskliga rättigheterna i kanten. Det innebär också att människor just nu faktiskt hamnar under ett ökande förtryck i stora delar av världen.

Pandemin och dess efterverkningar har på intet sätt underlättat denna situation utan har tvärtom förvärrat den. I pandemins och lockdownpolitikens spår har de repressiva systemen stärkt sin kontroll och sitt kvävande förtryck över människor. Särskilt kvinnor och flickor har hållits hemma och stängts ute från arbetsmarknaden och från utbildning. Demokrati- och människorättskampar har sett förtrycket mot dem själva och deras verksamhet hårdna i pandemins kölvatten. Det innebär tyvärr, fru talman, att vi också är i ett läge där vi ser hur utvecklingen går bakåt.

Jag har tagit upp detta även tidigare år i liknande debatter och inte minst när vi har talat om de verktyg som vi har från Sveriges sida att försöka påverka världen i en hållbar riktning, inte bara ekologiskt utan också socialt och ekonomiskt, och när vi har talat om vikten av det svenska biståndet och utvecklingsarbetet. Tyvärr kämpar vi i denna tid i motvind. Men det är också när vi kämpar i motvind som vi inser hur viktigt det är med liberala demokratiska krafter i världen. Och med länder som Sverige, precis som kollegan från Moderaterna lyfte fram, har vi faktiskt en ganska bred och stark enighet om vikten av de mänskliga rättigheterna, om vikten av demokrati, frihet och rättsstaten och hur viktig den typen av krafter blir i världen just i vår tid när så mycket går åt fel åt.

Denna globala trend kommer också att kräva att de liberala demokratiska krafterna i världen blir bättre på att enas och bli bättre på att inse vilka motståndare vi har och hur de verkar för att vrida utvecklingen åt fel håll.

Kriget i Ukraina har redan nämnts ett antal gånger i denna debatt. Även om detta anfallskrig till stor del har sitt ursprung i Putinregimens ryska nationalism och i oviljan att acceptera fria grannländer som Ukraina får man ändå säga att detta också blir en del av den globala systemkonkurrens som vi ser mellan de auktoritära och repressiva systemen och mellan de länder och befolkningar som vill leva i frihet, som också vill respektera sina grannars rättigheter och som vill att världen alltmer kopplas samman i fredligt samarbete.

Jag tror att vi gör oss en otjänst om vi tror att detta börjar eller slutar med kriget i Ukraina.

Lika oroväckande är det kinesiska inflytandet, både i utvecklingsländer och i det multilaterala systemet. Det är ingen nyhet för oss i detta utskott vilken draksådd det kinesiska inflytandet är i till exempel Afrika söder om Sahara, där vi ser hur man går in och faktiskt vrider de politiska systemen åt fel håll och hur det kinesiska inflytandet ofta är kopplat till en ökande korruption, till en minskad transparens och till ett urholkat rättssystem – allt det som tillsammans med demokratin och folkinflytandet ska bygga trygga, fredliga och demokratiska stater.

Prot. 2021/22:91

31 mars

-----

*Mänskliga rättigheter
ur ett tematiskt
perspektiv*

Denna systemkonkurrens är någonting som Sverige måste förhålla sig till, inte bara i utrikespolitiken utan också när vi verkar inom det multilaterala systemet och försöker påverka det. Det är just därför som Centerpartiet har föreslagit att det ska slås fast från riksdagens sida att regeringens fokus bör vara att stärka fokus på de mänskliga rättigheterna i FN och att betona demokratin som en integrerad del av de mänskliga rättigheterna. Men vi måste också kunna använda den softpower vi har – den mjuka kraften och den mjuka makten – i det multilaterala systemet för att se till att de svenska värdena om demokrati och frihet också genomsyrar detta system – att vi aktivt jobbar med utsända och att vi funderar på vilka delar i det multilaterala systemet som just nu drar åt rätt håll och vilka som inte maktar med det.

Fru talman! Detta är inte ett lätt arbete, men det är en del i att förhålla sig strategiskt och uthålligt till den systemkonflikt som vi lever med, mellan auktoritära och demokratiska system.

Utskottet konstaterar också: ”Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är också grundförutsättningar för genomförandet av Agenda 2030.”

Det stämmer. Man kan inte bygga ett hållbart samhälle utan demokrati och rättsstatsprinciper. De förutsätter varandra.

Vi ser också att i de stater där demokratin brister, där brister också hållbarhetsarbetet, där brister jämställdhetsarbetet och där brister de mänskliga rättigheterna. När man inte har en fungerande rättsstat som kan garantera detta går utvecklingen alltför ofta bakåt.

Fru talman! Tyvärr är demokratin påtagligt frånvarande i Agenda 2030. Den har sopats bort och vattnats ur just för att mäktiga stater inte vill ha den där. Man vill tala om god förvaltning snarare än folkinflytande.

Vidare gör vi ibland misstaget att bara för att ordet demokrati eller ordet rättsstat finns med tror vi att man menar det som vi menar. Här vet vi att auktoritära stater och auktoritära ledare är oerhört skickliga på att omtolka folkinflytande och att omtolka rättsstatsprinciper och uttryck som en god förvaltning. Detta är också en del av systemkonkurrensen som vi måste klara av att hantera. Och det är någonting som riksdagen faktiskt tog upp i det betänkande som vi hade om Kinas inflytande och Sveriges förhållande till Kina för några år sedan. Glöm inte bort det, mina vänner!

Jag tror att vi tyvärr står inför en mycket lång tid av hård kamp och av ett behov av ett envetet svenskt arbete. Men vi ska inte glömma bort att det är just där som Sverige behövs som mest.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till vår reservation 3 under punkt 1.

Anf. 131 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Vi debatterar nu de mänskliga rättigheterna, och mina tankar går naturligtvis först till Ukraina där de mänskliga rättigheterna kränks varje dag på grund av Rysslands folkrättsvidriga krig som drabbar civilbefolkningen oerhört hårt.

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet, religions- och övertygelsefrihet samt allmänna, fria och hemliga val är nödvändiga beståndsdelar. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade

levnadsvillkor, som rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur.

Tyvärr kan vi konstatera att den demokratiska utvecklingen i världen, som under 1900-talet stadigt gick åt rätt håll, nu har avstannat och snarare går åt fel håll. Det är något som bland annat bekräftas av det oberoende forskningsinstitutet Varieties of Democracy Institute vid Göteborgs universitet.

De mänskliga rättigheterna kränks på en rad områden och i en rad länder. Jag tänker dock fokusera på situationen för kvinnors och hbtq-personers situation utifrån våra motioner om Nord- och Centralamerika, Iran och Centralasien samt Afrikas horn. Det betyder inte att vi inte ser att det begås allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna i andra delar av världen, som exempelvis Kina, Ryssland med flera länder. Men dessa brott har vi motionerat om och debatterat tidigare. Här utgår jag från de motioner som behandlas i detta betänkande.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Kvinnors underordning och mäns överordning samt de patriarkala strukturer som tillåter det tar sig uttryck på olika sätt i olika länder genom social, ekonomisk och politisk diskriminering. Var tredje kvinna i världen beräknas enligt FN utsättas för allvarligt våld någon gång i livet.

Fru talman! Det borde vara en självklarhet att samtliga länder ratificerar FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Det är kanske inte så förvånande att länder som Iran och Somalia inte har skrivit på, men det är desto mer förvånande att USA inte har ratificerat denna viktiga konvention. Sverige bör i sina kontakter med USA verka för att USA skriver på konventionen om kvinnors rättigheter.

Kvinnors rätt till sina egna kroppar är en central fråga för Vänsterpartiet, och därför står vi upp för aborträtten. Tyvärr ser vi hur denna rätt kränks i en rad länder också i vår närhet. I USA har flera delstater antagit lagar som gör det svårt att över huvud taget få tillgång till rimlig och legal abort. Kvinnor som söker abort utsätts ofta för kränkningar och trakasserier.

Även om det finns positiva signaler i Sydamerika när det gäller abort – till exempel i Mexiko, där abort tidigare var förbjudet men nu har avkriminaliserats – är abort helt förbjudet eller aborträtten inskränkt i många av de centralamerikanska länderna. I El Salvador är abort inte ens tillåtet vid fara för moderns liv, och en kvinna kan dömas till upp till 50 års fängelse för abort. I Nicaragua bidrar det totala abortförbudet till hög mödradödlighet. Kvinnorörelsen i Latinamerika spelar en viktig roll i arbetet för att stödja kvinnor och öka jämställdheten, och därför bör Sverige öka stödet till Latinamerikas kvinnorörelser.

Fru talman! Kvinnor är särskilt utsatta i Iran och Centralasien. Mäns våld mot kvinnor är utbrett i regionen, och straffrättsliga åtgärder är näst intill obefintliga. Kvinnor i Iran är helt underställda mannen. I landet är det också kriminellt att ha sex utanför äktenskapet, och kvinnor som har blivit våldtagna riskerar därför att bli hårt straffade. Det finns inte heller något förbud mot mäns våld mot kvinnor i hemmet. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att stödja lokala kvinnorättsorganisationer i Iran. Sverige måste också i alla sina kontakter med Iran samt i EU och FN uppmärksamma kvinnors situation i landet.

Prot. 2021/22:91

31 mars

-----

*Mänskliga rättigheter
ur ett tematiskt
perspektiv*

Konstitutioner, författningar och lagar i samtliga fem länder i Centralasien förbjuder diskriminering på grund av kön, men implementeringen och genomförandet av dessa är mycket bristfällig. Det beror på att länderna har relativt svaga stater i kombination med traditionella och patriarkala samhällen med normer som diskriminerar kvinnor. Det hämmar kvinnors deltagande i politiken, på arbetsmarknaden och i det offentliga. Sverige måste därför som medlem i OSSE verka för att kvinnors rättigheter och säkerhet stärks i Centralasien.

Vissa av de centralasiatiska länderna har i lagstiftning gjort framsteg för hbtq-personers rättigheter. År 1998 avkriminaliserade Kazakstan, Kirgizistan och Tadzjikistan samkönade relationer mellan män, vilket var ett steg i rätt riktning. Kvinnlig homosexualitet omnämns dock inte. Samtidigt har lite, om ens något, gjorts i praktiken. Hbtq-personer accepteras inte socialt och lever därför under ständigt hot om våld och trakasserier. Sverige måste därför både som enskilt land och som medlem i EU, OSSE och FN verka för att intensifiera stödet till hbtq-organisationers arbete i Centralasien.

I Iran bestraffas samkönade relationer med både fängelse, piskstraff och döden. Det är i dag tillåtet att genomgå könskorrigeringar i Iran, men trots det rapporterar Amnesty International att transpersoner trakasseras av polis, fängslas och utsätts för tortyr. Det borde exempelvis vara helt självklart att hbtq- och transpersoner från Iran som söker asyl i Sverige också får det.

Fru talman! Diskriminering och marginalisering på grund av kön är fortfarande mycket vanligt förekommande i länderna på Afrikas horn, liksom mäns våld mot kvinnor och flickor. Trots att exempelvis Etiopien ratificerat FN:s konvention om avskaffande av alla former av diskriminering av kvinnor fungerar det inte i praktiken.

I länderna på Afrikas horn är kvinnlig könsstympning fortfarande vanligt förekommande. Även om medvetenheten om kvinnlig könsstympning har ökat hos både befolkningen och myndigheter går utvecklingen alldeles för långsamt, och det gäller att komma till rätta med det här problemet. Hälso- och sjukvårdssystemen är generellt svaga, och coronapandemin har gjort situationen än värre. Kvinnor och barn är de som drabbas svårast.

Om Afrika ska kunna ta sig an sina utmaningar har man inte råd att exkludera kontinentens kvinnor från politik och ekonomi. Sexuellt våld, tvångsgifte, kvinnlig könsstympning, ojämlik fördelning av resurser mellan män och kvinnor, mäns våld mot kvinnor och den höga andelen flickor som utestängs från utbildning skapar avgörande hinder för all form av samhällslig utveckling i Afrika. Varje strategi för utveckling och fattigdomsbekämpning som vill vara framgångsrik måste därför inkludera ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Sverige ska därför både som enskilt land och inom EU och FN stärka det politiska såväl som det ekonomiska stödet till kvinnorörelsen på Afrikas horn.

Även våld och trakasserier mot hbtq-personer är vanligt. På Afrikas horn är homosexualitet förbjudet i samtliga länder, och Somalia är ett av sex länder i världen där hbtq-personer kan dömas till döden. Sverige bör inom ramen för sitt utvecklingssamarbete stärka det politiska såväl som det ekonomiska stödet till hbtq-rörelsen på Afrikas horn.

Fru talman! Sverige har ett högt anseende när det gäller dessa frågor, men vi behöver intensifiera arbetet för flickors, kvinnors och hbtq-personers rättigheter så att de inkluderas fullt ut när det gäller de mänskliga rättigheterna.

Vi står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall enbart till reservation nummer 14.

Anf. 132 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Vi lever i en dyster tid. Institutet Idea konstaterar att allt fler länder rör sig i riktning från demokrati mot autokrati. Demokratiska fri- och rättigheter urholkas.

De senaste veckornas invasionskrig i Ukraina har visat att Ryssland inte respekterar internationella överenskommelser om folkrätt eller mänskliga fri- och rättigheter. Detta är en alarmerande utveckling som Sveriges regering tillsammans med övriga världen behöver möta med kraftfulla sanktioner mot hela Rysslands ledargarnityr. Men liksom i så många andra fall måste vi kunna skilja på landets ledare och civilbefolkningen och ge allt stöd vi kan till civilsamhället.

Vi debatterar i dag mänskliga rättigheter. Jag står naturligtvis bakom alla de yrkanden som vi i Kristdemokraterna har framfört i våra kommitémotioner, men jag yrkar här bifall enbart till reservation 17 under punkt 6.

Regeringen behöver verka för en FN-resolution om att regeringar i Mellanöstern, Nordafrika och Asien ska skydda kristna och andra religiösa minoriteter och vara beredda att låta FN-observatörer se över nödvändiga säkerhetsåtgärder.

Varje år presenterar organisationen Open Doors sin rapport *World Watch List* över de 50 länder där förföljelsen av kristna är som värst. Religionsförföljelse drabbar människor som tillhör samtliga stora religioner. När det gäller kristna ökar förföljelsen runt om i världen, och i Afghanistan, Nordkorea och Nigeria är den extremt allvarlig. I Afghanistan har det alltid varit farligt att lämna islam och bli kristen, men efter talibanernas maktövertagande söks kristna systematiskt upp. Kristna män avrättas, och kvinnor utsätts för misshandel och övergrepp.

Indien är ett annat orosområde. Det är Asiens största demokrati och en viktig handelspartner för Sverige och Europa. Dessvärre har de mänskliga rättigheterna försämrats i takt med en växande hindunationalistisk agenda, och Indien ligger nu på plats nummer tio i *World Watch List 2022*. Minoritetsgrupper utsätts för allvarliga övergrepp och förföljelser utan att ordningsmakten ingriper ens när gudstjänstlokaler vandaliseras och bränns ned och gudstjänstfirare dödas.

Detta drabbar både kristna och muslimer. I landet finns 200 miljoner muslimer och 30 miljoner kristna som diskrimineras, trakasseras och stöts ut från kastsamhället och på så vis förlorar de privilegier som är förenade med kasttillhörighet. Kristna flickor och kvinnor utsätts ofta för sexuella trakasserier och sexuellt våld och har i vissa fall också utsatts för trafficking. Detta har förvärrats under pandemin, vilket Act Svenska kyrkan och Open Doors rapporterar om.

Sveriges regering bör med större kraft än hittills lyfta fram de ökade förföljelserna av religiösa minoriteter och utöva påtryckningar på de berörda länderna att tillämpa artiklarna 2 och 18 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Omvärlden behöver också agera mot Kinas behandling av den muslimska minoritetsgruppen uigurer. Runt 1 miljon uigurer sitter fångna i omskolningsläger. Det är den största massinspärningen sedan andra världskriget. Många kvinnor har tvångssteriliserats. Det rapporteras även om systematiska övergrepp i form av organskörd, där man mot en levande persons vilja avlägsnar kroppsorgan för att sälja på den svarta transplantationsmarknaden.

Enligt Raoul Wallenberg Centre for Human Rights uppfyller övergreppen mot uigurerna kriterierna för folkmord. Sverige behöver erkänna att ett folkmord pågår och sätta press på världssamfundet att agera för att fördöma den kinesiska statens agerande mot uigurerna.

Även kristna i Kina förföljs och tillåts inte att utöva sin tro fritt. Kristna uigurer har det särskilt svårt – de är klämda mellan den muslimska majoriteten av uigurerna och den kinesiska centralmakten.

USA har infört sanktioner mot kinesiska politiker och företag som man anser vara ansvariga för övergreppen mot uigurer. Detta har även EU anslutit sig till. Sveriges regering bör via EU verka för att unionen återkommande tar upp uigurers, kristnas och andra minoriteters situation i Kina.

Fru talman! Inom dagens betänkande inryms också SRHR-frågorna, alltså frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Det är oroande att se att inte minst flickors och kvinnors frihet och självbestämmande har försämrats i många länder och hur hbtq-personer förföljs. Jag ska här bara ta ett exempel.

Varje människa äger rätten till sitt eget liv och sin kropp. Det är självklart i vårt samhälle, men det är långt ifrån verkligheten i många kulturer på vår jord. Miljontals flickor har till följd av pandemin tvingats sluta skolan och har gifts bort. I länder med bristfällig sexualundervisning och där preventivmedel är förbjudna om inte maken går med på det blir halvvuxna flickor gravida och föder barn innan kroppen är mogen för det, vilket innebär ökade risker både för barnet som blir mamma och för det nyfödda barnet.

Varje år en flicka hinner gå i skola ger henne bättre förutsättningar för livet, både vad gäller kunskaper och vad gäller mental och kroppslig utveckling. Därför behöver Sverige, som en av många nödvändiga åtgärder, trycka på mot barnäktenskap och för att kvinnor och flickor som har fött barn ska ha rätt att återvända till skolan. Sverige ska fortsätta att vara en stark förespråkare för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Fru talman! Jag vill i denna debatt också lyfta fram Förenta nationernas generalsekreterare Dag Hammarskjöld, som för drygt 60 år sedan förolyckades i en flygkrasch i Ndola tillsammans med de övriga 16 ombord på det svenska planet Albertina. Planet kraschade i den dåvarande brittiska kolonin Nordrhodesia. Omständigheterna kring Dag Hammarskjölds död utreds av domaren Mohamed Chande Othman på uppdrag av FN:s generalförsamling.

Det finns allvarliga oklarheter i hur Sveriges regering hanterade utredningarna i förloppet efter den fatala flygkraschen. De utsända svenska experterna var starkt kritiska till hur den rhodesiska kolonialmakten bedrev utredningen. Man misskrediterade de afrikanska ögonvittnen som hade sett ett flygplan ovanför Albertina och Ljussken mellan planen före kraschen. Man vägrade att göra undersökningar av vraket som hade kunnat konstatera förekomst av ammunition eller sprängämne.

Utan synbar förklaring svängde den svenska regeringen och lade sig i linje med den nordrhodesiska förklaringen att kraschen berodde på misstag av piloten. Besättningsmännens efterlevande har ända till för några få år sedan tvingats leva med beskyllningen att det var pilotens fel.

Detta är en fläck på den svenska historien som vi behöver gå till botten med. Jag vill uppmana regeringen att utse en oberoende arbetsgrupp med historisk kompetens för källkritisk granskning av tillgängligt material för att klargöra de avvägningar som svenska regeringar gjort i samband med omständigheterna kring Dag Hammarskjölds död. Det är vi skyldiga minnet av den svensk som har uppburit det högsta internationella ämbetet och som av president Kennedy beskrevs som den störste statsmannen i vår tid.

Anf. 133 DIANA LAITINEN CARLSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande i dess helhet.

Utskottet har i det här betänkandet valt att behandla frågor om mänskliga rättigheter utifrån ett tematiskt perspektiv, och områdena för behandling är valda utifrån motionsyrkanden. Det betyder att vi har tagit ställning till de motioner som har kommit in och behandlat betänkandet utifrån deras innehåll.

Det här betänkandet berör därför ett antal olika områden, som folkrätt, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, brott mot mänskligheten, demokrati och yttrandefrihet, kvinnors rättigheter, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt rättigheter för personer som tillhör etniska och religiösa minoriteter.

Jag kan inte gå in djupare på samtliga områden – tiden räcker inte till för det – men att värna de mänskliga rättigheterna är en hörnsten i Sveriges samlade utrikespolitik. Det är en central del av folkrätten och en förutsättning för upprätthållandet av fred och säkerhet men också för en rättvis, jämställd och hållbar utveckling.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är också grundförutsättningar för genomförandet av Agenda 2030, precis som ledamoten Magnus Ek sa. Han beskrev också problematiken kring målen, men det ska påpekas att utskottet står bakom regeringens strävan att ha en högre ambition än Agenda 2030. Den ska ses som en absolut lägsta nivå.

Fru talman! De mänskliga rättigheterna är centrala, inte bara i definition utan också i själva upprätthållandet av demokrati och rättsstatens principer. Samtidigt är ju de mänskliga rättigheterna i sig beroende av att vi har demokratiska och rättsstatliga system för att de ska kunna åtnjutas fullt ut. Det här är en problematik vi ser alltmer nu när auktoritära stater inte förhåller sig till detta utan i allt större utsträckning på olika vis inskränker människors rättigheter.

Fru talman! Demokrati är det styrelseskick som ger människor störst möjlighet att påverka samhället och sitt eget liv. Det är också en förutsättning för ekonomisk, miljömässig och social utveckling. Att yttrande- och åsiktsfriheten respekteras är en förutsättning för alla människors möjligheter att aktivt delta i politiska processer och att engagera sig i samhällsfrågor.

Respekten för yttrande- och åsiktsfrihet är också en grundförutsättning för att en rad andra fri- och rättigheter, såsom församlings- och föreningsfriheten, religionsfriheten och rätten till utbildning, ska kunna åtnjutas.

Demokratin kan vi inte ta för given – den är något vi måste slåss för varje dag. Det är fruktansvärt att se att så många av dem som faktiskt gör det bokstavigt talat varje dag på många platser i världen drabbas av så katastrofala konsekvenser. En del tvingas att fly sitt land. Många misshandlas och fängslas. Många har också drabbats av den yttersta konsekvensen och fått betala med sitt liv.

Jag har haft förmånen att få träffa och samtala med flera av dessa människorätts- och demokratiaktivister, som har varit tvungna att lämna sina hemländer men som fortsätter kampen från andra delar av världen. Det är många gånger nästan obegripligt svårt att förstå och ta in det som de berättar. Ändå fortsätter de att berätta sin historia för omvärlden för att informera om vad som sker. För det har jag inget annat än stor respekt och beundran. Deras styrka kommer från drömmen om att få leva ett fritt liv och bestämma över sitt eget liv, vilket är någonting som vi ofta tar för givet.

Fru talman! Människor och stater begår brott mot mänskligheten och de mänskliga rättigheterna, vilket vi tyvärr har sett prov på många gånger i hela världen. Vi har sett det – och ser det – mot människorättsaktivister i Latinamerika. Vi har sett det i kriget i forna Jugoslavien och i andra krig runt om i världen. Vi har sett det i fängslandet av enskilda och i mordförsök och mord på människor som en stat ansett farliga för regimen. Vi ser det i form av våldtäkt av kvinnor som krigsföring. Vi ser det också just nu i vår omedelbara närhet med Rysslands olagliga och oförsvarliga invasion av Ukraina.

När detta sker ska förövarna ställas till svars och straffas för sina handlingar. I Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen finns det regler om lagföring av enskilda för de allvarligaste brotten enligt folkrätten. Även om alla stater har rätt att åtala och döma för de allra grövsta internationella brotten har det historiskt visat sig att personer som är ansvariga för sådana brott många gånger har undgått lagföring och att brottsoffer inte har fått gottgörelse.

Sverige ska stödja Internationella brottmålsdomstolens arbete genom att arbeta för att fler stater ska ansluta sig till densamma. Men vi ska också verka aktivt för att stater och internationella organisationer ska samarbeta fullt ut så att domstolen kan uppfylla sitt mandat att lagföra och se till att likhet inför lagen gäller, oavsett var och av vem brotten begås.

Fru talman! När det kommer till våldsbejakande islamism som liksom andra våldsbejakande ideologier lyfts upp i en del motioner vill utskottet understryka att detta är ett hot mot demokratiska samhällen. Sådana ideologier ska bekämpas med full kraft, och personer som har medverkat till brott relaterade till terrorism ska ställas till svars och dömas för sina handlingar.

Fru talman! Demokrati fungerar inte om inte den ena halvan av befolkningen deltar och faktiskt åtnjuter rättigheter, representation och resurser på samma sätt som den andra halvan gör. Utskottet anser därför att den feministiska utrikespolitiken och arbetet för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ska gå hand i hand.

Den feministiska utrikespolitiken ska bidra till och verka för kvinnors representation och inflytande i beslutsprocesser på alla nivåer, inklusive ledningsnivå, och inom alla områden. Kvinnors ökade deltagande i att förebygga, hantera och lösa konflikter samt i fredsbyggande och återuppbyggande efter konflikter är en förutsättning för att uppnå hållbar internationell fred och säkerhet och är en viktig del i att förebygga konflikter.

När det handlar om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR, omfattar det varje människas lika möjligheter, rättigheter och förutsättningar att utan tvång, våld eller diskriminering bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. Därmed har SRHR också direkt bäring på allt från utbildningsnivåer till samhällsekonomi.

Trots det förhindras hbtqi-personer i många länder att åtnjuta dessa rättigheter, fru talman. Frågor som sex- och samlevnadsundervisning och sexuell läggning och könsidentitet är fortfarande kontroversiella i många sammanhang. En ökad polarisering i frågorna är tydlig såväl inom EU som i FN, där redan gjorda överenskommelser ifrågasätts. Det är därför viktigt att Sverige fortsätter att vara en kraftfull röst för hbtqi-personers lika värde och rättigheter inom utrikespolitiken och biståndspolitikerna och i alla andra relevanta sammanhang.

Vi ser också att sexuellt våld används i allt högre grad i strategisk krigföring, trots alla resolutioner som finns kring detta. Vi har redan tidigare konstaterat att kvinnor och flickor i många konflikter är direkta måltavlor för sexuellt och könsrelaterat våld.

Enligt Sveriges handlingsplan för feministisk utrikespolitik ska vi fortsätta att vässa ansatsen för SRHR på alla nivåer.

Fru talman! År 2007 antog FN den så kallade urfolksdeklarationen. Den är inte bindande för FN:s medlemsstater, men den är vägledande. Frågor om mänskliga rättigheter för urfolk har ofta en nära koppling till land och natur. I frågor som rör miljö och mänskliga rättigheter har flera rapporter visat hur människors rätt till en rimlig levnadsstandard och hälsa hotas av ohållbar exploatering. Det strider också mot demokratisk samhällsstyrning och principer om ansvarsfullt företagande. Därför är det viktigt att länder lägger stor vikt vid att urfolk kan delta aktivt i beslut som berör dem. Sverige lyfter i flera samarbetsstrategier fram frågan om urfolks mänskliga rättigheter.

Fru talman! Något annat vi har sett länge och som vi ser i ökande omfattning är problemet med trafficking och människohandel. Organstöder har nämnts här samt att människor hamnar i sexuell trafficking men faktiskt också rent slaveri. Det är brott med förödande omfattning och konsekvenser.

År 2016 tillsatte regeringen en ambassadör som ska vara pådrivande i arbetet med att bekämpa människohandel och bland annat arbeta för att jämställdhetsperspektivet blir särskilt uppmärksammat inom de internationella insatserna mot människohandel. Människohandel innebär, oavsett ändamål, en grov kränkning av de drabbade individernas mänskliga rättigheter. Denna kränkning måste också fortsättningsvis bekämpas.

Slutligen vill jag tacka för många konstruktiva inlägg i debatten och i arbetet med betänkandet.

Anf. 134 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Fru talman! Jag kommer i mitt anförande att tala om den allvarliga situationen med tanke på Rysslands folkrättsvidriga invasion av Ukraina.

Varje morgon sms:ar eller ringer många ukrainare och svenskar till anhöriga eller vänner som befinner sig i Ukraina. Man tar upp telefonen, skickar ett meddelande och väntar på ett svar. Även om väntan bara är några sekunder är den outhärdligt lång. Jag är en av dem som skickar sms varje morgon för att kolla hur läget är och om det har varit bombningar under natten. Jag vet vilken lättnad det är när svaret kommer, för det betyder att personen har överlevt natten.

Nu har kriget pågått i över en månad. Samtidigt som vi är här och debatterar samlas människor på gator och torg runt omkring i Sverige och protesterar och samlar in pengar till människor i Ukraina och till organisationer.

Tiotusentals människor har dött, och många miljoner människor är på flykt – allt detta på grund av en galen diktator i Kreml. Ryska trupper förstör och bombar sönder ukrainska städer och dödar civila skoningslöst. Det finns också uppgifter om att de ryska trupperna ägnar sig åt sexuellt våld och för bort barn. De ägnar sig åt plundring. De bränner museer och spränger skolor och sjukhus. De försöker förinta Ukraina som land.

Frågan vi alla måste ställa oss är: Tycker vi verkligen att de som begår de här brotten mot ukrainare ska få gå fria? Svaret måste självklart vara: Nej. Ansvarsfrihet kan inte vara ett alternativ. Därför är det bra att Sverige är ett av de ledande länderna för att utreda krigsbrott. Det har Ukrainas statsåklagare även tackat oss för.

Putin och hans lakejer ska ut ur Kreml och ställas inför rätta vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Det gäller såklart alla som har varit delaktiga i de folkrättsbrott som pågår. I betänkandet konstateras det att ICC också har domsrätt över aggressionsbrott.

Rysslands krig är inte bara ett krig mot Ukraina. Det är ett krig mot alla länders suveränitet, mot länders självbestämmande och mot demokrati och fred. När Ukraina försvarar sig försvarar de inte bara sitt eget land, utan de försvarar hela Europa. Det är anledningen till att vi alla måste hjälpa Ukraina. Världen måste bidra till att stoppa kriget.

Jag vill ta upp några saker som jag tycker är extra bra med Sveriges agerande i det här läget, även om Sverige såklart gör många fler saker för att bidra till att stoppa kriget.

För det första går vi fram med hårda sanktioner mot Ryssland. Sanktionerna riktas även mot personer i ledande ställning, exempelvis Putin och Lavrov.

För det andra hjälper den svenska polisen den ukrainska polisen med både drönare och annat material.

För det tredje bidrar Sverige med mediciner och en halv miljard kronor i humanitärt stöd och dessutom med 500 miljoner kronor till Ukrainas centralbank för att förhindra att ekonomin kraschar.

För det fjärde stöttar Sverige, för första gången sedan Stalins angrepp på Finland 1939, med militär materiel.

För det femte beslutade vi förra torsdagen om att bidra med ytterligare 5 000 pansarskott. Vi har alltså bidragit med totalt 10 000 pansarskott till Ukraina.

Dessutom bidrar vi med kunskap om och material för minröjning. När de ryska trupperna ockuperar en stad lägger de ett minfält runt staden. Det får såklart förödande konsekvenser, inte minst för barn.

Detta är som sagt bara några av de saker som Sverige bidrar med.

I betänkandet står det att EU behöver bedriva en progressiv handelspolitik. Jag vill därför säga att svenska företag inte ska försöka att kringgå eller smita undan sanktionerna mot Ryssland. Här får progressiv politik också nära koppling till säkerhetspolitiken. Det är bra att exempelvis Ori-flame nu har dragit sig ut ur Ryssland. Det gäller också Spotify, även om det satt långt inne. De företag som fortsätter med sin verksamhet där kommer vi att följa upp. Sanktionerna ska följas. Svenska företag, ta ert ansvar!

Jag vill också rikta en uppmaning till svenska myndigheter och medier. De borde stava ukrainska städer och platser på ukrainska. Börja med det omedelbart och erkänn därigenom också att det finns en unik ukrainsk kultur, något som Putin förnekar! Det innebär i praktiken helt enkelt att man i stället för att använda den gamla stavningen Kiev stavar det Kyiv.

Med allt detta sätter vi stor press på Ryssland att upphöra med sitt folkrättsvidriga krig mot Ukraina. Jag hoppas, vilket jag tror att alla härinne gör, att Ukrainas frihet ska segra. Länge leve Sverige! Slava Ukraini!

Anf. 135 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Tack för en väldigt god debatt!

Jag ska börja med att yrka bifall till vår reservation 13, så att jag har det gjort.

Fru talman! Från Liberalernas håll brukar vi prata om en värderingsbaserad utrikespolitik, och det är just en utrikespolitik som sätter människans rättigheter i första rummet. Och jag säger människans rättigheter, för jag menar att människor har rättigheter som är inneboende hos alla människor, oavsett vad som står i olika dokument. Oavsett vilka dokument Xi Jinping eller för den delen Magdalena Andersson har valt att skriva på finns det rättigheter som varje människa har, oavsett vem det är. Det är människans rättigheter, och det är delvis någonting annat än de mänskliga rättigheterna, som vi juridiskt och internationellt kommer överens om att människor ska ha. Vi menar att hela utrikespolitiken måste baseras på att försvara människans rättigheter.

I betänkandet har vi valt att prata om de mänskliga rättigheterna, som ju till del återspeglar människans rättigheter på ett tematiskt sätt. Vi pratar om viktiga områden som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, vi pratar om etniska och religiösa minoriteters rättigheter, urfolks rättigheter, kvinnors rättigheter, demokrati, yttrandefrihet och organisationsfrihet. Och vi pratar såklart om att stävja brott mot mänskliga rättigheter. Vi pratar om folkrätten. Detta är alla viktiga ingångar i försvaret av de mänskliga rättigheterna. Men, fru talman, det räcker inte att bara göra detta.

Vår reservation handlar om att ytterligare stärka arbetet för kvinnors rättigheter. Vi menar också att Sverige bör lägga ett ännu större fokus på demokrati och att bygga demokrati i världen. Det är klart att om man gör detta stärker man också alla de andra rättigheterna; de är ju delar av var-

andra. Men lyckas man med demokrati och att försvara de mänskliga rättigheterna stärker man också de andra formerna av rättigheter.

Fru talman! Vi ser nu i Rysslands anfallskrig mot Ukraina, ett krig som inte bara handlar om Ukraina utan om kränkningar av alla former av rättigheter och värderingarna om demokrati, att Ryssland angriper våra gemensamma fri- och rättigheter som vi har som människor. Det visar på vikten av att försvara dessa rättigheter överallt och hela tiden och att visa att det faktiskt finns motståndare mot detta i världen.

Jag tycker, fru talman, att det har varit intressant att lyssna på den här debatten. Och jag håller med om det som Centerpartiets Magnus Ek sa här tidigare om Agenda 2030, att vi ska göra allt vi kan för att uppnå Agenda 2030. Och vi ska, precis som Socialdemokraterna sa, göra mer för att uppnå ännu mer än vad vi har åtagit oss med Agenda 2030. Men det är klart att det är ett bra exempel på hur det går när man kompromissar med diktaturer. Då tas inte alla människans rättigheter till vara. Då tas inte alla aspekter på demokrati till vara.

Även om det som finns i Agenda 2030 är bra, är det också delar som saknas. Det beror på just detta att det är en kompromiss. Det är slutligen ett bra exempel på och ett gott skäl till att Sverige i sin värderingsbaserade utrikespolitik inte bara ska eftersträva att skydda de mänskliga rättigheterna, som slås fast i olika dokument, utan också skydda människans rättigheter oavsett var hon är i världen.

Anf. 136 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Urfolk runt om i världen lever fortfarande under svåra förhållanden på grund av staters ovilja att erkänna och stödja deras rättigheter.

Sverige är ett av flera länder som fått internationell kritik för att vi inte har ratificerat ILO:s konvention 169 om urfolks rättigheter. Vi är ett av de länder som får internationell kritik för att vi inte lever upp till våra skyldigheter att respektera samernas mänskliga rättigheter.

Vi ser nu helt konkret i beslutet om att tillåta järnmalmgruvan i renbetesland i Gällöck hur Sveriges näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson totalt har nonchalerat urfolket samernas rättigheter i Sverige.

Vi i Miljöpartiet skrev en motion om vikten av att agera för att urfolkens rättigheter skyddas internationellt, och den vill jag nu yrka bifall, motion 2021/22:4211 yrkandena 13 och 9.

Vi vet att urfolks rättigheter är viktiga, inte bara för att det är anständigt att respektera dem. Vi ser också nu hur FN:s forskarpanel om biologisk mångfald kan konstatera att själva livet, den biologiska mångfalden, skyddas bättre i de områden som förvaltas av urfolk. Och vi ser hur klimatförändringarna och andra miljöhot konkret hotar urfolks rättigheter.

Fru talman! Urfolks rättigheter och samernas rättigheter i Sverige är en fråga om anständighet, på samma sätt som respekten för andra gruppers rättigheter är det. Vi i Sverige slår oss ofta för bröstet, med rätta, för att vi är bra på att stå upp för mänskliga rättigheter nationellt och internationellt, men här har vi en viktig läxa att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 april.)

Anf. 137 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Jag tror att vi alla kan komma ihåg lärare som har betytt särskilt mycket för oss, sådana som har inspirerat och drivit på, som har varit duktiga på sina lektioner och föreläsningar och som ställt tydliga krav på oss som elever. Jag tror att vi också kan komma ihåg det omvända emellanåt. Jag tycker att det här visar hur viktiga lärare verkligen är för vårt lärande.

En av skolans stora utmaningar tycker jag, fru talman, är just att återupprätta lärarnas roll och status i samhället. Tyvärr är det många lärare i dag som inte fullt ut kan göra sitt viktiga arbete, därför att det brister i ordning och studiero eller för att man har en kunskapssyn som gör att man ses som coach snarare än lärare eller för att styrdokument kan upplevas som otydliga eller flummiga.

Oroande är också att så många som var tredje lärarstudent hoppar av under utbildningens gång och att ytterligare var femte lärarstudent hoppar av tidigt i yrket under något av de första åren.

Det här måste vi naturligtvis vända på om vi ska få ordning på skolan och Sverige. Det gör vi med åtgärder som ökad studiero och en annan kunskapssyn med fokus på faktakunskap och en stärkt lärarroll. Det gör vi med högre krav för att komma in på en lärarutbildning och också högre krav under utbildningens gång. Det gör vi med fristående lärarutbildare och med bättre kompletterande pedagogisk utbildning för dem som senare i livet vill byta karriär till det viktiga lärarjobbet.

Fru talman! En andra stor utmaning vi har i Sverige är bristande kunskaper i svenska. En sak som lett till detta är att vi den senaste tiden under loppet av några år kunnat se att andelen elever som kommit senare och inte går alla skolår i Sverige har dubblerats. Jag tror att de flesta kan förstå att om man till exempel kommer i mellanstadiet och har tappat ett antal skolår är det inte fullt ut enkelt att senare klara skolans krav och förväntningar.

En sak som gör mig särskilt oroad är alla de barn som växer upp i Sverige utan ordentliga kunskaper i svenska. Vi pratar för att vara tydliga inte om perfekt svenska utan om begriplig svenska. Man kan redan på barnavårdscentralen, BVC, se att det finns barn som inte har ett tillräckligt ordförråd för att senare kunna klara skolan eller de krav som finns i livet.

Det är väldigt allvarligt. Ger man inte de här barnen rätt förutsättningar nu är risken att de senare slås ut. Här tycker jag att regeringen har varit alldeles för slapphänt. Det läggs fram förslag som förskola till fler. Men det bygger på frivillighet och uppmuntran.

Jag tror att den socialdemokratiska linjen om frivillighet kommer att leda till fortsatt utslagning av barn. Det vi tvärtom behöver göra är obligatorium när det gäller språkinläring. Det ska vara ett tvång som ändå innebär att ge barn rätt förutsättningar för att kunna klara både skolan och livet.

En tredje utmaning handlar om att vi behöver höja kunskapsresultaten generellt. Det finns otroligt många barn som skulle kunna komma mycket längre i livet. För en del kan det handla om att de kommer över ribban för godkänt medan det för andra handlar om att lära sig väldigt mycket mer i svenska eller matematik och nå mycket längre.

Redan för åtta år sedan lovade Magdalena Andersson att hon skulle se till att halvera andelen underkända elever i den svenska skolan. Samtidigt sa hon att antalet skjutningar skulle halveras och att Sverige skulle få Europas lägsta arbetslöshet.

Betyget är på något sätt alldeles tydligt underkänt i detta. Det är rekord i skjutningar. Vi har en arbetslöshet som är en av Europas högsta, och ungefär lika många slås ut.

Man kan göra retoriska poängar av detta och tala om betygssystem kopplat till statsministern. Men det jag tycker är riktigt illa i detta är att bakom Socialdemokraternas skolmisslyckande finns tusentals barn som har slagits ut och fortsätter att slås ut i skolan. Det finns vuxna som inte går till jobbet och människor som bokstavligen skjuts ihjäl i Sverige i dag.

Det om något är ett skäl för att vi måste byta bland annat utbildningspolitik i det här landet för att kunna ge tusentals barn varje år helt andra, nya och positiva livschanser och möjligheter i livet.

Självklart måste man göra flera saker för att nå dithän. Kurs- och läroplaner ändras i höst. Jag tror inte att det är tillräckligt. Vi behöver ett helt annat fokus på kunskap, lärande, faktakunskap och tidig inläring.

Moderaterna föreslår längre skoldagar och att man redan i lågstadiet ska ha mer undervisning i ämnen som matematik och svenska så att vi går i takt med jämförbara länder. Vi behöver ha åtgärder för studiero för att barnen ska kunna koncentrera sig tydligt på lektionerna. Vi behöver ha särskilt stöd och vid behov inte minst de viktiga resursskolorna.

Jag tycker också att vi behöver slå ett slag för särskilda satsningar på begåvade och särskilt begåvade elever. Det finns försöksverksamheter här och var där man kan läsa till exempel gymnasiekurser i grundskolan och liknande.

Jag skulle välkomna fler sådana initiativ. Det tillsammans med andra insatser handlar verkligen om att ge alla barn en chans att kunna nå sin fulla potential.

Fru talman! Jag vill därför allra sist yrka bifall till reservation 21.

Anf. 138 JÖRGEN GRUBB (SD):

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna ställer oss bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag endast bifall till reservation 29.

Nuvarande regering har under sina snart åtta år vid makten även misslyckats med sin skolpolitik. Det handlar om att skapa en trivsamt skola med hög kvalitet där både elever och lärare känner att de får tillgång till bästa möjliga utbildningsmiljö.

Det är en skola där alla elever kommer till sin skola och känner sig trygga, får sin studiero och möjlighet att varje dag växa i sin utbildning. Det är en skola där lärare har möjlighet att förmedla sina kunskaper till sina elever med hjälp av sin pedagogik, utan att alltför ofta behöva agera polis eller socialarbetare.

Jag pratar alltså om en skola där lärare får möjlighet till egen utveckling och att med egen kraft ta sig vidare i sin karriär. Denna skola har vi

inte i hela Sverige. Den finns på några ställen men långtifrån överallt. Men ambitionen måste vara att nå dit.

Detta är ett stort misslyckande, och skulden för detta måste tyvärr den socialdemokratiska regeringen ta på sig.

Fru talman! I dag har vi även en skola där den psykiska ohälsan hos eleverna har nått nivåer vi aldrig någonsin förr har skådat. Det beror på många faktorer. Det kan nämnas oro för att bli slagen eller rånad under sin skoldag. Det kan vara att ständigt vara övervakad i en hederskultur. Det kan vara dålig studiemiljö i klassrummet. Det kan vara ottydliga och abstrakta kunskapskrav som skapar osäkerhet och som är svåra för föräldrar att hjälpa till med. Detta är bara några problem som svenska elever brottas med i dag.

Det finns alltså många grunder för elevers psykiska ohälsa, och för några kan skolans elevhälsa göra en jättestor skillnad framför allt i ett förebyggande syfte.

Mellan våra kommuner och även mellan olika skolor i kommunerna finns det i dag stora skillnader på tillgång till elevhälsan. Under senare år har det i många skolor skett en bortprioritering av elevhälsan till förmån för någonting annat.

Tillgången till elevhälsan är mycket ojämlig. Som exempel kan nämnas att det finns platser där en skolsköterska får ansvara för uppemot 1 000 elever att jämföra med det mer rimliga runt 400.

Jag gjorde en undersökning för drygt tio år sedan i min hemstad Malmö. Den visade på enorma brister och en enorm ojämlighet i ohälsan mellan skolor. Tyvärr har det sedan den tiden kommit fram knappt märkbara skillnader. Så här kan vi inte ha det.

Vi föreslår därför att det införs bemanningsnivåer för elevhälsan. Där grundar vi våra miniminivåer på professionen och den utredning som föreslog detta men som tyvärr plockades bort.

Vi sverigedemokrater följer dessa nivåer och föreslår att ett tak sätts för hur många elever elevhälsans personal får ansvara för. Det ska vara en skolläkare för 7 000 elever, en skolsköterska för 430 elever, en psykolog för 1 000 elever och en kurator för 400 elever. För att detta ska kunna realiseras behöver mer resurser skjutas till, vilket vi prioriterar.

Vi föreslår även att all skolpersonal med elevkontakt ska genomgå utbildningsinsatser för att få grundläggande förståelse för psykisk ohälsa för att kunna koppla in elevhälsan i ett tidigt skede samt att elever bör ha terminsvisa möten med skolans kurator.

Dessutom ser vi att kunskapen om den utbredda hederskulturen måste förbättras bland all skolpersonal. Här föreslår vi att detta läggs in i det kontinuerliga arbetsmiljöarbetet och att varje skola ska ha en handlingsplan för detta.

Utbildning i hedersproblematik ska också ges som obligatorisk vidareutbildning för skolpersonal i utsatta områden. Psykisk ohälsa bland unga och barn måste tas på största allvar, och här kan inget parti ducka.

Fru talman! Att vara lärare i dag innebär att man har ett mångfasetterat yrke. Förutom att skapa intressanta och lärorika lektioner och utbilda sina elever ska man dokumentera varje steg och avvikelse för respektive elev. Visst måste en del saker dokumenteras, men kanske inte allt som dokumenteras i dag och kanske inte på samma sätt. Här behövs en väl genomförd översyn av vad som verkligen är nödvändigt att dokumentera.

Den lärarledda undervisningen måste prioriteras i högre grad. Det har gått så långt att många lärare slutar, eller funderar på att sluta, som lärare på grund av de alltför höga dokumentationskraven. De hinner helt enkelt inte med att prioritera sitt kärnuppdrag: att utbilda sina elever.

Att vara lärare ska vara ett attraktivt yrke som drar till sig lovande studenter. Det ska leda till att vi bibehåller vår duktiga lärarkår.

Vi sverigedemokrater ser att det behövs tydliga karriärvägar som erbjuder alla lärare en utveckling i egen takt. Förutom att vi har föreslagit en typ av karriärsystem, där den pedagogiska personalens utveckling inom yrket ger möjlighet till högre befattning och högre lön, föreslår vi ett utbildningssystem som harmoniserar med karriärsystemet. Det ska vara tydligt och enkelt att se vad som krävs för att välja den karriärväg som önskas.

I en tid som denna, när den svenska skolan behöver höja sig några steg, är det av största vikt att vi behåller våra lärare och all annan pedagogisk personal samt att vi lockar duktiga studenter att välja dessa fantastiska yrken.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag framhålla vikten av att skolans personal och andra som via skolan kommer i kontakt med elever lämnar in ett registerutdrag som sedan finns dokumenterat. Det är en viktig del i skolans säkerhetsarbete och särskilt viktigt för barnperspektivet. Av den anledningen anser Sverigedemokraterna att de tidigare reglerna för detta ska återinföras.

Jag avslutar mitt anförande med en uppmaning till er alla att skänka en tanke till familjerna till de två lärare som blev bragda om livet på Latin-skolan i min hemstad. Det är en skola som ligger parallellt med den skola där jag själv gick i gymnasiet. Låt det aldrig ske igen!

Anf. 139 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 13. Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer men yrkar för tids vinning bifall endast till denna.

Det som i dag diskuteras är lärare och elever. Det som är allra viktigast i skolan är det möte som sker mellan lärare och elever i klassrummet och att lärare har förutsättningar att både planera och genomföra sin undervisning på ett gott sätt. Elever ska mötas av skickliga lärare som ger dem förutsättningar att ta steg vidare i sin utveckling utifrån var de står. För detta behöver elever känna trygghet, må bra och ha möjlighet att påverka sin vardag.

För Centerpartiets del är det viktigt att vi stärker elevhälsan. Det är viktigt att fler elever kan få möjlighet att minska den psykiska ohälsan och öka den psykiska hälsan. Det handlar om alltifrån att öka möjligheten till fysisk aktivitet för att på det sättet påverka till förslag som vi har presenterat det senaste året om att till exempel stärka stödlinjen hos Bris.

Det handlar även om att öka satsningarna på elevhälsa för att få ökad möjlighet till stödsamtal. Vi kommer i den här kammaren att återkomma till en proposition när det gäller elevhälsa, då vi kommer att få möjlighet att ta dessa diskussioner vidare.

Jag vill passa på att lyfta möjligheten till kompetensutveckling så att all personal som befinner sig i skolan ska få goda förutsättningar att möta eleverna och bidra till att de ska kunna få en bättre hälsa.

Det finns flera delar i det motionsbetänkande som vi i dag debatterar. Jag skulle från Centerpartiets sida vilja lyfta några delar som är särskilt viktiga.

En bra grund för grundskolan är de förutsättningar som skapas i förskolan. Där har Centerpartiet presenterat förslag på ett barnskötarlyft och nationella riktlinjer kopplade till antalet utbildad personal per barn för att på det sättet skapa bättre förutsättningar. De barn som går i förskolan ska mötas av utbildad och skicklig personal. Det handlar såväl om förskollärare som om att de som är utbildade i förskolan ges möjlighet att få en vidare utbildning och därmed bli barnskötare. Det behövs också en nationell standard för att säkerställa att barnskötarutbildningarna ska vara goda över hela landet.

Oavsett om det handlar om förskollärare, om lärare i grund- och gymnasieskola eller komvux eller om rektorer och chefer i såväl skola som förskola är det viktigt att det finns goda möjligheter att kompetensutvecklas för att vi ska öka attraktiviteten i skolan och för att fler ska vilja bli lärare och rektorer. På så sätt kan man stärkas i sin yrkesroll, men det innebär också en möjlighet att göra karriär.

Vi vill se att det professionsprogram som har påbörjats kommer på plats så att vi lägger grunden och skapar förutsättningar för att såväl lärare som rektorer ges goda möjligheter till kompetensutveckling.

Det är viktigt att bryta den pedagogiska segregationen i skolan, där de elever som har sämst förutsättningar tenderar att möta de lärare som har kortast utbildning eller obehöriga lärare. Genom att satsa på karriärtjänster i utanförskapsområden kan vi se till att skapa förutsättningar och göra det mer attraktivt för erfarna lärare att jobba med de elever som har svårast förutsättningar.

Men för att få fler behöriga lärare behöver vi ta initiativ för att huvudmännen – de som anställer och ska anställa de kommande lärarna – också ska ta ett större ansvar för att säkerställa att det finns VFU-platser, verksamhetsförlagd utbildning, på skolor. Det får inte bli en flaskhals i det utbildningssystem som i större utsträckning behöver möta det behov som finns av fler lärare.

Fru talman! Det är viktigt att eleverna får goda förutsättningar, och det är också viktigt att lärarna får goda förutsättningar. Vi ser ett behov av att såväl lärare som rektorer ges bättre förutsättningar från huvudmännen att minska administrationen. Vi har också på nationell nivå ett viktigt ansvar för att säkerställa att vi helt enkelt minskar administrationen och ser till att lärarna i större utsträckning kan fokusera på just undervisningen och planering av undervisningen.

Det handlar även om att ge rektorerna bättre förutsättningar att arbeta med det pedagogiska ledarskapet och skolledarskapet för att utveckla skolorna på ett bättre sätt. Vi lyfter flera delar av detta i betänkandet, där vi särskilt framhåller att det finns goda skäl att förbättra förutsättningarna för just rektorerna. Vi vill ge dem ett tydligare mandat men också ett starkare stöd när det gäller att arbeta och styra över sin verksamhet för att på det sättet kunna möta de utmaningar och problem de står inför. Så kan vi också säkerställa att vi får fler elever som klarar skolan och därmed skapar sig bättre förutsättningar för såväl vidare studier som arbete.

Fru talman! Betänkandet handlar om rektorer, lärare och elever. Det är exakt vad skolan handlar om. Att få till en skola där människor trivs, där rektorer känner att de har stöd och mandat, där lärare har förutsättningar att fokusera på och planera sin undervisning och där eleverna får en plats för kunskap och bildning – det är vad skoldebatten också fortsättningsvis bör handla om.

Anf. 140 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Elevers rätt till utbildning förutsätter att skolan är tillgänglig för alla och att det finns välutbildade lärare och andra resurser som behövs för att ge utbildningen en god kvalitet. På alla skolor behövs kompetenta, behöriga lärare som kan möta varje elevs behov i sin undervisning och som kan delta aktivt i den pedagogiska utvecklingen.

Det råder i dag stor brist på behöriga lärare och pedagoger i svensk skola. Bristen på behörig personal gör att det i praktiken är möjligt att som obehörig få arbeta flera år i sträck på samma skola eller förskola.

Vänsterpartiet är övertygat om att den som väljer att arbeta som lärarvikarie under flera år också har kapaciteten att klara av att ta en lärarexamen. Detsamma gäller även pedagoger inom förskola och fritidshem. I dag saknas dock tillräckliga incitament för många huvudmän att stötta sina vikarier och obehöriga anställda att läsa sig till behörighet. Det går även att konstatera det faktum att många fristående skolor har färre behöriga lärare eftersom det är billigare att ta in obehöriga lärarvikarier. På så sätt kan de vinstdrivande skolkoncernerna utöka sina vinstmarginaler.

Vänsterpartiet vill underlätta personalförsörjningen inom välfärdens olika bristyrken, såsom lärare och förskollärare, bland annat genom att införa den så kallade Dalamodellen nationellt. Modellen innebär en ny utbildningsform där studenter kan få anställning med lön samtidigt som de studerar.

Fru talman! Ett annat problem som försvårar lärarförsörjningen är det faktum att många fristående men även kommunala skolor har satt i system att anställa obehöriga lärare. De stora privata skolkoncernerna gör detta för att, som jag sa tidigare, verksamheten ska ge större avkastning, medan kommunala skolor tvingas göra detta när majoriteten av landets kommuner genomför stora nedskärningar i sina budgetramar.

Vissa privata skolkoncerner får dessutom undantag i lagstiftningen gällande kravet på lärarlegitimation eftersom deras skolor till exempel har internationell profil. Detta är något som måste förändras.

Vi i Vänsterpartiet menar att även skolor med internationella profiler ska följa den svenska läroplanen, som gäller för alla skolor i Sverige, och att de absolut inte ska få undantag när det kommer till lärarlegitimationen. Det är obegripligt att en majoritet i Sveriges riksdag inte anser att detta självklart är någonting som måste förändras. Med anledning av det vill jag yrka bifall till reservation 2.

Fru talman! Utöver det som jag hittills anfört finns det fler viktiga frågor som är helt avgörande för att få fler att vilja arbeta i skolan och fler att vilja studera till att bli lärare, och också för att kunna få lärare att stanna kvar i den svenska skolan. Den kanske viktigaste frågan är arbetsmiljön.

Arbetsmiljön i förskolan och skolan måste förbättras. Skolväsendet är i dag Sveriges största arbetsplats men samtidigt också en av de absolut sämsta avseende arbetsmiljön. Det finns få yrkesgrupper som skulle kunna

tänka sig att arbeta under de förhållanden som förskolans och skolans personal, oftast kvinnor, tvingas arbeta under. Stora mängder administration, för få kollegor och icke anpassade lokaler är bara några av de saker som hör till vardagen för lärarna.

Vänsterpartiet vill ge skolan mer resurser. Vi vill även se en systematisk förändring som är bortom marknadslogik och new public management. Det är viktigt att förbättra lärarnas och hela skolpersonalens arbetsvillkor för att kunna motverka bristen på lärare och andra yrkesgrupper i skolan. Arbetsmiljön och arbetssituationen är de vanligaste skälen till att lärare väljer att arbeta med något annat än skolan.

Fru talman! För att lärarnas arbetsmiljö ska förbättras behöver de få fler kollegor som har andra kompetenser än att vara just lärare. Det behövs till exempel en bättre fungerande elevhälsa.

Jag hörde tidigare vissa som från talarstolen nämnde att de var för att ha nyckeltal inom elevhälsan. Vänsterpartiet har föreslagit detta vid ett flertal tillfällen, men det har aldrig fått stöd av något parti i Sveriges riksdag.

Om barn mår dåligt är det viktigt att de får ett professionellt bemötande. I dag faller det ansvaret alldeles för ofta på redan överarbetade lärare. Många utbildade lärare och förskollärare jobbar i dag inom andra yrken. Med en bättre arbetsmiljö kan vi få tillbaka en hel del av dessa till att arbeta i skolan igen.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att situationen och arbetsmiljön har försämrats avsevärt, vilket jag också nämnde tidigare i mitt anförande, på grund av den marknadslogik som råder i den svenska skolan. När elever blir kunder, när kunskap anses vara en vara och när lärare och rektorer ska vara försäljare är det någonting som inte stämmer. Det får konsekvenser för lärare, för elever och för skolläda-re. Det är de konsekvenserna vi ser i dag. Därför måste vi ta tillbaka den demokratiska kontrollen över den svenska skolan.

Anf. 141 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 22.

Jag brukar säga att en bra skola börjar med bra lärare som inspirerar till kunskap och klarar av att hålla ordning i klassrummet. Men en bra skola börjar faktiskt också med en bra rektor. Sveriges rektorer är några av Sveriges viktigaste chefer. Om vi ska förbättra kunskapsresultaten måste vi också se till att vi har de bästa tänkbara rektorerna och att de väljer att stanna kvar inom yrket.

Häromveckan träffade jag Matz Nilsson, förbundsordförande för Sveriges Skolledarförbund. Vi pratade bland annat om att rektorer nu lämnar sitt uppdrag oftare än tidigare. Rektorer stannar i snitt inte ens tre år på sin post. Vissa kommuner tidsbegränsar också rektorsuppdraget. Det borde de sluta med.

Men det finns också flera andra förklaringar. För tio år sedan uppgav 2 procent av rektorerna och skolläda-rarna att de utsatts för otillbörlig påverkan, kränkningar, hot eller våld. I dag har den siffran stigit till 30 procent.

Jag tycker att det är ett exempel som visar att skolan från och med nu måste bedrivas på lärares och rektors villkor så att fler stannar kvar inom

yrket. Men Skolinspektionen behöver också få i uppdrag att utreda vad det i övrigt beror på att så många rektorer slutar efter så kort tid.

Fru talman! Alltför många barn sviks i dagens Sverige. I SVT:s *Uppdrag granskning: Bokstavsbarnen* fick vi träffa Ture. Ture får ångest när han är i skolan, men han får också ångest när han inte är i skolan för att han inte är där.

Detta talar för att vi behöver göra upp med den här likriktningsskolan som innebär att många elever mot sin vilja undervisas på samma sätt och i samma klassrum, trots att det drabbar dessa barn och deras familjer väldigt mycket. Vi behöver fler speciallärare, det särskilda stödet behöver stärkas och särskilda undervisningsgrupper bör erbjudas av varje skola så att fler barn får chansen att klara skolan.

Fru talman! Jag skulle vilja säga några ord om den tragiska händelsen på Malmö latin då en artonårig elev beväpnad med yxa och kniv gick till brutal attack mot två kvinnliga lärare – två älskade och omtyckta lärare, som nu har förlorat livet. Vi är många som känner starkt med personalen och eleverna på Malmö latin, inte minst dem som befann sig på skolan vid tidpunkten för attacken och dem som deltog vid minnesceremonin efteråt. Framför allt går tankarna naturligtvis till kvinnornas familjer och vänner.

Det gör ont att behöva konstatera att detta var den tredje skolattacken på ett halvår i Skåne – Eslöv, Kristianstad och nu Malmö.

Vi här inne behöver nu göra vad vi kan för att förebygga denna typ av brott. Vi behöver se till att fånga upp varningssignalerna i tid. Vi behöver stärka elevhälsan så att varje barn kan komma i kontakt med elevhälsan varje dag och erbjudas rutinsamtal. Kristdemokraterna vill också att barn- och ungdomshälsovården ska ta ett samlat grepp även kring elevhälsan. Vi tror att vi på så vis skulle kunna säkerställa mer resurser.

Oavsett vad man tycker om det behöver vi nu hjälpas åt att fånga upp fler barn i tid. Så får fler barn möjlighet att klara skolan, och så gör vi också samhället tryggt.

Anf. 142 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! *Lärare och elever* heter det här motionsbetänkandet, och jag tänker börja med eleverna. De måste alltid vara vår utgångspunkt.

Kunskap är lätt att bära, brukar vi säga. Ett barns skolgång går aldrig i repris, är något vi också brukar säga. Det är några av skälen till att Liberalerna fäster så stor vikt vid att både kvaliteten på undervisningen och förväntningarna på eleverna ska vara höga. Minst lika viktigt är att skolan ger alla barn, oavsett bakgrund eller könsidentitet, lika goda förutsättningar att lyckas.

Vi ser att pojkars lägre kunskapsresultat är ett betydande problem för jämställdheten i samhället. Skolverkets undersökningar visar att flickor i skolan känner sig alltmer otrygga. Det går inte att nog understryka att detta inte är acceptabelt. Skolan ska präglas av just studiero och trygghet.

Många elever lider av psykisk ohälsa av att uppleva stress och press i vardagen, men de känner också ångest som kan leda till självskadebeteenden och andra typer av problem. Det finns inga snabba lösningar på den utbredda psykiska ohälsa som vi ser. Även om vi också skulle vilja att det fanns sådana handlar det om ett långsiktigt arbete med elevhälsan men också om bättre samarbete med BUP och i vissa fall socialtjänsten och så vidare.

Fru talman! Liberalerna menar att skolan ska vara som starkast där elevernas förutsättningar är som svagast. Så är det inte riktigt i dag. Ett allvarligt problem, som vi har hört om från den här talarstolen tidigare, är pedagogisk segregation, det vill säga lärarkompetensen i form av behörighet och erfarenhet är lägre på skolor i utsatta områden. Det är skälet till att vi från Liberalernas sida vill satsa på att locka erfarna och utbildade lärare just dit.

För att lyckas med det behövs satsningar på högre lön, men det är långt ifrån tillräckligt. Minst lika viktigt är att lärare erbjuds bättre arbetsvillkor och lägre arbetsbelastning. Det kan ske genom en ökad lärartäthet, vilket gör att man kan minska antalet lektioner för lärarna utan att man gör det samma med elevernas undervisningstid.

Fru talman! Det är oroande att allt färre, även om vi kanske har stoppat det värsta tappet, ämneskunniga akademiker med intresse för undervisning överväger att bli lärare och att många lärare som i dag är yrkesverksamma inom skolväsendet upplever att deras arbetsplats inte är attraktiv och överväger att lämna densamma. Det är lika beklagligt som det är förståeligt.

Liberalerna menar att lärarrollen ska respekteras som profession genom att få goda förutsättningar att prioritera undervisningen och på så vis stärka skolans kunskapsförmedlande uppdrag.

Fru talman! Ni som är här har hört företrädare från Liberalerna prata om detta återkommande. Vi har inte heller där några snabba lösningar. Vi tror att det behövs åtgärder både på nationell och på lokal nivå för att återupprätta läraryrkets attraktivitet. Det handlar om att stärka styrningen och fördelningen av resurser genom att återförstatliga skolor, såväl grundskolor som gymnasieskolor, och därmed överta arbetsgivaransvaret för lärarkåren.

Lärarnas arbetsmiljö behöver stärkas genom ytterligare reformer än de som vi har fått på vårt bord för ökad trygghet och studiero. Lärare måste även få bättre möjligheter och förutsättningar att fokusera och koncentrera sig på just undervisningen. Skolan kan göra mycket men inte allt. Det måste återspeglas i såväl styrdokument som läroplaner. Vi vill renodla läroplanerna med syftet att minska administrativa pålagor och andra pålagor som inte är direkt relaterade till skolans kunskapsuppdrag.

Lärarbristen är inte en naturlag. Med rätt politik kommer fler att söka sig till läraryrket.

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar för tids vinning bifall endast till reservation 4.

Anf. 143 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

Det här är två portalparagrafer i vår skollag. Det är en viktig strävan: Varenda unge ska ha lika tillgång till utbildning av lika kvalitet i hela vårt avlånga land – hemma i Älvsbyn där jag bor, i Östra Klagstorp på Söder-slätt där jag är född och här i Stockholms innerstad där vi håller den här debatten.

Fru talman! Detta är också vårt största problem. Såväl forskning som statistik, OECD, statliga utredare och fackförbund pekar på att skillnader-

na blir allt större. Familjebakgrunden får allt större genomslag i skolresultaten, och det är uppenbart för alla att skolsystemet bidrar till segregation. Det är egentligen rätt självklart. Som skolmarknaden fungerar är det den fristående skola som bäst kan segregera ut ett högpresterande elevunderlag, det vill säga elever med stark familjebakgrund, som också kan tjäna mest pengar.

Det är också skolmarknaden och incitamenten för lönsamhet som skapar behovet av allt starkare kontroll, ökad byråkrati och administration och mer detaljregleringar. Det är skolmarknaden och systemets sätt att fungera som försvagar professionens auktoritet och status och leder till hämndanmälningar, hot och föräldrapåtryckningar.

Den som vill att alla barn ska ha tillgång till bra utbildning, att alla lärare ska ha en bra arbetsmiljö och att läraryrket ska ha högre status så att vi får fler sökande till lärarutbildningarna och kan lösa lärarbristen gör bäst i att ändra ett dysfunktionellt system i stället för att föreslå fler detaljregleringar, tuffare inspektion och mer byråkrati. Även om högern här i kammaren inte är det så är åtminstone jag beskaffad på det viset att jag hellre botar sjukdomen än försöker lindra symtomen med förbannat besk medicin.

Fru talman! I dag debatterar vi utbildningsutskottets betänkande nummer 16 om lärare och elever. Det behandlar 213 yrkanden från allmänna motionstiden. De handlar om vitt skilda saker som läraryrket, registerkontroll, fortbildning, rektorer och skolledare, grundsärskolan och gymnasiesärskolan, särskilt begåvade elever och elever med särskilda behov, elever med skolfrånvaro, undervisning för nyanlända, elevers hälsa med mera.

Utskottsmajoriteten föreslår att alltihop ska avslås. Det låter hårt, men det handlar om att alla de förslag som behandlas i dag tangerar olika saker som vi redan har genomfört eller arbetar med att genomföra. Vi utbildningspolitiker har en intensiv vår framför oss. Låt mig ge en illustration av hur den kommer att bli.

Den här våren arbetar utskottet med beredning och beslut av ett stort antal lagförslag som den socialdemokratiska regeringen har lagt. Vi ska återinföra högskolebehörigheten på yrkesprogrammen på gymnasiet samtidigt som vi kommer att bygga om gymnasieskolan helt så att den blir ämnesutformad och dimensionerad för att bättre matcha arbetskraftsbehovet i samhället.

Vi levererar på vårt vallöfte om läxhjälpsgaranti och utökad lovskola. Vi ska reglera elevhälsans uppdrag och bemanning tydligare för att alla elever ska ha bättre tillgång till bättre elevhälsa. Samtidigt stärker vi grundsärskolan med en garanti för tidiga stödinsatser och gör om särskolan som varit för utvecklingsstörda till att bli en anpassad utbildning för den med intellektuell funktionsnedsättning.

Vi går fram med vår nationella plan för trygghet och studiero, ett starkare förebyggande arbete och förtydligad systematik – den bästa kränkningen är trots allt den som aldrig sker – men också förtydligade och förstärkta befogenheter för skolans personal. Därtill reglerar vi resursskolor i skollagen och bemyndigar Skolverket att utfärda föreskrifter för en mer likvärdig tillämpning av hur bestämmelserna om tilläggsbelopp ska tolkas.

Vi reglerar pedagogisk omsorg med högre kvalitetskrav och inför ägar- och ledningsprövning. Vi går fram med förslag som syftar till att fler barn, särskilt de som behöver det för sin språkutvecklings skull, ska gå i förskolan.

Fru talman! Vi påbörjar också arbetet med att ta tillbaka den demokratiska kontrollen över skolan. Som jag sa inledningsvis: Den som på allvar vill förbättra den svenska skolan måste börja med att ändra systemet, som blivit en marknad med en massa helt oacceptabla konsekvenser. Vi föreslår därför en stramare reglering av konfessionella friskolor. Vi föreslår att skolpengen ska spegla huvudmännens ansvar och fördelas efter elevernas förutsättningar och behov. Vi vill avskaffa de orättvisa köerna, så att skolvälet kan bli mer rättvist och fungera för alla, inte bara för dem som har läst på om systemets funktionssätt och som bor på samma ort genom hela barnens skoltid. Mer kommer att behövas, men detta är viktiga förslag för att skolsystemet som helhet ska fungera bättre.

Fru talman! Alla ungar ska ha lika tillgång till utbildning av samma höga kvalitet – i Älvsbyn såväl som i Östra Klagstorp och i Stockholm. Arbetsmiljön i skolan måste bli bättre, och lärarkretsens status måste återupprättas. Därför måste vi också återta den demokratiska kontrollen över skolan.

Jag yrkar bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande nummer 16.

Anf. 144 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! I dag presenterades dyster statistik om antalet behöriga lärare. Mer behöver göras för att läraryrket ska bli mer attraktivt. En hel del har gjorts. Lärarnas löner har stärkts genom Lärarlönelyftet, och vi ser att de internationella mätningarna är på väg i rätt riktning när det kommer till yrkets attraktivitet. Men mer måste göras.

I dag behandlas lärare i större utsträckning som servicepersonal i den svenska skolan. På skolmarknaden har föräldrar och elever ibland börjat bete sig som kunder. Det här är ett stort problem som hotar läraryrkets status, och det påverkar ända in i klassrummet, när föräldrar till och med hotar lärare. Man hotar med att ta sin skolpeng och gå om inte barnet får ett högre betyg än läraren anser barnet förtjäna, för att ta ett exempel.

Fru talman! Vi måste också införa ett professionsprogram. Regeringen levererar på mycket av det som vi i Miljöpartiet arbetat fram tillsammans med Socialdemokraterna och faktiskt även Centerpartiet och Liberalerna. Men en produkt saknas, och det är viktigt att den kommer på plats för att vi ska ha en stark lärar- och rektorsprofession i det här landet. Professionsprogrammet handlar om att åter slå fast rätten till kompetensutveckling. Skolhuvudmännen ska vara skyldiga att erbjuda sådan till lärarna, som under hela sitt yrkesliv ska undervisa utifrån forskning och beprövad erfarenhet. Och som alla vet går forskningen framåt under 40 års yrkesliv.

En sak som vi i Miljöpartiet särskilt ser behov av fortbildning kring är frågan om sexualitet, samtycke och relationer. Här har vi skrivit om läroplanen. Det började med en liten motion från en miljöpartistisk riksdagsledamot, och nu ska det bli verklighet. Vi har bestämt att alla nyutbildade lärare ska få kunskap om sexualitet, samtycke och relationer på sin lärarutbildning. Men de befintliga lärarna då? Skolverket har visserligen fått ett uppdrag, men vi i Miljöpartiet tycker att den här kunskapen är så central att den måste nå alla. Därför, fru talman, vill jag under punkt 8 i betänkandet yrka bifall till min motion 2021/22:1717, som behandlar den här frågan.

Prot. 2021/22:91
31 mars

Lärare och elever

Precis innan jag kom hit till kammaren träffade jag fyra ungdomar och pratade om deras vardag. De är med i en ungdomsgrupp för hbtqi-personer i Göteborg. Det de beskrev stärkte min övertygelse om vikten av att fortbilda all skolpersonal. De har mött oförståelse och till och med mobbning på grund av vilka de är. Sedan har vuxna i stället för att säga emot och ifrågasätta faktiskt deltagit i en destruktiv jargong. Då har vi en lång väg kvar.

Med det vill jag tacka för dagens debatt om lärare och elever.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 april.)

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2021/22:200 Hårdare regler för nya nikotinprodukter

2021/22:204 Ändrade övergångsbestämmelser när det gäller medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik

2021/22:211 Insatser på plan- och byggområdet med anledning av invasionen av Ukraina

EU-dokument

COM(2022) 71 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937

Motion

med anledning av skr. 2021/22:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2021

2021/22:4471 av Håkan Svenneling m.fl. (V)

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 30 mars

2021/22:426 Veduppvärmning av bostadshus

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet *Johan Danielsson* (S)

2021/22:427 Ökad planerbar elproduktion i södra Sverige

av *Carl-Oskar Bohlin* (M)

till statsrådet *Khashayar Farmanbar* (S)

2021/22:428 Ministerråd för infrastruktur

av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2021/22:429 Vargstammen i Sverige
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)
2021/22:430 Sveriges vargstam
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

Prot. 2021/22:91
31 mars
-----

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 30 mars

2021/22:1379 Fängslandet av Aleksej Navalnyj
av *Maria Nilsson* (L)
till utrikesminister Ann Linde (S)
2021/22:1380 Förbifart Örnsköldsvik
av *Anna-Belle Strömberg* (S)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
2021/22:1381 Mer inhemskt drivmedel
av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)
2021/22:1382 Åtgärder med anledning av höga elpriser
av *Mats Persson* (L)
till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)
2021/22:1383 It-säkerheten i regeringens mejl
av *Alexandra Anstrell* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
2021/22:1384 Problemen med väntetiderna för pass
av *Markus Wiechel* (SD)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2021/22:1385 Förlossningsskador i vården
av *Linda Lindberg* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)
2021/22:1386 Väntetider för pass
av *Helena Storckenfeldt* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2021/22:1387 Remissvaret från Inspektionen för socialförsäkringen
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)
2021/22:1388 Beredningskravet
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)
2021/22:1389 Remissvar från Pensionsmyndigheten
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)
2021/22:1390 Remissvar från Statens tjänstepensionsverk
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2021/22:1391 Remissvar från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)

2021/22:1392 Odlingstörv

av *Betty Malmberg* (M)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1393 Unga flickors rätt till tryggt stöd vid hedersrelaterat förtryck

av *Linda Lindberg* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1394 Kvinnors demokratiska rättigheter i Iran

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1395 End-of-waste-kriterier

av *Betty Malmberg* (M)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1396 Järnvägsmarknaden

av *Anna-Belle Strömberg* (S)
till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 30 mars

2021/22:1299 Läkemedel för ukrainska flyktingar

av *Ulrika Jörgensen* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1308 Arbetslivskriminalitet

av *Saila Quicklund* (M)
till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister Eva Nordmark (S)

2021/22:1294 Vård för posttraumatiskt stressyndrom hos ukrainska flyktingar i Sverige

av *Mats Sander* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1300 Traumavård för ukrainska flyktingar

av *Ulrika Jörgensen* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1303 Psykisk vård för barn som flytt Ukraina

av *Johan Hultberg* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1306 Självförsörjningsgraden i svenskt lantbruk

av *Lars Mejern Larsson* (S)
till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1307 Regelverket för fastighetsbildning

av *Mikael Eskilander* (SD)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1297 Rehabilitering för krigsskador för ukrainska flyktingarav *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1298 Vård och screening av tuberkulos för ukrainska flyktingarav *Johan Hultberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1301 Vaccination mot hepatit B för personer som flytt Ukrainaav *Mats Sander* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1302 Vaccination av barn som flytt från Ukraina till Sverigeav *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1324 Stöd till Belarus folkambassadav *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1311 Dagsböter beräknade efter vilseledande uppgifterav *Johan Pehrson* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1314 Icke-diskriminering i stödet till Ukrainas flyktingarav *Joar Forssell* (L)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2021/22:1313 Giftinformationscentralens statistik om förgiftning bland unga flickorav *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1310 Leverans av Artemisav *Alexandra Anstrell* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2021/22:1312 Framtidsfullmaktens användbarhetav *Barbro Westerholm* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1316 Antisemitism i Sverigeav *Björn Söder* (SD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:1323 Livslångt lärandeav *Fredrik Christensson* (C)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2021/22:1325 Kostnader för utbyggnad av stamnät till havsav *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1304 Vårdanställdas arbetssituationav *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1322 Stöd till ukrainska flyktingar med funktionsnedsättningav *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1315 Ersättning för materiel till Ukraina från EU:s fredsfacilitetav *Jessika Roswall* (M)

till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:1321 Etiska regler för telefonförsäljning av lotter och spel
av *Guðrun Brunegård* (KD)
till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)

2021/22:1318 Skyddsrum för funktionshindrade
av *Lars Beckman* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1305 Samhällets stöd till idrotten
av *Annelie Karlsson* (S)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1320 Fläskkött på flyktingboenden
av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1330 Biotopskydd
av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1338 Utvisningar av illegala invandrare
av *Pontus Andersson* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1344 Arbetsgivares arbetsmiljöansvar
av *Magnus Persson* (SD)
till statsrådet Johan Danielsson (S)

2021/22:1328 Insatser för att stödja Sveriges ryttare
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1335 Småföretagens motivation att anmäla brott
av *Alexander Christiansson* (SD)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1345 Bilstöd för vuxna och barn
av *Christina Høj Larsen* (V)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1339 Utegångsdjur och forskning
av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1337 Coronapandemins effekter på vuxna elevs kunskapsresultat och kompetens efter slutförd utbildning
av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2021/22:1329 Medicin mot cystisk fibros i högkostnadsskyddet
av *Björn Söder* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1352 Ryskt narrativ i svensk public service
av *Markus Wiechel* (SD)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:1341 Tillgången på energitorv
av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1332 Det förhöjda bostadsbidraget/tillägget
av *Mikael Larsson* (C)
till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)

2021/22:1353 Stiftelser i civilsamhället och flyktingar från Ukraina

av *Magnus Stuart* (M)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:1334 Kompetensförsörjningen inom järnvägsrelaterade yrken och roller

av *Patrik Jönsson* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1336 Coronapandemins effekter på elevers kunskapsmål

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till statsrådet Lina Axelsson Kihlblom (S)

2021/22:1346 Kompensation till trafikoperatörer vid ett återinförande av id-kontroller

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1347 Återinförande av gränskontroller i Öresundsregionen och Skåne

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1348 Inverkan av ett återinförande av id-kontroller på fordonstrafiken

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1349 Id-kontroller i Öresundsregionen och Skåne

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1350 Återinförande av id-kontroller i Öresundsregionen och Skåne

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1351 Återinförande av id-kontroller

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1342 Luckor i den cancerförebyggande politiken

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1340 En havsmiljöproposition

av *Betty Malmberg* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1333 Resursförstärkningar gentemot landets länsstyrelser

av *Anders Åkesson* (C)

till statsrådet Ida Karkiainen (S)

2021/22:1343 Missbruk av den statliga lönegarantin

av *Magnus Persson* (SD)

till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister Eva Nordmark (S)

2021/22:1289 Elnätsutbyggnad och gröna industrisatsningar

av *Eric Palmqvist* (SD)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1290 Ökad produktivitet i vården

av *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

Prot. 2021/22:91

31 mars

Prot. 2021/22:91
31 mars

2021/22:1291 Åtgärder mot pälsfarmer

av *Elin Segerlind* (V)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1295 Tillsynsavgifter för 2:4-anläggningar

av *Kalle Olsson* (S)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1293 Köer för att förnya pass

av *Louise Meijer* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1309 Väntetiderna för pass

av *Johan Pehrson* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1319 Väntetider för pass

av *Hans Wallmark* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1326 Svarthandel med bokade tider för pass

av *Boriana Åberg* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1327 Väntetiderna för pass

av *Boriana Åberg* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1292 Barnfamiljer som vräks trots barnkonventionen

av *Katarina Brännström* (M)

till statsrådet Johan Danielsson (S)

den 31 mars

2021/22:1296 Identifiering av personer med vårdkompetens bland ukrainska flyktingar

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 19.36.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.51,
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 102 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 13 anf. 130 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om ersättare	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Anmälan om ändrad partibeteckning	1
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	2
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 6 Ärende för hänvisning till utskott	3
§ 7 Luftfartsfrågor	3
Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU8	3
Anf. 1 JENS HOLM (V)	3
Anf. 2 ÅSA COENRAADS (M)	5
Anf. 3 JENS HOLM (V) replik	7
Anf. 4 ÅSA COENRAADS (M) replik	7
Anf. 5 JENS HOLM (V) replik	7
Anf. 6 ÅSA COENRAADS (M) replik	8
Anf. 7 PATRIK JÖNSSON (SD)	8
Anf. 8 MIKAEL LARSSON (C).....	11
Anf. 9 MAGNUS JACOBSSON (KD)	13
Anf. 10 JENS HOLM (V) replik	14
Anf. 11 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	15
Anf. 12 JENS HOLM (V) replik	16
Anf. 13 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	16
Anf. 14 HELENA GELLERMAN (L)	17
Anf. 15 DENIS BEGIC (S)	19
Anf. 16 ÅSA COENRAADS (M) replik	20
Anf. 17 DENIS BEGIC (S) replik	21
Anf. 18 ÅSA COENRAADS (M) replik	21
Anf. 19 DENIS BEGIC (S) replik	22
Anf. 20 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	22
Anf. 21 DENIS BEGIC (S) replik	23
Anf. 22 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	23
Anf. 23 DENIS BEGIC (S) replik	23
Anf. 24 LORENTZ TOVATT (MP)	24
(Beslut fattades under § 11.).....	26
§ 8 Klimatpolitik	26
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU20	26
Anf. 25 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	26
(forts. § 12).....	29
Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 9 Frågestund	29
Anf. 26 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	29
<i>EU:s åtgärder mot rysk underrättelsetjänst</i>	<i>30</i>
Anf. 27 HANS WALLMARK (M)	30
Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	30
Anf. 29 HANS WALLMARK (M)	30
Anf. 30 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	30
<i>Hyra av anstaltsplatser utomlands</i>	<i>31</i>

Anf. 31 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	31
Anf. 32 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	31
Anf. 33 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	31
Anf. 34 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	31
<i>Vidaretransport av ukrainska flyktingar</i>	32
Anf. 35 ANNIKA QARLSSON (C).....	32
Anf. 36 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	32
Anf. 37 ANNIKA QARLSSON (C).....	32
Anf. 38 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	33
<i>Myndigheters hantering av personer med skyddad identitet</i>	33
Anf. 39 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	33
Anf. 40 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33
Anf. 41 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	34
Anf. 42 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	34
<i>Utvisning av ryska diplomater</i>	34
Anf. 43 MIKAEL OSCARSSON (KD)	34
Anf. 44 Utrikesminister ANN LINDE (S)	34
Anf. 45 MIKAEL OSCARSSON (KD)	35
Anf. 46 Utrikesminister ANN LINDE (S)	35
<i>Sanktioner mot ryska banker och oligarker</i>	35
Anf. 47 MARIA NILSSON (L)	35
Anf. 48 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	35
Anf. 49 MARIA NILSSON (L)	36
Anf. 50 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	36
<i>Stopp för import av rysk fossil energi</i>	36
Anf. 51 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	36
Anf. 52 Utrikesminister ANN LINDE (S)	36
Anf. 53 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	36
Anf. 54 Utrikesminister ANN LINDE (S)	37
<i>Framtidens civila beredskap</i>	37
Anf. 55 NIKLAS KARLSSON (S)	37
Anf. 56 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
Anf. 57 NIKLAS KARLSSON (S)	37
Anf. 58 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38
<i>EU:s militära förmåga</i>	38
Anf. 59 JESSIKA ROSWALL (M).....	38
Anf. 60 Utrikesminister ANN LINDE (S)	38
<i>Civilplikten</i>	39
Anf. 61 PER SÖDERLUND (SD)	39
Anf. 62 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	39
<i>Sanktionspaket mot Ryssland och Belarus</i>	39
Anf. 63 KERSTIN LUNDGREN (C).....	39
Anf. 64 Utrikesminister ANN LINDE (S)	40

<i>Polisens prioritering av brott mot utsatta kvinnor och barn</i>	40	Prot. 2021/22:91
Anf. 65 GUDRUN NORDBORG (V).....	40	31 mars
Anf. 66 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40	-----
<i>Skjutningar och polisens befogenheter</i>	41	
Anf. 67 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	41	
Anf. 68 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	41	
<i>Sveriges arbete för fred i Jemen</i>	41	
Anf. 69 DIANA LAITINEN CARLSSON (S).....	41	
Anf. 70 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	42	
<i>Svenska soldater i Mali och polisens passhantering</i>	42	
Anf. 71 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M).....	42	
Anf. 72 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	42	
<i>Skadestånd till dömda brottslingar</i>	43	
Anf. 73 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	43	
Anf. 74 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	43	
<i>Långsiktigt stöd till Ukraina</i>	43	
Anf. 75 MAGNUS EK (C).....	43	
Anf. 76 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	44	
<i>Kvinnors situation i Afghanistan</i>	44	
Anf. 77 AMINEH KAKABAVEH (-).....	44	
Anf. 78 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	44	
<i>Nya försvarsetableringar i norra Sverige</i>	45	
Anf. 79 KALLE OLSSON (S)	45	
Anf. 80 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	45	
<i>Regeringskansliets it-säkerhet</i>	45	
Anf. 81 JÖRGEN BERGLUND (M).....	45	
Anf. 82 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46	
<i>Kommissionens uppmaning och reduktionsplikten</i>	46	
Anf. 83 MARTIN KINNUNEN (SD)	46	
Anf. 84 Statsrådet HANS DAHLGREN (S).....	46	
<i>Kriget i Ukraina och EU:s lärdomar av pandemin</i>	46	
Anf. 85 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	46	
Anf. 86 Statsrådet HANS DAHLGREN (S).....	47	
<i>Försvarsministerns inställning till ett svenskt Natomedlemskap</i>	47	
Anf. 87 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	47	
Anf. 88 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	47	
<i>Sveriges hantering av ryska underrättelseofficerare</i>	48	
Anf. 89 MARKUS WIECHEL (SD)	48	
Anf. 90 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	48	
<i>Åtgärder mot narkotikahandel i norra Sverige</i>	48	
Anf. 91 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	48	
Anf. 92 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	49	
<i>Slopad straffrabatt för myndiga personer</i>	49	
Anf. 93 ELLEN JUNTTI (M).....	49	

Anf. 94 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	49
<i>Småföretagares skattelättnader för privat elkonsumention</i>	50
Anf. 95 LOTTA OLSSON (M).....	50
Anf. 96 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	50
<i>Ändrad lagstiftning för utvisning av brottslingar</i>	50
Anf. 97 LUDVIG ASPLING (SD).....	50
Anf. 98 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	50
<i>Lokalt förankrad polis</i>	51
Anf. 99 LINUS SKÖLD (S).....	51
Anf. 100 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	51
Ajournering	52
Återupptaget sammanträde	52
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 30 mars	52
NU15 Energipolitik.....	52
SoU13 Äldrefrågor.....	54
JuU24 Processrättsliga frågor.....	56
JuU49 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och den svenska delegationens arbete under 2021.....	58
FöU8 Försvarsmaktens personal.....	58
FöU9 Militära frågor.....	60
§ 11 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	62
TU8 Luftfartsfrågor.....	62
§ 12 (forts. från § 8) Klimatpolitik (forts. MJU20)	63
Anf. 101 MARTIN KINNUNEN (SD).....	63
Anf. 102 MAGNUS EK (C).....	66
Anf. 103 JENS HOLM (V).....	68
Anf. 104 MAGNUS EK (C) replik.....	70
Anf. 105 JENS HOLM (V) replik.....	71
Anf. 106 MAGNUS EK (C) replik.....	72
Anf. 107 JENS HOLM (V) replik.....	72
Anf. 108 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	73
Anf. 109 JENS HOLM (V) replik.....	75
Anf. 110 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	76
Anf. 111 JENS HOLM (V) replik.....	76
Anf. 112 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	77
Anf. 113 HELENA GELLERMAN (L).....	77
Anf. 114 LORENTZ TOVATT (MP).....	80
Anf. 115 HANNA WESTERÉN (S).....	82
Anf. 116 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik.....	84
Anf. 117 HANNA WESTERÉN (S) replik.....	85
Anf. 118 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik.....	85
Anf. 119 HANNA WESTERÉN (S) replik.....	86
Anf. 120 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	87
Anf. 121 HANNA WESTERÉN (S) replik.....	87

Anf. 122 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	88	Prot. 2021/22:91
Anf. 123 HANNA WESTERÉN (S) replik	88	31 mars
Anf. 124 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	89	-----
Anf. 125 HANNA WESTERÉN (S) replik	89	
Anf. 126 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	90	
Anf. 127 HANNA WESTERÉN (S) replik	90	
(Beslut skulle fattas den 6 april.)	90	
§ 13 Mänskliga rättigheter ur ett tematiskt perspektiv	91	
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU7	91	
Anf. 128 HELENA STORCKENFELDT (M)	91	
Anf. 129 MARKUS WIECHEL (SD)	92	
Anf. 130 MAGNUS EK (C)	94	
Anf. 131 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	96	
Anf. 132 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	99	
Anf. 133 DIANA LAITINEN CARLSSON (S).....	101	
Anf. 134 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	104	
Anf. 135 JOAR FORSSELL (L)	105	
Anf. 136 ANNIKA HIRVONEN (MP)	106	
(Beslut skulle fattas den 6 april.)	106	
§ 14 Lärare och elever	107	
Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU16	107	
Anf. 137 LARS HJÄLMERED (M).....	107	
Anf. 138 JÖRGEN GRUBB (SD).....	108	
Anf. 139 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	110	
Anf. 140 DANIEL RIAZAT (V).....	112	
Anf. 141 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	113	
Anf. 142 MARIA NILSSON (L).....	114	
Anf. 143 LINUS SKÖLD (S).....	115	
Anf. 144 ANNIKA HIRVONEN (MP)	117	
(Beslut skulle fattas den 6 april.)	118	
§ 15 Bordläggning	118	
§ 16 Anmälan om interpellationer.....	118	
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	119	
§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	120	
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 19.36.....	124	